

ตอนที่ ๕

เดือน มกราคม ร.ศ. ๑๑๓

ราคา ๑ บาท

บานแพนง

ประวัติ หอพระ สมเด็จพระญาณ	หน้า ๓๒๗
เรื่องไปเมืองเดอร์กี	๓๔๗
เรื่อง สภา กากบาด แดงใน ประเทศต่าง ๆ	๓๕๑
เรื่อง เหาะไป ดู ดง พระ ยาไฟ	๓๗๗
เรื่อง มายอริตอ	๔๐๕
เรื่อง สนทนากับ เจ้า ลากรด	๔๐๗
พระ ราช ปรี ทหาร เรื่อง พัทธ สัมมา	๔๑๔
โคลง จารึก สัม แล ไฟ บาง ป้อน	๔๑๘
รายงาน หอพระ สมเด็จพระญาณ	๔๓๗

นาย ปลอด เปรียญ รวบ รวม ลงพิมพ์

03/04/2565

โดย คำ สั่ง กรม สัม ปาทิกสภา หอพระ สมเด็จพระญาณ กรุงเทพฯ

ขาย ณ หอพระ สมเด็จพระญาณ

แต่ที่ ร้าน ขาย หนังสือ ห้าง ปวง

ประกาศ

กรรม สัม ปา ทิก แล ส มา ชิก หอ พระ สมุด วชิร ญาณ ได้ รับ ความ
เคঁรา โศก แล ส หัก ด้วย เหตุ ที่ สมเด็จ พระ บรม โอรสา ธิราช
สยาม มกุฎราชกุมาร สวรรคต เมื่อวันที่ ๔ เดือน มกราคม นี้ อัน ความ
ทุกข์ ครอง น เดิม ดัน ไป ทัว ทูท หัก ออก ล้ม เหลือ ที่ ดย คำ จะ พัง พรณา
ได้ แต่ เพียง ที่ รู้ ลึก เห็น ออก กัน แล กัน เพราะ ฉนั้น จึง ขอ จาก
แต่ คำ ประกาศ นั้น ไว้ ให้ ปราบ ฎ แก่ ผู้ ซึ่ง จะ มา เปน ส มา ชิก ต่อ ไป
ใน ภาย หน้า ว่า สมเด็จ พระ บรม โอรสา ธิราช พระ องค์ นี้ ได้ เปน
ส มัญญ ส มา ชิก มา แต่ แรก ตั้ง หอ พระ สมุด วชิร ญาณ ครั้น เมื่อ ปี
ที่ ๘ ส มา ชิก ได้ เลือก สรร ขัญ เษิญ เสด็จ ให้ ทรง รั บ ต้า แหน่ง
สภานายก ปี ๑ แล ได้ รั บ ต้า แหน่ง ที่ เหว ญ ญิก ใน กรรม
สัม ปา ทิก ส มา ต่อ มา ใน ปี ที่ ๘ ครั้ง ๑ แล รั บ ต้า แหน่ง ที่ ปฎิคม
ใน ปี ที่ ๑๔ ซึ่ง มา ประ จวบ เคารวะ ที่ กรรม น อีก ครั้ง ๑ ได้ ทรง
เป น พระ ธุระ ทำนุ บำรุง หอ พระ สมุด เป น เอนก ประการ มา เนื่อง นิจ
แล เป น ที่ นั บ ถือ รัก ไคว่ ของ บรรดา ส มา ชิก แล คน ทั้ง หลาย
ไม่ มี ที่ จะ พัง เว้น เพราะ ความ รัก ไคว่ อัน นั้น ถึง พระ องค์ จะ
สวรรคต ล่วง ไป 0014/2565 น้ำ ใจ ของ คน ทั้ง หลาย จะ มี ได้ ละ ล้ม พระ
เกียรติ คุณ แล พระ กรุณา อธิ ยา ไคย ของ พระ องค์ โดย

วชิรญาณ

ตอนที่ ๕

จำนวน เดือน มกราคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๓

ประวัติหอพระสมุทวชิรญาณ

ตอนที่ ๒ กรรมสัมปาทิกสภาสารบัญที่ ๕

ตอนที่ ๓ ตอนที่ ๑ หน้า ๒๓๓

วันศุกร์ เดือนสิบเอ็ดขึ้นสิบห้าค่ำ ปีระกา สัปตคกษ์ จุลศักราช ๑๒๔๗
เวลาค่ำ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จออกทรงบำเพ็ญพระ
ราชกุศล ในวาระสมมติว่าตรงกับกาลสุวรรณคติแห่งพระบาทสมเด็จพระ
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราช
ทานสัญญาบัตรตั้งกรรมสัมปาทิกสภาหอพระสมุทวชิรญาณ คือ
๑ ลักษณายก พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นพิชิตปรีชากร ๒ เลขา
ธิการ พระเจ้าน้องยาเธอพระองค์เจ้าโสมนัสวัฒนทิพย์ แลพระเจ้าน้อง
ยาเธอกรมสัมปาทิก ๔ พระองค์ คือ ๓ เสรฐัญญิก พระองค์เจ้า
จันทร์ทตฺตธาดาธรร ๔ สรรวานิกร พระองค์เจ้าวรวรรณากร ๕ บรรณา
รักษ์ พระองค์เจ้าดิศวรรกุมาร ๖ ปฎิคม พระองค์เจ้าไชยานุชิต
กับผู้ช่วยกรรมสัมปาทิกอีก ๓ ท่าน คือ ๗ ผู้ช่วยสรรวานิกร
พระยาตรีสุนทรโวหาร ๘ ผู้ช่วยบรรณารักษ์ พระยาภาสกรวงศ์

๙ ผู้ช่วย ปฏิคม พระพรหม ธิบาลนอก ราชการ (จว) แล พระ
ราชทาน สัญญาบัตรอุปนายัดฝ่ายใน คือ พระเจ้าน้องนางเธอ
พระองค์เจ้าภักตร์พิมลพรรณ

ครั้นกรรม สัมปาทิกได้เข้ารับตำแหน่งแล้ว นำที่ใครก็รับการ
จาก กรรม สัมปาทิกคำรับเก่า แลได้ไปมาเยี่ยมเยียนดูการในหน้าที่
ของ พระองค์นั้น ๆ ปฎักษาหารือกันอยู่เนื่อง ๆ

ครั้นวันเสาร์เดือนธันวาคมห้าค่ำ ได้มีการประชุมใหญ่ณหอพระ
สมุดวชิรญาณเป็นครั้งแรก กรรม สัมปาทิกแลสมาชิกได้มาสู่ที่ชุมนุม
รวม ๕๖ ท่าน พร้อมกันเวลาบ่าย ๕ โมง สถาปนายกประตัย
เป็นประธาน เปิดการประชุม สถาปนายกตรัสว่า บัดนี้ท่าน
สมาชิกซึ่งได้มาประชุมในที่นี้ ล้วนตั้งใจที่จะแก้กมล หอพระสมุด
ให้เจริญยิ่งขึ้นไป แต่กรรม สัมปาทิกที่เข้าใหม่ขึ้น ล่วงมาหลาย
บักซ์แล้ว ฟังได้ประชุมกันวันนี้เป็นครั้งแรก ทรงหนักพระทัยอยู่
ด้วยเรื่องเงิน ซึ่งท่านสมาชิกช่วยกัน ออกบำรุง การที่ทำอยู่ทุกวันนี้
ดูหาพอแก่ประโยชน์ไม่ การออกหนังสือพิมพ์วชิรญาณก็เร็ดร้างมา
พระยาภาสกรวงศ์ ทำเรื่องราวมาขึ้นว่า จะจัดหนังสือพิมพ์วชิรญาณ
ให้เรียบร้อย แลทรงอ่านความเห็นพระยาภาสกรวงศ์ว่า กรรม
สัมปาทิก สลาตจะส่ง จะช่วยกันหาเรื่อง ความที่จะลงพิมพ์ แล้วจะ
จ้างโรงพิมพ์คึกษาธิการ ดีพิมพ์ราคาเล่มละ ๒ สลึง เพื่อง เหมียณแต่ก่อน
สถาปนายก ก็เห็นชอบ แต่ยังไม่รู้น้ำใจ สมาชิกว่าจะเห็นประการใด

อนึ่ง ทรงพระ วิทก อยู่ว่า เงิน ซึ่ง เรียกราย จาก ท่าน สมาชิก ทั้ง ปวง
เหลือ จากการประ จำเดือน ที่ จะจ่าย แล้ว ยัง คง จะเหลืออยู่ อีก จะควร
ทำ ประโยชน์ สิ่งไร ขอให้ สมาชิก แสดง ความเห็น โดย คิดว่า ชอบ เกิด

บรรณา รักรัษย์ รับ สั่ง ว่า การ ที่ พระ ยามา สกร วงศ์ คิด จะ ให้ พระ ยาศรี
สุนทร โวหาร เป็น ผู้เรียบ เรียง หนังสือ วชิรญาณ ประ จำ เดือน นั้น
ท่าน ทรง เห็นชอบ แล หวัง พระไทย ว่า สมาชิก ทั้ง ปวง ก็ คง จะ เห็นชอบ
นั้น แต่ การ ที่ จะ จ้าง โรง พิมพ์ คึกษา พิมพ์ การ ทำ นั้น การ โรง พิมพ์
นั้น ยัง ไม่ พร้อม เสร็จ ต่อ อีก สาม เดือน จึง จะ แล้ว ถึง กระ นั้น ท่าน จะ
รับ เป็น พระ ภาระ ว่า จ้าง โรง พิมพ์ อื่น ดี เอง สุด แต่ ไม่ ให้ ชัด ช้อง สภา
นายก แสดง พระ คำว่า เงิน ที่ สมาชิก เรียกราย เหลือ จ่าย นั้น ควร
จะ เก็บ รวบรวม ไว้ เมื่อ ทอ พระ สมุด ใหม่ แล้ว จะ ได้ สร้าง เครื่อง ตัง
เครื่อง ใช้ พระ ยานร รัตนราช มา นิต แสดง ความเห็น ว่า เงิน ที่
เหลือ นั้น ควร จะ จ้าง ฝรั่ง แปล หนังสือ อัง กฤษ เป็น ภาษา ไทย
ไว้ สำหรับ สมาชิก ที่ ไม่ รู้ ภาษา ฝรั่ง อ่าน เป็น ประโยชน์ สภา นายก
รับ สั่ง ว่า ถ้า ดำ เร็จ ไป ได้ ดัง คิด นี้ ก็ ดี ด้วย หนังสือ ไทย ที่ ลง พิมพ์
ก็ได้ ซอ สั้น แข็ง แล้ว ที่ ยัง มิ ได้ ลง พิมพ์ ก็ ได้ จัด จ้าง เสมียน คัด
แล จัด ทา อยู่ เสมอ เป็นการ ยุติ ใน การ ที่ จะ สร้าง หนังสือ ไทย แล้ว
ถ้า จะ เอา เงิน ซึ่ง เหลือ ไป ตุ่ม เเท ซื่อ หนังสือ อัง กฤษ ก็ ไม่ สู้ มี ประ
โยชน์ นี้ ก็ เพราะ สมาชิก ที่ อ่าน ได้ นั้น น้อย ถ้า มี ผู้ แปล ได้ จะ ดี นี้ ก
กรรม สัม ปา ทิก แล สมาชิก หลาย พระ องค์ หลาย ท่าน เห็น ว่า การ

จะ จ้าง ฝรั่ง แปล หนังสือ อังกฤษ เป็น ไทย นั้นยาก นัก เพราะหา ฝรั่ง ผู้
แปล ได้ ก็ยาก จำนวน ฝรั่ง นิด กับ ไทย ถ้าไม่มี ไทย ช่วย ก็ไม่ เพราะ ห
ถ้า จะ คิด ขอ แรง สมา ชิก แปล ต่าง ก็ ติ ดิ ราช การ อยู่ ไม่ ใคร มี เวลา
เมื่อ ไม่ ตก ลง กัน ณั สภา นาย ก จึง ริ ชน ใหม่ ว่า เงิน ซึ่ง เหลือ อยู่
ควร จะ คิด ดึง หนังสือ พิมพ์ ให้ ออก ๗ วัน ครั้ง หนึ่ง อิก ลัก อย่าง หนึ่ง
การ ที่ จะ เรียบ เรียง นั้น จะ จัด กรรม ลัม ปา ทิก เป็น เวน กัน แล ขอ แรง
สมา ชิก แต่ง หนังสือ ใหม่ หรือ ส่ง หนังสือ เก่า มา ลง พิมพ์ อย่าง น้อย
ปี ละ ครั้ง ถ้า ไม่มี ใคร ช่วย กัน ดัง นี้ ก็ เป็น อัน ไม่ สำ เร็จ อยู่ เอง
เลขา ธิ การ ทรง เห็น ด้วย แล รับ สั่ง ว่า ควร จะ จับ ฌลาก กำหนด สมา ชิก
ผู้ ใด ต้อง ส่ง ก่อน แล หลัง ถ้า หนังสือ ไม่ พอ ฉบับ ก็ ให้ กรรม ลัม ปา ทิก
เจ้า ของ เวน จัด หา ลง ให้ เต็ม แต่ ทำ ไฉน จะ รู้ ว่า สมา ชิก ทั้ง ปวง
จะ เห็น ชอบ ด้วย หรือ ไม่

พระ องค์ เจ้า วร วรรณานกร รับ สั่ง ว่า เวลา นี้ ก็ ย้าย นั ก แล้ว ควร จะ
จับ ฌลาก ดู ก็ จะ รู้ ได้ ทัน ที ว่า สมา ชิก เห็น ด้วย ดัง คิด นี้ หรือ ไม่
ก็ เป็น อัน ตก ลง เห็น ชอบ พร้อ มกัน สภา นาย ก จึง ให้ เลขา ธิ การ เข็ด
หีบ ฌลาก รับ ภา คี สมา ชิก เข้า ใหม่ รวม ๑๐ ท่าน คือ ๑ ชุน สร ชิต
พลการ (ถึก) ๒ พระ รัต นาย ัต (ตุ้) ๓ ชุน นรา ธิ บาล เสมียน ตรา กรม
พระ สุร วั ต วิ (แก้ว) ๔ พระ เจ้า บรม วงษ์ เธอ กรม หลวง วร คัก ดา พิ ศาสตร์
(อรุณ วงษ์) ๕ หม่อม เจ้า ทัศน (ใน กรม หลวง วร คัก ดา พิ ศาสตร์)

๖ มิสเตอร์เดอเยต์บลิวเฮนดริก ๗ มิสเตอร์เคอลินด์ กรม ถนน ๘ พระ
 นรินทรราชเส็น (ยัน) ๙ นายเสนาองานประ พาศ (หฺร่น) ๑๐ พระ
 มนตรี พงน กิจ (กาเหว่า) แลเบ็ด ทับฉลากใน การ ออกหนังสือพิมพ์
 ทุก ๗ วัน มีเห็น ควร ๓๗ คนแนน ไม่เห็น ควร ๑๑ คนแนน รวม
 ๔๘ คนแนน เป็นการ ตก ลง เห็น ชอบโดย ความเห็น มาก

สถานายก พรรณาคน การ ที่ จะออกหนังสือพิมพ์ อย่างนี้ เหมือน
 เล่าสู่ กัน พัง ออกทุน เรื่องเดียวได้ กำไร หลายสิบเท่า แลทรง มอบ
 ให้สาราณียกร ไปว่า จ้างโรง พิมพ์ จัดดีให้ ตลอดไป พอเลี้ยงแดร
 มทรทัก ประโดม พระ บาท สมเด็จ พระเจ้า อยู่หัวเสด็จ ออกขุนนาง
 ก็พร้อมกัน เลิก ประชุม ขึ้น ไป เผ้า ทูล ของ ฤดี พระ บาท

ตั้งแต่นั้น มา กรรม สัม ปาทิก น่า ที่ใครก็ รัก ราชการ ตามตำแหน่ง
 แล ปฤกษา ทารอกันบ้าง ในผู้ที่ มา พบปะกัน แต่ มิได้มีการ ประชุม
 ใหญ่ หรือ ประชุม กรรม สัม ปาทิก สภา นาย สมาชิกก็มา เยี่ยม
 เยือน แล นั่งพักๆ อ่าน หนังสือ ยืม หนังสือ ที่หอ พระ สมุด เจริญมา
 โดย ลำดับ

เมื่อตก ลง ออกหนังสือ พิมพ์ ทุก ๗ วัน ชื่อ วชิรญาณ วิเศษใหม่
 นั้นแล้ว การ ที่คิด จะพยายาม ออกหนังสือ พิมพ์ วชิรญาณ ประจำ
 เดือนเหมือน มี ดีดังแล้ว ก็เลย ลลายไป เพราะ ฉนั้น ตัวหนังสือ
 วชิรญาณ จึงไม่มี มีแต่หนังสือ วชิรญาณวิเศษ แทน แต่หนังสือ
 วชิรญาณวิเศษ ได้ ออกสำเร็จ ดัง คิด แลได้ เป็นแบบ อย่าง นับเป็น

เล่มหนึ่งติดต่อมาภายหลัง หนังสือวชิรญาณ วิเศษนี้ ได้เริ่มออก
ฉบับแรก ณวัน อังคาร เดือน ยี่สิบแปด ค่ำ ตรีศร มา จนถึงเวลากรรม
สัมปาทิก ลำดับที่ ๕ คือ ณวัน อังคาร เดือนสิบเอ็ด ขึ้นสิบห้าค่ำรวม
ได้ ออก ๓๘ แผ่น หรือ ๔๐๕ หน้าใหญ่ เรื่องที่ลงเป็นเรื่องแต่งใหม่
คือคำนำ กรรมสัมปาทิกเจ้าของเวร แสดงความเห็น พรรณาถึงความ
ความรู้ต่างๆบ้าง แลเรื่องแต่งใหม่ต่างๆ เป็นต้นว่าบริหารร่างกาย
การทำสวน อะไรเป็นคึกษา เป็นต้น แลแต่งตำราใหม่ๆบ้าง
เป็นต้นว่า สยามเวทยากรรม ลงข่าวคำลือบ้าง แปลหนังสือต่าง
ประเทศ เป็นต้นว่า หนังสือสัญญาอเมริกันกับจีนบ้าง พุทโธวาท
มีโลกธรรม สาราณียธรรม อัปมาทธรรม เป็นต้นบ้าง หนังสือเก่า
พระราชนิพนธ์บ้าง ทัตประเทศแลเรวดีนพมาศบ้าง ประกาศ
ต่างๆบ้าง สุภาสิตเบ็ดเตล็ดบ้าง ตำราต่างๆ เช่น ตำราชีพจร
ตำราสีทลง แล ตำราสัตว์ดกบ้าง โคลงฉันท์เก่าใหม่ต่างๆบ้าง
ตำรายาต่างๆบ้าง ตามแต่สมาชิกลงมา แล้วกรรมสัมปาทิก
เจ้าของเวร คัดเลือก คือ ส่วน หนังสือที่ออกก็เป็นหนังสือเก่ามาก
กว่าหนังสือที่แต่งใหม่ แต่ถึงกระนั้น ก็ยังมีเรื่องที่แต่งใหม่
มากกว่าที่เคย ออกหนังสือพิมพ์ วชิรญาณ มาแต่ก่อนทั้ง ๓ จำนวนปี
ด้วย

03/04/2565

อนึ่งกรรมสัมปาทิกลำดับที่ ๕ นี้ ได้รับภาติสมาชิกรวม
รวม ๑๐ ท่าน จำหน่ายภาติสมาชิกลิ้นชีพแล ออก ๘ รวมคงภาติ

สมาชิกร่วมเจ้าของหอพระสมุด ๕๒ ภาคีสมาชิก ๑๘๘ ภาควิชาสมาชิก ๗
 อาคมสมาชิก ๑ รวมสามัญญาสมาชิก ๒๔๘ วิสามัญญาสมาชิก ๔
 รวมทั้งสิ้น ๒๕๓ ท่าน กรรมล้มป่าทึบสภาได้หาหนังสือเพิ่มเติม
 โดยลอกคัดต้นฉบับเก่า แลที่กรรมล้มป่าทึบกับสมาชิกให้ข้าง
 แต่กวรทำขานูชีหนังสือยังหาสำเร็จเรียบร้อยไม่ อนุมาณว่า
 จะมีหนังสือในหอพระสมุดไม่น้อยกว่า ๑๙๐๐ เล่ม แลฉบับ แล
 ประโยชน์ที่สมาชิกร่วมหน้าได้มาพักเจริญสามัคคี อ่านแลเยี่ยม
 หนังสือในหอพระสมุดก็ไม่จิตจางลง สมาชิกร่วมในก็ได้เยี่ยม
 หนังสือโดยประสงค์ แลกขันธ์ที่ได้ อ่านหนังสือพิมพ์ออกทุก ๗ วัน
 ไม่สู้คลาดกำหนดนัก การเรื่องเงินนั้น เจริญญิกทำใบเสร็จ
 ลงพระนาม แลสภานายกลงพระนามกำกับด้วย มอบให้
 มีสเดอเยชูลืมยอนฝรั่งในหอพระสมุดไว้ รับเงินจากสมาชิก
 แลให้นำใบเสร็จไปเก็บเงินข้าง ได้เงินจำนวนเก่า แลจำนวนใหม่
 จากสมาชิกรวมตั้งเงินเหลือจ่ายปีก่อนด้วย เปนเงิน ๖๘ ชั่ง
 ๕๒ บาท ๕๘ อัฐ จำหน่ายการประจำเป็นต้นว่าเงินเดือนคน
 เครื่องเขียน หนังสือแลค่าหนังสือพิมพ์ กัยจ่ายซื้อตู้ของถาวร
 รวมเป็นเงิน ๖๘ ชั่ง ๖๗ บาท ๒๐ อัฐ เหลือเงิน ๖๕ บาท ๓๘ อัฐ
 แต่ไม่เหลือหนังสือพิมพ์มา หนังสือค่าหนังสือพิมพ์ประจำเดือนปีก่อน
 ก็ยังมีได้ใช้

ลูจุด คักราช ๒๒๔๘ ปีจอ อัฐ ศก เดือนสิบเอ็ดข้างขึ้น กรรมล้ม

ปาติกสภา ได้ตีพิมพ์รายพระนามภาคีสมาชิก เจ้าของหอ
พระสมุดฝ่ายหน้า ให้สมาชิกฝ่ายหน้าเลือกสภานายก แลเลขา
ธิการ ฝ่ายในให้สมาชิกฝ่ายในเลือกอุปนายก ตกลงพระเจ้าน้อง
ยาเธอ กรมหมื่นนเรศวร วรฤทธิ์ ต้องเลือกเป็นสภานายกมากกว่า
พระองค์อื่น รวม ๒๘๘ คนแนบ พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้า
สวัสดิ โศภน ต้องเลือกเป็นเลขาธิการ มากกว่า พระองค์อื่น รวม
๓๗๗ คนแนบ จึง พระองค์เจ้าสวัสดิ โศภน มีลาภพระหัตถ์มาถวาย
สภานายกเป็นการขัดข้อง ไม่ขอรับที่เลขาธิการ ตามซึ่งสมาชิก
ได้เลือก ครั้นฉวัน อังคาร เดือนสิบเอ็ด ขึ้นสิบห้าค่ำปี จชชช คก
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จออกทรงบำเพ็ญพระราชกุศล
ทักษิณาทาน ในวันคล้ายกัยวาร สวรรคต พระบาทสมเด็จพระ
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ณพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท จึงกรมหลวง
พิชิต ปรินิสากร สภานายก นำความที่ พระองค์เจ้าสวัสดิ โศภน
ไม่รับเกียรติยศนั้นขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณา ครั้นได้ทรงทราบแล้ว
มีพระราชดำรัส พระราชทานกระแสพระบรมราชดำรัสว่า เลขาธิการ
มีกิจจำจะต้องกระทำด้วยตนมาก พระองค์เจ้าสวัสดิ โศภน
ก็มีราชการมาก จะยอมให้ออกแล้วให้ผู้อื่นแทนก็ควร สภานายก
จึงกราบบังคมทูลพระกรุณาว่า ได้ทราบเกล้าว่า กรมหมื่น
นเรศวร วรฤทธิ์ซึ่งจะได้รับตำแหน่งสภานายกก็จะขอลาออกเหมือนกัน
ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้า พระราชทานพระบรมราชกระแส

ตำรับว่า ที่สภานายกไม่สู้ มีกิจอันใดนัก เปนแต่มีคำสั่ง
ต่อเลขาธิการ ไม่ควรจะให้ ออก แต่การที่พระ ราชทาน กระแสพระ
ราชดำริ ทั้งสองข้อนี้มิใช่ จะทรงตัดสิน จะสมควรฉันใดก็สูงแล้วแต่
ที่ ประชุม สมาชิก จะเห็น ชอบ ส่วน พระ ราชดำริ นี้โดยฉันที่ ทรง
แทน สมาชิกผู้หนึ่ง เมื่อ ประชุม กัน ตกลง ว่าผู้ใด จะได้รับตำแหน่ง
ถ้าเป็นผู้ที่สมควร แล้ว ก็จะได้ พระ ราช ทาน สัญญาบัตร ตามที่
ประชุมตกลงกัน

ครั้น เลิศ ชน แล้ว เวลาเที่ยงเศษ กรมหมื่นพิชิตปรีชากร สภา
นายกเก่า หลุ่เชิญเสด็จ พระบรมวงษานุวงษ์แลเชิญ ข้าราชการของ
รัฐ พระบาท บัน ดา ที่เป็น สมาชิก มา ประชุมพร้อมกันณหอพระสมุด
วชิรญาณ รวม ๓๗ ท่าน สภานายก ประทับ เป็น ประธาน เปิด การ
ประชุมใหญ่ สภานายกตรัสต่อที่ประชุมว่า การ ที่มี ประชุม
วันนี้ มีกิจ ที่ จะต้อง ปรึกษา ด้วยการเปลี่ยนแปลง กรม สัม ปา ทิก ใหม่
สมาชิกเลือกตกลง กรมหมื่นนเรศวรฤทธิ เป็นสภานายก พระองค์เจ้า
สวัสดิโคภน เป็น เลขาธิการ แต่กรม หมื่น นเรศวรฤทธิมีหนึ่ง ชื่อ
มาว่า ท่าน ทรง พระ โสม นัส ใน การ ที่ได้ ทรง ทราบ ว่า สมาชิกเลือก
ให้ท่านเป็น สภานายก จะได้ มีโอกาส ของ พระ เดช พระ คุณ พระ
บาท สมเด็จ พระ เจ้า อยู่ หัว รัชมราช การ บำ รุง หอพระ สมุด ซึ่ง
เป็น อนุสาวรี แห่ง พระ เกียรติยศ ใน พระ บาท สมเด็จ พระ จอมเกล้า
เจ้า อยู่ หัว ให้ มีความ เจริญ ยิ่ง ขึ้น ทรง ชอบใจ สมาชิก เป็น ที่ สุก

แต่ทรง มีความ ชัด ช้อง ด้วย มีราช การ มากหลาย นำ ที่นัก ถ้าทรง รับ
ตำแหน่ง แล้วเกรง จะมี เวลา ทำ การ หอ พระ สมุด น้อย ก็ จะ เปน การ
รวม ๆ ไป อีก คราว หนึ่ง จะ เลี้ย ประโยชน์ แก่ หอ พระ สมุด แล เลี้ย
แก่พระ องค์ ท่าน ด้วย จึง ทรง เห็น สม ควร จะ เลือก ภาคิ ส มา ชิก พระ องค์
ที่ไม่ติด ราช การ มาก เหมือน พระ องค์ ท่าน แทน

อนึ่ง พระองค์ เจ้า สวัสดิ์ โศภน ก็มี หนังสือ มา ว่า ท่าน ติด ราช การ
มาก เปน การ ชัด ช้อง ที่ จะ รับ ตำแหน่ง มีใจ ความ อย่าง เดียวกัน
กับ กรม หมื่นนเรศวร วรฤทธิ ฉนวน

ครั้น แล้ว สภานายก ตรัส ต่อ ไป ว่า หนังสือ พระ องค์ เจ้า สวัสดิ์
โศภน นั้น ได้นำ ขึ้น กราบ บัง คม ทูล พระ กรุณา แล้ว ทรง พระ
กรุณาโปรดเกล้า ให้ ประชุม ปฤกษา แล้ว แต่ จะ ตก ลง กัน กระแส
พระ ราช ดำริ ฌัน ไต่ ก็ได้ ยิน อยู่ ด้วย กัน แล้ว ใคร จะ เห็น อย่างไร
ก็แล้วแต่จะ ตก ลง กัน แต่ตั้ง หอพระ สมุด มา ก็ยังไม่เคย มีผู้ ที่ ต้อง เลือก
แล้ว ขอ ลา ออก เปน การ แปร ลก ปลาย อด กว่า แต่ ก่อน ๆ มีแต่ ว่า ถ้าผู้ใด
ติด ราช การ ที่ จำ เปน จะ รักษา การ ไม่ได้ เช่น สภานายก ไป ราช การ
เมือง เชียง ใหม่ ก็ มอบ ตำแหน่ง ให้ สารานุกรม แทน การ ที่ ลา ออก นี้
เปน ข้อ สำ คัญ ถ้า อย่างไร ก็ จะ ได้ เปน แบบ แแผน สำหรับ หอ พระ
สมุด สืบ ไป

03/04/2565

กรม หลวง เทวะ วงษ์ วัโร ประการ ตรัส ว่า กรม สัม ปา ทิก สภา
จะ เห็น อย่างไร ขอ ทราบ ก่อน

สภานายกตรัสตอบว่า ยังไม่ได้คิด ด้วยพึ่งได้รับใบลาออก
กรรมเนียม กรรมสัมปาทิกสภาต้อง ขอความเห็น ต่อที่หลัง จึง ขอ
ปรึกษา สมาชิกก่อน แต่ถ้าสมาชิกจะ ขอให้พูด ก็พูดได้

กรมหลวงเทวะวงษ์วรัถรัสว่า ขอ ให้กรรม สัมปาทิกสภา ปรึกษา
กันก่อนว่าจะ ควร อย่างไร สภานายกตรัสตอบว่า ต่างคนที่มา ประชุม
ก็ควร จะ ต่าง ออก ความ เห็น มา ปรึกษา พร้อม ๆ กัน ไม่ควร จะ จัด
เป็น พวก เป็น เหล่า สภา นายกเอง เห็น ว่า ลา ออก ก็ ควร ให้ ออก
แต่ ยัง ไม่มี กฎ หมาย ว่า ไม่ รับ ก็ ได้ เพราะ ฉนั้น ขอให้ ตั้ง กฎ หมาย
เสีย ก่อน จึง ยอม ให้ ลา ออก

พระ องค์ เจ้า ลวลิต โศภณ ตรัสว่า ที่ กรม หลวง เทวะ วงษ์ วัโร ประการ
ขอ ให้ กรรม สัมปาทิกสภา ปรึกษากัน เสีย ให้ ตก ลง ก่อน นั้น ชอบ ด้วย
สมาชิก นั้น ถือ ไว้ ใจ กรรม สัมปาทิกสภา

สภานายก ทรง ทหารี อธิบาย ว่า ใคร จะ เห็น อย่างไร

สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรม พระ ภาณุ พันธุ วงษ์ วัโร เทช
ทรง รัย รอง

กรมหลวงเทวะวงษ์วัโรประการ รัย ตั้ง ว่า กรรม สัมปาทิก สภา
ควร ที่ จะ ต้อง ช่วย กัน คิด ให้ ตก ลง เสีย ก่อน จะ เอา อย่างไร เข้า ไป
ปรึกษา กัน ที่ มุมนั้น นั้น^{๖๕} ต่าง ก็ หัว เราะ กัน แล พูด เบา ๆ

สภานายกตรัสว่า การ ที่ ปรึกษานี้ มิใช่ เป็นการ ลับ จะ ปรึกษา
ที่นี้ แหะละ แล้ว ฝัน พระ ภักตร์ มา ทรง ทหารี อธิบาย ว่า กรรม สัมปาทิก สภา ใคร จะ

เห็นอย่างไร กรมนี้ไม่มีเขยหัวดีเงินเดือน ท่านไม่สมัครเต็ม พระไทย
ทำด้วยข้าง พระ ชูระอื่น ๆ กลัว จะ เป็น การ รวบรวม ๆ กลัว จะ ไม่ ดี
ก็ควร ตาม พระไทยไม่ควรถัดขึ้น กรม สัมปาทิกต่างก็ ปรึกษา กัน
สภานายก จึง ตรัสถาม บรรณารักษ์ ๆ ทูล ว่า ถ้า ให้ ออกแล้ว คนใหม่
ไม่รับขอ ลา ออก อีก จะ ทำ อย่างไร สภานายก รับสั่ง ว่า ไม่รับ ก็
เลือกร้างไป ถ้าไม่มีใคร รับ ก็ ต้อง เลิก หอ พระ สมุด อยู่ เอง ผู้ช่วย
บรรณารักษ์ กล่าว ขึ้น ว่า ราชการ ก็มี ประจำ ตัว ด้วย กัน ทุกคน
ใน นั้น ลือรับสั่ง กรม ที่นั้น นคร ก็ ไม่ได้ ว่า จะ ลา ออก เป็น แต่
รับสั่ง บอก ว่า ตีตรา ราชการ มาก คนอื่น ที่มี ราชการ มาก ก็มี เหมือน กัน
ข้อ นั้น ไม่ ควร ยก ขึ้น ว่า

สภานายก ทูล ว่า การ หอ พระ สมุด นี้ อาใคร ยเต็มใจ ช่วย กัน
ทำไป ตาม กำลัง ไม่ควร จะ แก้กฏหมาย ถ้า พระองค์ ใด มี พระ ชูระ
มาก เหลือ ล้น ก็ มอบ ให้ มี ผู้แทน ทำไป ขอร่า ให้ เสีย ธรรม เนียม
ถึง มี กฏหมาย ถ้า จะ ไม่ ตั้งใจ เต็มใจ ช่วย กัน ทำ แล้ว กฏหมาย หอ พระ
สมุด จะ คุ่ม ไหว ได้ ด้วย มิ ได้ ลงโทษ ไหว กัน ถ้า จะ ให้ ลา ออก ได้
เลือกใหม่ ลา ใหม่ ก็ จะ หมด ถึง มิ ให้ ลา ออก ได้ ถ้า ไม่ เต็มใจ ทำ
ใคร จะ บังคับ ช่ม ขึ้น ได้ ทำ ได้

สภานายก ตรัส ว่า ไม่ได้ คน ไม่ เต็มใจ ด้วย มี การ ชื่น ขอ ออก ควร
จะ ต้อง ให้ ออก เพราะ ไม่มี สิ่ง ไร เป็น เครื่อง กด ชี บังคับ กัน ไม่ได้
ล้วน พระ องค์ เจ้า สวัสดิ์ โศภน นั้น ควร จะ เขา ไป ลา ออก ดี พิมพ์

แจกสมาชิกให้เลือกที่ เลขาคิการใหม่ กรรมล้ม ปาทิกต่างก็พูด
ปลุกษากัน อยู่

พระองค์เจ้าไชยานุชิตว่า ที่เลขาคิการ ตรัสว่า ถ้าเปลี่ยน ถึง
ใครไม่รับก็ จะลำบาก

เหรียญฎีกตรัสว่า ชูระกรรมล้ม ปาทิกสภายี่ก่อน หมดวันนั้นแล้ว
ควร จะ ออกได้ ท่านที่รับ เลือกใหม่ เห็น อย่างไร ก็ควร ท่าน จะคิดไป

สภานายกตรัสอีกว่า ไม่ให้ออกไม่ได้ แล้วรับสั่งถามว่า
พวกเราควร จะ บอกอย่างไร ควร จะให้เลือกใหม่ หรือ ควร จะ

เอาคนที่ต้องเลือก มากที่ ๒ มาเป็นเลขาคิการ หรือ ควร จะไม่รับ

คำดา ผู้ช่วยบรรณารักษ์ว่า ควร จะ ขยาย กฎหมายเสียว่า ถ้าผู้
ที่ต้องเลือก มากที่ ๑ ไม่รับ ให้ที่ ๒ รับ อย่างนี้ จึง จะดี ต่างได้เพียง
กันไป ในที่สุดตกลงว่า ให้ตีพิมพ์ ไปเลือกแจกใหม่

สภานายกจึง ประ กาศ แก่สมาชิกว่า กรมหมื่น นเรศวรวุฒิชัย
ให้คงเป็น สภานายก เพราะในหนังสือของท่านไม่ได้ ลา ออก

พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ นั้น ขอให้ตั้งผู้อื่นแทน จนถึงได้ กราบ
บังคม ทูล พระกรุณา พระราชทาน พระบรมราช กระแสตามที่

ทราบบ อยู่ ด้วย กัน แล้ว เป็น การ ลา ออกควร จะยอม ให้ ออก แลให้
ตีไป แจกสมาชิก ให้เลือก ใหม่

กรมหมื่น นเรศวร วุฒิชัย รับสั่ง ว่า ที่ไม่ได้ ลา ออกนั้น จริง แต่
สมาชิก จะ เห็น สมควรขึ้น ให้ คน ที่ ไม่มีเวลา พอ ทำ ไปดี หรือ จะ

ประ คังค์ ประ โยชน์ใหญ่ดี

กรม หลวง เทวะ วงษ์ ตรีรัตน์ ที่สภานายกรับสั่งเป็นการเฉพาะตัว
คน นั้น ให้ ออก ส่วนคน นั้น ให้ ออกเช่น นี้ ไม่ทรง เห็น ด้วย ควร จะว่า
กัน ใน การ กฎหมาย เรื่อง ที่ จะลา ออก จึง จะ ชอบ

สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระภาณุพันธุวงศ์
วรเดชตรัสว่า + ทรงเห็นชอบด้วยกรมหลวงเทวะวงศ์ ยังไม่มีใคร

ตอบว่าควร จะตกลง อย่างไร ขอทรง ดอบ ดอง ข้อ ๆ ๑ แห่ง คือ
สอง รัชชัญญ์ ว่า มี ราช การเหมือน กัน ถ้า จะให้ ออกแต่ คนเดียวไม่เป้น
ยุติธรรม กฎหมาย ก็ไม่มี เจ้านาย ต่าง พระ องค์ ก็ ตั้ง พระไทย

จะ บำรุง หอพระ สมุด ถึง จะติดขัด ข้อ อย่างไร ก็ควร จะ ตั้งรับ
ที่ โดย ความ จำเป้น เพราะ ฉะนั้นไม่ควร จะยอมให้ ลา ออก ทั้ง สองคน
เพราะ มีความ เห็น ถ้า ใคร ตาม จึง จะ ขอ กรม หมื่นอดิศร์ อดมเดช

ทรง รับรอง กรมหมื่นภูเวศร์ ธำรงศักดิ์ ทูลถาม พระ ดำริ จึง รับ
สั่ง ว่า ไม่มี กฎหมาย ยอม ให้ ลา ออก ถ้า มี การ มาก ก็ หา ผู้ แทน
กรม หลวง เทวะ วงษ์ ไร ประ การ ทูล ว่า ควร จะ ปฤกษา ด้วย กฎหมาย

ว่าควร จะให้ ลา ออก ได้ หรือ ไม่ นั้น ก่อน อย่า ปฤกษา เฉพาะ ตน
ตรีรัตน์ ตอบ ว่า กฎหมาย ข้อ ที่ ว่า มี ราชการ ให้ มี ผู้ แทน มี แล้ว กรม
หลวง เทวะ วงษ์ ไร ประ การ ทูล ว่า ต้อง ไป หัว เมือง จึง จะ แทน ได้

พระ องค์ เจ้า สวัสดิ์ โสภณ ทูล ว่า ท่าน ได้ ถวาย ฉันทะ แต่ พระ
บาท สมเด็จพระเจ้า อยู่ หัว ให้ ทรง เลือ ก ผู้ ตั้ง แทน เลขาธิการ

แล้ว รัชชิ่งตอบว่า เข้าพระไทยว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 ไม่ได้ทรงรับฉันทะ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ปลุกษาที่ประชุม
 พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณทูลว่า สมเด็จพระกรมพระคง จะเข้าพระไทย
 นิด รัชชิ่งตอบว่า ถ้าอย่างนั้นก็ไม่ต้องเลือกกัน ให้ทรง
 เลือกพระราชทานตราตั้งสุดแล้วแต่จะโปรดเม้นได้ พระองค์เจ้า
 สวัสดิโสภณทูลว่าไม่ควร ควรจะให้ลงมาชกเลือกเห็นชอบด้วย
 ถ้าไม่รับจึงยอมให้ลาออก

ขณะนั้นสภานายกจึงตรัสถามว่า ใครจะเห็นอย่างไร สมเด็จพระ
 เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระภาณุพันธุวงศ์วรเดชตรัสว่า
 ขอให้ถามเรียงตัว

สภานายกว่า เป็นการลำบากนัก สภานายกเป็นหน้าที่ๆจะต้อง
 แสดงความเห็น ในการที่เลือกแล้วไม่รับจะทำอย่างไรนี้ มี
 อยู่ ๓ อย่าง ฝ่ายหนึ่งเห็นว่าควร จะยอมให้ลาออกตามใจขอลา
 แล้วให้เลือกใหม่ ฝ่ายหนึ่งว่าลาออกไม่ได้ อีกฝ่ายหนึ่งว่า
 ควรจะทำกฎหมายก่อน ที่ข้อพระองค์เจ้าสวัสดิโสภณว่าได้ถวาย
 ฉันทะนั้น ไม่ใช่หน้าที่ๆจะกล่าว หนังสือก็ได้แจ้งทูลเกล้าถวายแล้ว
 โปรดเกล้า พระราชทานมาให้ประชุมการเลือกปลุกษาคง ๓ อย่าง
 ใครจะเห็นอย่างไร ²⁵⁶⁵ กรมหลวงเทเวศร์วงศ์วโรประการตรัสว่า ขอ
 แก้อำที่รัชชิ่งว่า ถึงจะปลุกษายกตัวคนก็ได้ แต่ขอให้เปน
 แยกแผนต่อไป สภานายกตรัสว่า ขอบพระไทยที่สุดที่รัชชิ่งให้

เข้าใจ สว่าง ถ้า อย่างนั้น การ ที่ ปฤกษาก็ มี ๒ อย่าง ว่า จะ ยอม
ให้ ลาออก หรือ ไม่ ยอม เท่านั้น

กรม หลวง เทวะ วงษ์ วัโร ประการ ตรัส ว่า ไม่ เห็น ด้วย ทั้ง สอง อย่าง
สมเด็จพระ ภาณุ รัชนี สว่าง วงษ์ กรม พระ ภาณุ พันธุ วงษ์ วัร เดช
รับ สั่ง ว่า ถึง จะมี ผู้ แทน ก็ ดี ผู้ เดิม ต้อง รับ ผิด ชอบ จึง จะ ได้

กรม หลวง เทวะ วงษ์ วัโร ประการ ตรัส ว่า ความ เห็น กรม สัม
ปา ทิก ที่ ว่า ให้ เลือ กใหม่ นั้น ไม่ เห็น ด้วย สภา นาย ก ตรัส ว่า ถ้า
กระ นั้น จะ ทำ อย่างไร ดี กรม หลวง เทวะ วงษ์ วัโร ประการ ตรัส ว่า
ควร จะ เอา ผู้ ต้อง เลือ กที่ สอง เป็น แทน ถ้า มี คน นั้น ก็ จะ เข้า ไป

สมเด็จพระ กรม พระ ภาณุ พันธุ วงษ์ วัร เดช ตรัส ว่า ขอ ให้ ตก ลง กัน
ก่อน ว่า จะ ยอม ให้ ลาออก ได้ หรือ ไม่ ขอ ให้ แบ่ง จับ ฉลาก

กรม หมั่น นเรศวร วรฤทธิ ว่า ขอ ให้ ตาม เြียง ตัว

สภา นาย ก ว่า กฎหมาย ว่า ให้ จับ ฉลาก ไม่ได้ ว่า ให้ ตาม
ไม่ ยอม ตาม จึง ได้ จับ ฉลาก ตก ลง ควร ให้ ลา ออก ๑๔ ไม่ ควร ๒๔
สภา นาย ก จึง ว่า ที่ ประชุม ไม่ ยอม ให้ ลา ออก แล้ว ก็ จะ ต้อง กราบ
บังคม ทูล พระ กรุณา นำ ที่ สภา นาย ก นี้ เก่า หมด เท่านั้น ยังมี แต่ จะ คิด
กราบ ทูล เท่านั้น

03/04/2565

พระ องค์ เจ้า สวัสดิ์ โสภณ ตรัส ว่า ที่ จะ ให้ คน ที่ จะ ทำ ไม่ได้
เดิม กำลัง ทำ ไป นั้น ที่ ประชุม เห็น ด้วย แล้ว หรือ สภา นาย ก รับ สั่ง

ตอบว่า เห็นด้วยแล้ว จึง ได้จับ ฉลากว่า ไม่ให้ ออกมาก
พระ องค์เจ้า สวัสดิ์ โสภณ ตรัส ว่า ถ้า กระนั้น เปรน แล้ว

กรมหลวง เทว วงษ์ ตรี ตรัส ว่า ทรง ติดใจ ไบ เล็ก เลขอาทิ การ
มี คน เล็ก ๕๕ คน เหตุใด จึง ได้ เล็ก เลขอาทิ การ ถึง ๑๒๕ คน มาก
กว่า กัน ถึง ๓๐ เปรน นิด ผู้ แทน เลขอาทิ การ ทูล ว่า ขอ ให้ ตรวจ ไบ เล็ก
ใหม่ พระ องค์เจ้า สวัสดิ์ โสภณ ตรัส ขึ้น ว่า ท่าน ไม่ ชอบ รับ ตำแหน่ง
ที่ แล้ว ใคร จะ กัด ขี่ ขึ้น ให้ รับ ได้ กรม หลวง เทว วงษ์ ตรี รับ สั่ง ว่า
เพราะ ฉนั้น ควร จะ ต้อง มี กฎ หมาย ว่า ถ้า ไม่ ยอม ให้ ลา ออก เมื่อ
มี ผู้ ไม่ รับ ที่ จะ ทำ อย่าง ไร อนึ่ง ไบ เล็ก วุ่น นึก ขอ ให้ ตรวจ แล
ให้ กรรม สัม ปา ทิก สรภาพ นิด ผู้ แทน เลขอาทิ การ แก้ว ว่า เพราะ ไม่ ได้
ลง ชื่อ ส่ง มา บ้าง ไม่ ส่ง บ้าง กา ซ้ำ กัน บ้าง ไม่ รู้ ว่า ใคร จึง คลาด
บ้าง หรือ บาง ที่ จะ เปรน ด้วย เสมียน นัย นิด กรม หลวง เทว วงษ์ ตรี
ว่า กรรม สัม ปา ทิก ต้อง ยอม รับ นิด ทำ ไม่ ไม่ จด ชื่อ ผู้ เล็ก สภา
นายก ตรัส ว่า ถ้า ไบ เล็ก นิด ก็ ต้อง ยอม สรภาพ นิด เพราะ ไม่ ได้
ทรง ตรวจ เอง ทำ ตาม เคย มา แต่ ก่อน ให้ พระ องค์เจ้า ไชยยานุ ชิต
ผู้ แทน เลขอาทิ การ เปน พระ อรุณ กรม หลวง เทว วงษ์ ตรี ตรัส ว่า ขอ ให้
ปลุก ษา กัน ต่อ ไป ว่า ถ้า ผู้ ต้อง เล็ก ไม่ รับ จะ ว่า กระไร

สภานายก ตรัส ว่า ลง โทษ ทัณฑ์ ขว ไร กัน ก็ ไม่ ได้ กรรม สัม
ปา ทิก เห็น ควร ให้ ลา ออก ได้ แต่ ที่ ประ ชุม ดก ลง ไม่ ให้ ลา ออก
ตั้ง นี้ มี รู้ ที่ จะ ทำ อย่าง ไร เดียว นี้ พระ องค์เจ้า สวัสดิ์ โสภณ ก็ ว่า

ถึง กฎหมาย ให้ ลา ออก ไม่ได้ ท่าน ก็ ไม่ ยอม ทำ ขอ ลา ออก
อีก เป็น คนที่ ๒

สมเด็จพระ กรม พระ ภาณุ พันธุ วงษ์ วรเดช รับสั่ง ว่า ก็ จะ ทำ อย่างไร
ของ ตาม กัน ดุ ตี

สภานายก จึง ตาม ไป โดย ลำดับ ว่า ถ้า ลา ออก ครั้ง ที่ ๒ จะ
ทำ อย่างไร กรม รุน บดินทร ไพศาลโสภณ รับสั่ง ว่า ควร ให้ ออก
กรม ขุน เจริญ ผล ภูส สวัสดิ์ ตริ ต์ ว่า ถ้า ไม่ รับ ให้ กราบ บัง คม ทูล พระ
กรุณา สุด แล้ว แต่ จะ ทรง พระ กรุณา ไป รด สมเด็จพระ กรม พระ ภาณุ พันธุ
วงษ์ วรเดช ตริ ต์ ว่า ยัง ทรง ตริ ตรอง อยู่ กรม หมื่น น เสร็จ วรฤทธิ
ตริ ต์ ว่า ควร จะ เลือ ก ไบ เลือ ก เก่า เสีย กรม หมื่น น อติ ศร อุดม เดช ตริ ต์ ว่า
ให้ เจ้านาย เลือ ก กัน เอง อีก ครั้ง หนึ่ง สมเด็จพระ กรม พระ ภาณุ
พันธุ วงษ์ วร เดช ตริ ต์ ว่า ถ้า ไม่ รับ ทุก คน แล้ว จะ ทำ อย่างไร กรม
หลวง เทวะ วงษ์ ฑูต ว่า มาก ด้วย กัน คง มี คน รับ สภานายก ทูล ว่า
จะ ไป ทาย เสีย ก่อน อย่างไร ได้ คน เป็น กอง คง มี ผู้ รับ เหมือน
จะ ไป ทาย ว่า คน จะ ไม่ กิน เข้า หมัด นั้น ไม่ได้ ถ้า ไม่มี ใคร รับ ท่าน
จะ รับ ผล ของ พระ เดช พระ คุณ เอง จึง รับ สั่ง อีก ว่า ควร จะ ต้อง
ตรว ง ก่อน ว่า มี กิจ ราช การ ควร จะ ให้ ออก หรือ สภานายก ทูล ว่า
พระ องค์ เจ้า สวัสดิ์ โสภณ ก็ ทรง ทำ อย่าง นี้ แ่ สมาชิก ไม่ เห็น
ควร จะ ให้ ออก

กรม หมื่น ภู เวศร อารัง ค์ กั ตริ รับสั่ง ว่า คน ที่มี ราช การ ติด อยู่ ควร

ให้ ออก ที่ตำแหน่ง นั้น เขา ผู้ที่ต้องเลือก มากที่ ๒ รองไป

สมเด็จพระ ญาณ พันทฺตังษี วรเดช รับ สั่ง ถาม ว่า ถ้า เขา ไม่ รับ ต่อไป จะ ทำ อย่างไร

กรมหมื่น นเรศร วรฤทธิ รับ สั่ง ว่า ควร จะ ทำ กฎหมาย ว่า ถ้า ลา ออก ชี้ เหตุ การ สมควร แล้ว ต้อง ยอม รับ สถานายก ไม่ เห็น ด้วย

ถ้า ยอม ให้ ออก ได้ แล้ว ถึง ผู้ ไม่มี การ ก็ ควร ให้ ออก ได้ ด้วย เหมือน กัน กรมหลวง เทวะวงษ์ ตรีธวัช ว่า ถ้า ใคร ไม่ รับ ให้ เขา ผู้ต้องเลือก

มากที่ ๒ รอง กัน ไป จนหมด แล้ว จึง ให้ เลือก ใหม่ สถานายก ทรง เห็น ด้วย กรมหลวง เทวะวงษ์ ตรีธวัช ต่อไป ว่า ที่ ตรีธวัช นี้ ไม่มี ใคร

ขัด เขา เปน ใช้ ได้ สมเด็จพระ ญาณ พันทฺตังษี วรเดช ทรง รับ ของ สถานายก ตรีธวัช ว่า ถ้า กระนั้น กรมหมื่น นเรศร วรฤทธิ ยัง ไม่ ใจ ลา

ออก เปน แต่ อายัด ว่า การ มาก สมเด็จพระ ญาณ พันทฺตังษี วรเดช ตรีธวัช ขอ ให้ ถาม กรมหมื่น นเรศร วรฤทธิ สถานายก จึง

ทูลถาม กรมหมื่น นเรศร วรฤทธิ ก็ ตรีธวัช ตอบ ว่า ไม่ ทรง รับ สถานายก จึง ประ ทาค ว่า ถาม ใคร ไม่มี ใคร ขัด เขา เปน ตก ลง ตาม

กรมหลวง เทวะวงษ์ รับ สั่ง กรมหลวง เทวะวงษ์ รับ สั่ง ถาม ว่า เขา เปน ตก ลง กัน อย่างไร

ได้ จุดหมาย เหตุ ไว้ แล้ว สาราณียกร ทูลว่า ตก ลง ว่า กระไร แล อ่าน จุดหมาย เหตุ ขึ้น ก็ เปน ที่ พอ ใจ

กัน ทั่วไป

ประวัติ ทอพระ สมุดขวิชัย

สถาปนา ยก จึง ตรัสว่า ถ้าอย่าง นั้น สมเด็จพระ เจ้า ลูกยาเธอ เป็น
 สถาปนา ยก พระองค์เจ้าไชยานุชิตเป็นเลขาธิการ แล้วเลื่อน
 พระ องค์เจ้า ไชยานุชิต เป็น สถาปนา ยก ยก สมเด็จพระ เจ้า ลูกยาเธอ
 เสีย ด้วย ยัง ทรง พระเยาว์ เลื่อน กรม หมื่น ดำรง ราชานุญาต เป็น
 เลขา ธิการ ตาม คณน ต้อง เลือก มาก กรม หลวง เทเวระวงษ์ ตรีตรัสว่า
 ยังไม่ รู้ ว่า สมเด็จพระ เจ้า ลูกยาเธอ ทรง รับ หรือ ไม่รับ สถาปนา ยก
 จึง ตรัสว่า ถ้า กระ นั้น เขาเป็นสถาปนา ยก ไว้ก่อนกว่า จะได้ รับ คำลา
 ออก ที่ พระ ราช ทาน มา แล้ว ทรง ไข เลือก ตก ลง เป็น นิต คน
 เดียวเท่านั้น สถาปนา ยก ตรัสว่า ตก ลง กัน แล้วควร เลิก ประชุม ได้
 ก็ เห็น ชอบ พร้อ มกัน เลิก ประชุม เวลา บ่าย ๒ โมงเศษ

ใน ที่ สุด ตก ลง เลื่อน พระ องค์เจ้า ไชยานุชิต ขึ้น เป็น สถาปนา ยก
 กรม หมื่น ดำรง ราชานุญาต เป็นเลขาธิการ แต่ อุปนายกนั้นไม่ขัดข้อง
 คง ตาม เดิม สถาปนา ยก ใหม่ ก็ ได้ เลือก กรม สัมปทาติกอีก ๔ พระ องค์
 ผู้ ช่วย กรม สัมปทาติกอีก ๔ ท่าน คัด บัญชี ส่ง ให้ สถาปนา ยก ลำรับ
 ที่ ๕ ส่ง ราช เลขา อนุการ นำ ขนทุลเกล้า ถวาย เป็น ต้น กิจ การ ของ
 กรม สัมปทาติก สถาปนา ยก ลำรับ ที่ ๕ เท่านั้น

นวนิยายประหลาด

เรื่อง ไปเมืองเดอว์กี

เมื่อ รัตนโกสินทรศก ๑๑๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพเจ้าเป็นราชทูตพิเศษเชิญพระราช
สาส์นแด่เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ไปสู่ราชสำนักพระเจ้าแผ่นดิน
ในยุโรปหลายพระนคร ที่ไปในครั้งนั้นก็ไม่ได้มีราชการจะต้องไป
ประเทศเดอว์กี แต่เมื่อไปคิดระยะเวลาที่จะเดินทางไปตามประเทศ
น้อยใหญ่ในยุโรป ตรวจดูในแผนที่ เห็นว่าระยะทางแต่รัสเซีย
ไปเมืองครีต ถ้าไปทางเมืองเดอว์กีจะเป็นทางใกล้แลไปได้สะดวก
กว่าทางอื่น หนึ่งประเทศเดอว์กีก็นับว่าเป็นประเทศใหญ่อัน
หนึ่งในยุโรป ยังมีได้ปรากฏว่าไทยเราได้เคยไปแต่ก่อน เห็นเป็น
โอกาสอันดีที่จะได้ดูแลรู้เห็นไว้บ้าง จึงกะลงในระยะทางว่า
เนาเอมเปโรวรัสเซียแล้วจะโดยสถานเรือเมล์ข้ามทะเลดำ ไปเมือง
คอนสแตนติโนเปิล ซึ่งเป็นเมืองหลวงของเดอว์กี พักอยู่ที่นั่น
สักสามสี่วันพอได้ครอลเรือเมล์ ก็โดยสถานไปต่อเมืองครีต
เมื่อระยะเวลาทางวางลงดังนี้แล้ว มาปฤชากันดูในเพื่อน
ข้าราชการ เห็นว่าการที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพเจ้า

ออกไป ราช การ ครั้ง นั้น ก็คิดพิศม์ ปรวากฏ อยู่ ว่า เป็น เจ้า นาย ใน ราช
 ทร กุล สยาม การ ที่ จะ ผ่าน ไป ใน เมือง เตอร์ กิ ถึง ว่า เตอร์ กิ
 กับ กรุง สยาม จะ ยัง มี ได้ มี ทาง พระ ราช ไม้ ตรี ต่อกัน แล ข้า พเจ้า
 จะ มี ได้ มี ราช การ อัน ไต ที่ จำ เปน จะ ต้อง ไป สู่ ราช ลำ นั ก สุล ตำน
 พระ เจ้า ประ เทศ เตอร์ กิ ก็ จริง อยู่ แต่ เมื่อ เข้า ไป ถึง บ้าน เมือง ราช ษา
 ธิ ปถั ย เขา ก็ คง ต้อง รู้ จะ ทำ เพิก เหย เดิน ทาง ไป อย่าง ราช ฎูร ดู ก็ เปน
 ไม่มี อธิ ยา ไคร ย ทา สม ควร ไม่ ควร จะ บอก ราช ษา ธิ ปถั ย เตอร์ กิ ให้
 ทราบ เปน คำ นั น การ ที่ เขา จะ รับ รอง หรือ มี รับ รอง ประ การ ไต นั้น
 ก็ แล้ว แต่ การ ไม่ ต้อง ถือ เอา เปน ประ มาณ แห่ง ความ ประ สงค์ ปฤ กษา
 เห็น ชอบ กัน ดั่ง นั้น แล้ว จึง ขอ ให้ พระ สุรียา น วดี ตู ปทุ ต ที่ กรุง เบอ ร ลิน
 ไป พุด กับ ราช ทุต เตอร์ กิ ใน เมือง นั้น ว่า ข้า พเจ้า ปราร ฎนา จะ เดิน
 ทาง จาก รัส เลีย ผ่าน ไป ทาง เมือง คอน สะ แตน นิ โน บัล เพื่อ จะ ไป
 เมือง ครี ส์ จึง ให้ มา แจ้ง ต่ ราช ทุต ว่า ถึง ประ เทศ เตอร์ กิ กับ
 กรุง สยาม จะ ยัง มี ได้ มี ทาง พระ ราช ไม้ ตรี ต่อกัน แล ข้า พเจ้า มี ได้
 มี ราช การ อัน ไต ที่ เตอร์ กิ ก็ จริง แต่ เมื่อ จะ ได้ เข้า ไป ถึง พระ นคร อัน เปน
 พระ ราช อาญา เขต ร ของ สุล ตำน ก็ ย่อม มี ความ ประ สงค์ โดย เห็น
 เปน การ สม ควร ที่ จะ เฝ้า แสดง ความ เคารพ ต่ สุล ตำน โดย มี น้ำ ใจ นี้ บถ
 ว่า เปน กระ ษัตริ ย์ มี ประ เสริ ฐ พระ องค์ ๑ โอกาส อัน นี้ จะ ควร สำ เร็จ ได้
 ดั่ง ปราร ฎนา หรือ ประ การ ไต ขอ ให้ ราช ทุต ช่วย ตาม ไป ยัง ราช ษา ธิ ปถั ย
 เตอร์ กิ ด้วย ราช ทุต รับ คำ แล้ว มี โท ร เลข ไป ตาม แล ได้ รับ ตบ ษ

มาจากราชาธิบดีเดอร์กี่ ว่า สุลต่าน ทรง ยิน ติ ที่ ข้าพเจ้าจะไป
เมืองเดอร์กี่ จะทรง รับ รองโดยเต็ม พระ ราช หฤ ไทย ทุก ประ การ
ดังนี้ ก็เป็น อัน ตก ลง ใน การ ที่ จะไปเมืองเดอร์กี่

เมื่อ ข้าพเจ้า กับ พระ เจ้า ลูก เธอ พระ องค์ เจ้า จิระ ประ วัต ติ ร เดช
แล ข้า ราช การ มี ราย ชื่อ คือ พระ ยา เท เวศ รวง วิ วัฒน ์ ๑ พระ ยา
ชลุ ทธ โย โน ๑ หม่อม เจ้า พร อม ๑ พระ สุ ริ ยาน ุ วัต ๑ พระ วิ จิต ร วร
สา สน์ ๑ หลวง สุน ทร โภ ชา ๑ มิ ค เดอร์ ไว ก์ ๑ ไป เฝ้า เหม ย เวย
เล็ก ซาน ดรา ที่ ๓ พระ เจ้า ประ เทศ รัส เสียบ ที่ พระ ราช วัง ลี วา เดีย
แล ได้ รับ พระ มหา กรุณา เป็น เอนก ประ การ เป็น เสรี ราช การ ใน
รัส เสียบ แล ้ เหม ย เวย ได้ ทรง ทราบ ว่า ข้าพเจ้า ประ สด ์ จะ มา ทาง
เมืองเดอร์กี่ จึง โปรด ให้ จัด เรือ พระ ที่ นัง พา มา ลัง ชน ถึง เมือง คอน
สแตนติ โน บั ด

วันที่ ๑๔ เดือน พฤศจิกายน เวลา เข้า เรือ ข้าม ทะเล ดำ มา ถึง
ปาก ช่อง บอส ฟอรัส ปลา ยแดน เดอร์กี่ แล่น เข้า มา ครู่ ๑ พบ เรือ
ลติ ม ลอน ช์ พา อาหะ เม็ด ปา ชา ราช องค์ รักษ ของ สุล ต่าน กับ เจ้า
พนักงาน กรม วั ง มา ชน ที่ เรือ ใหญ่ ทาน ทั้ง ๒ นี้ แจ้ง ต่อ ข้าพเจ้า ว่า
สุล ต่าน ได้ ทรง ทราบ (ตาม โท มร เลข ที่ ส่ง มา แต่ รัส เสียบ) ว่า
ข้าพเจ้า จะ มา ถึง ใน วัน นี้ จึง โปรด ให้ อาหะ เม็ด ปา ชา กับ เจ้า พนักงาน
กรม วั ง มา ต้อนรับ ข้าพเจ้า ใน พระ นามาภิรัช ของ พระ องค์
ถึง ปลา ย พระ ราช อาณา เขต หนึ่ง มี รับ ลัง ให้ มา แจ้ง ต่อ ข้าพเจ้า ว่า

สุดด้าน มี พระราช ทูไทย ยินดี ที่ เจ้านาย ใน ราช ตระกูล สยาม มา ถึง พระนคร เป็น ครั้ง แรก ได้ โปรด ให้ จัด วัง แห่ง ๑ ไว้ ให้ เป็น ที่ พัก แล จะ ให้ จัด การ รับ ร้อง อยู่ ใน ราช ลำนัก ตลอด เวลา ที่ ข้า พเจ้า จะ พอลใจ อยู่ ใน พระ นคร นั้น ข้า พเจ้า จึง สั่ง ต่อ ท่าน เจ้า พนักงาน ทั้ง ๒ ให้ นำ ความ ไป กราบ ทูล ว่า ที่ ทรง พระ กรุณา โปรด ทั้ง นี้ ข้า พเจ้า แล บรรดา ผู้ ที่ มา ด้วย กัน รู้ ลึก พระ เดช พระ คุณ แล มีความ ยินดี หา ที่ สุด มิ ได้

เวลา ๕ โมง เข้า เรือ ถึง ที่ ทอด หน้า พระ ราช วัง ได้ สั่ง เจ้า โอบาเลน ตะกีราช องค์ รัทซ์ เอมเปเรอ วัลเลียว ให้ นำ ความ ไป กราบ ทูล ขอบ พระ เดช พระ คุณ เอม เปเรอ ที่ ได้ ทรง พระ กรุณา โปรด ให้ เรือ พระ ที่ นิ่ง มา ล่อง แล ขอบใจ อ้อลา พวก ขุน นาง วัลเลียว ที่ มา ล่อง ตาม สวมควร แล้ว ลง เรือ สติม ลอนซ์ มา ขึ้น ที่ ท่า ดำ หน้า น้ำ ขึ้น รถมัทหาร แต่ พา ไป ล่อง ที่ วัง แห่ง ๑ จะ ชื่อไร แล อยู่ ดำ บลโต โกลด์ โกลด ประการ ไต ทา ทราบ ไม่ ว่าง นี้ ดู เป็น ทำ นอง ว่าง ทำ ไว้ เป็น ที่ ประ พาศ ใน สวน มี ดึก สอง ชั้น ๓ ห้อง หลัง เล็ก ๆ ทำ อย่าง ประณีต งดงาม หลัง ๑ ซึ่ง จัด ไว้ ให้ เป็น ที่ ข้า พเจ้า อยู่ แล มี ดึก พอสถาน ประมาณ ขนาด ดึก วรรณานู เกษม สานต์ เก่า ที่ บาง ปอน อยู่ ใกล้ กัน อีก หลัง ๑ จัด ให้ เป็น ที่ ผู้ ชี้ ไป ด้วย กัน พัก เจ้า พนักงาน แจ้ง ว่า ว่าง นี้ ไม่ ใช้ เป็น ว่าง สำหรับ รับ แขก เมือง แต่ เวลา นั้น ว่าง ดัล มา บัซเซ ซึ่ง สำหรับ รับ แขก เมือง ขำ รุด ก่า ดั่ง ซ่อม แซม อยู่ จึง โปรด ให้ จัด ว่าง แห่ง นี้ ขึ้น

เป็นที่รับ รong ข้าพเจ้า ที่เขาว่าเช่นนี้พิจารณาตาก็เห็นว่าเป็น ความจริง
 วังนี้คงจะเป็นวังที่ขี้ต๊อง ไร้ นาน ๆ จึงจะใช้สักคราวหนึ่ง
 เครื่อง ตก แต่ง ใช้ ลอยไม่มีอันใด พริก พร้อม ตั้งแต่ เวลา ข้าพเจ้า
 ไป ถึง เห็นแต่ รong งาน แล เด็ก ซา ทำ โน่น ซนนี้ ไป มา ควักไขว่
 ไม่มีเวลาหยุด จน พวกที่ไป ด้วย อดไม่ ได้ ไป ถาม ท่าน เจ้า
 พนักงาน ว่า การ ที่ จะ มา ก็ ได้ บอก กำหนด มา ช้านาน เหตุ ใด
 จึง พัง กระจะเตรียม ฤ เป็น การ ลำบาก มากดัง นี้ เขา ตอย ว่า ราชการ ใน
 เมือง เดอร์ ก็ ไม่ ว่า อย่าง ใด ต้อง มี รับ ลัง ก่อน จึง จะ ทำ ได้ การ นี้
 พัง มี รับ ลัง เมื่อ วาน นี้ จึง เป็น โกลา หล อยู่ ลัก หน้อย จะ จริง เท็จ
 เพียง ใด ก็ ไซ้ วิ โสย จะ รับ ยิง ไป ได้ กว่า ที่ เขา บอก จึง ได้ แต่ ยุติ เอา
 ตาม เขา บอก ดัง นี้

เมื่อ พัก อยู่ ที่ วัง นี้ ไซ้ เอต ปา ซา เสนา บดี ว่า การ ต่าง ประเทศ
 แล ผู้ ว่า การ แทน ราช ทูต รัส เลีย มา เยี่ยม เยียน ปฏิ สัน ธาร กัน
 ตาม ธรรมเนียม แล ผู้ ว่า การ แทน ราช ทูต รัส เลีย นี้ ดู เหมือน จะ
 ได้ รับ คำ ลัง จาก ราช ธิปัตย์ ให้ ช่วย เกื้อ หนุน แก่ ข้าพเจ้า เพราะ
 ได้ อุด ล่า ห้ เป็น ธุระ ใต้ ตาม ทูต ชุช แล เยี่ยม เยียน เสม อมิ ได้ ขาด ที่
 สุก จน หนึ่ง ลือ พิมพ์ ชาว คราว ใน ยุโรป ก็ จัด หา ส่ง มา ให้ อ่าน เนิ่อง ๆ
 ไม่ ผิด กับ เป็น ผู้ ว่า การ กิ่ง ธุส ไทย ใน ที่ นั้น ทั้ง นี้ ก็ เป็น พระเดช พระคุณ
 ของ เอม เปรอ รัส เลีย เป็น ล้น พัน แต่ ว่า ที่ แท้ เมื่อ พิเคราะห์ ดู โดยการ
 ที่ สุก ด้าน ทรง เป็น พระ ราช ธุระ รับ รong ก็ แล เห็น ว่า จะ ได้ เป็น เพราะ

ความ สันนิษ สันนุ อันใดภายนอก ทำให้ จำเป็น ึ่งไป กว่า พระ กรุณา
ของ พระ องค์ นั้น ก็ ทหา มิได้

เวลา บ่าย ชุน นาง ผู้ใหญ่ น่วย กรม วัง เชิญ พระ ราช ปฏิสันถาร
ของ สุล ต่าน มา ได้ ตาม ถึง ความ ทุกซ์ สุข ที่ เติ น ทาง แล แต่ ได้ มา
พัก อยู่ ใน พระ ราช อาณา เขต ข้าพ เจ้า ได้ สั่ง ให้ ไป กวาย ทูล ว่า
มี ความ สุข สบาย แล ชื่น ชุม ยินดี ชอบ พระ เศษ พระ คุณ ยิ่ง นัก ชรอย
ท่าน กรม วัง ผู้นี้ จะ ไป กราบ ทูล ว่า ที่ วัง ใน สนวน อยู่ ข้าง เยียด ยัด
ไม่ ไคร พอกัน อยู่ แล กวาท ตก แต่ง ยัง ไม่ พร้อ ม มุล เรียบ ร้อย หรือ
ประ การ ไต ทา ทราบ ไม่ ตก เวลา บ่าย เห็น พวก เด็ก ซา พากัน ชน ของ
กลับ ออก ไป เนื่อง ๆ แล ได้ ความ จาก อาหะ เม็ด ปา ซา ราช อง ครักษ
ซึ่ง โปรด ให้ เป น ผู้ มา อยู่ ด้วย ว่า สุล ต่าน มี รัย สั่ง จะ ให้ ย้าย เข้า ไป
อยู่ ใน พระ ราช อาณา ใน เวลา ค่ำ วัน นั้น ได้ ทราบ ดัง นี้ ให้ ออก รำ คาน
ใจ ดู ไม่ พอ ที่ ที่ จะ เป น ต้น เหตุ ให้ เขา พากัน ได้ ความ ลำ บาก ตั้งแต่
ถึง วัง ใน สนวน นี้ ก็ เห็น แต่ ผู้ คน ครัก ไขว่ ไม่มี เวลา หยุด พอ จะ เป น
ปรกติ ลง กลับ จะ ต้อง รื้อ ชน ต่อ ไป อีก เล่า ยัง การ ที่ จะ เข้า ไป อยู่
ใน พระ ราช อาณา นั้น ถ้า อย่าง วัง ฝรั่งเศส ใน ยุโรป ก็ พอ คิด เห็น แต่
วัง เเตอร์ กีนี่ ไม่ เหมือน กัน ไม่ เคย รู้ แบบ แแผน ท่า ทาง จะ คับ ชัน
อย่างไร ก็ คิด ไม่ เห็น ออก หนัก ใจ จึง เรียก ทา ราช อง ครักษ มา ดัง
ขอ ให้ ช่วย นำ ความ ไป กราบ ทูล ว่า ข้าพ เจ้า มา เเตอร์ กีนี่ ครั้ง นี้ ตาม ความ
ที่ จริ ง ใจ ก็ มิ ได้ นี้ ก บว่า สุล ต่าน จะ โปรด ให้ รัย รอง ถึง อยู่ รัว วัง

อย่างนี้ การที่ทรงพระกรุณาถึงเพียงนี้ก็ เป็นความยินดีรู้ลึก
 พระเดชพระคุณเกินกว่าคาดหมาย เป็นอันมากอยู่แล้ว ที่จะโปรด
 ให้ย้ายเข้าไป อยู่ในพระราชฐานนั้น ข้าพเจ้ามีความวิตก เห็นจะ
 เป็น การลำบากแก่เจ้าพนักงาน แลจะเป็นพระราชภาระต้องทรง
 ลำบากในการรับรองข้าพเจ้าเพิ่มเติมขึ้นอีกเปล่า ๆ ขอให้เป็น
 ยุติโดยพอใจของข้าพเจ้าแต่เพียงเท่านั้นเถิด ท่านราชองครักษ์ไม่ยอม
 กราบทูลตอบแต่ว่า ประเพณีในเตอร์กี สุลต่านมีรับสั่งอย่างใด
 แล้ว ต้องเป็น อย่างนั้น ที่จะได้ กราบทูลห้ามปรามนั้นไม่ได้ ก็เป็น
 อันจงใจต้องให้เอาเสื้อผ้ากลับ บรรจุหีบ เพื่อจะได้ ขนไป ยัง พระ
 ราชฐาน เวลาค่ำขบวนรถไปดู ขอบฟ้าเล่นที่ในเมือง พอให้เขาขน
 หีบ ขัดทางนี้ หนอย หนึ่งแล้ว ข้า กลับก็เลยเข้าไปในพระราชวัง
 รถขับขึ้นเขาวงเวียน ผ่านประตูแลโรงทหาร หลายชั้นเป็นหลาย มีนิต
 จึงเข้าไปหยุดหน้าตำหนักมรัลซิม ซึ่งโปรดให้เป็นที่พักใหม่ ตำ
 หนักหลังนี้ สองชั้น ยาว ๆ เทียบกับขนาดตึกในกรุงเทพฯ ประมาณ
 ว่า จะยาวสักเท่า ติม ตาม กรมวัง แต่กว้างกว่า แลทำด้วยไม้ด
 ช้าง นอกเกลี้ยง ๆ ไม่สูงดงามปานใด แต่เมื่อเข้าไปข้างใน ก็แล
 เห็นได้ทันทีว่า ตำหนักนี้ ตกแต่ง ประดับ ประคองโดย ประณีต อย่าง
 ยิ่ง เปนต้นว่าฝาผนังแล เพดาน เขียน ลวดลาย บัดทอง ประสาร ดี
 อย่างฝรั่ง บางห้อง เล่น ลายไม้ สลัก แลประดับ มุก ม่านหน้าต่าง
 ใช้แพร บ้าง กัม หีบ หัก ทอง ขวาง บ้าง ผนังปูพรมเตอร์กี อย่าง ดี ๆ

บางห้องเขาชี้ให้ดูว่าเป็นพรมไหมราคาถึงพันละหลาย ๆ สิบซังก็มี
 โคมไฟที่ใช้ใช้ไฟฟ้าทั่วไปทุกแห่ง เครื่องตกแต่งใช้สอยเช่นตู้โต๊ะ
 เก้าอี้ของฝรั่งอย่างงาม ๆ โดยมาก ยังเครื่องตั้งเป็นของดู
 เล่นของปลาตต่าง ๆ ก็มีสิ่งละอันพันละน้อย ตั้งแต่รถสก๊อฟจน
 เครื่องลายคราม เครื่องแก้วเครื่องศิลา ทั้งของบรรณาการที่
 ใครต่อใครถวาย แลของอื่น ๆ อันเหลือวิไลยที่จะพึงพรรณนาให้
 ถิ่นถ้วนทั่วไปได้ เมื่อว่าโดยย่อสิ่งใดซึ่งจะเป็นของต้องตาต้องใจ
 นักเลงอย่างฝรั่งคงจะจัดไว้ในตำหนักนี้ มีตลอดจนห้องหลังคา
 กระจกสำหรับเล่นต้นไม้กระดาง แลห้องศิลาอ่อนสำหรับอาบน้ำ
 ร้อนอย่างเดอร์ก ตำหนักมรสุมหลังนี้ ได้ความว่าสร้างขึ้นไว้
 สำหรับรับแขกเมืองสลักสำคัญ ชั้นที่แผนฝรั่งเขารับไว้ในพระ
 ราชวัง แต่วังเดอร์กมีข้างหน้าข้างใน ไม่เป็นอย่างบ้าน ๆ เช่น
 วังฝรั่ง จึงสร้างตำหนักหลังนี้ขึ้นในพระราชวังชั้นกลาง ทำ
 นอนอยู่ในห้องที่เช่นพระที่นั่งอนันตสมาคม กล่าวคืออยู่ข้างหน้า
 แต่ติดกับข้างใน มีทางฉนวนเปิดพระทวาร ให้แขกเมืองเข้าไป
 เฝ้าถึงชั้นใน เช่นอยู่ในเรือนอันเดียวกันก็ได้ หรือจะใช้รถ
 ไปมาทางข้างนอกก็ได้ แลตำหนักนี้แต่เดิมว่าสร้างไว้แต่ตอนเดียว
 ครั้นเมื่อเอมปเรอเยอรมัน พระองค์นี้ จะเสด็จมากับพระมเหสี
 สุลต่าน จึงโปรดให้สร้างต่อออกมาอีกตอนหนึ่ง สำหรับเอมปเรอ
 ประทับ ตอนเก่าเป็นส่วนหนึ่งของพระมเหสี ข้าพเจ้าไปไม่มากมาย

ก็คนนั้นก็ จึงรวมกัน อยู่แต่ใน ตอนเดียว เขา เบ็ด อีก ตอน หนึ่ง ให้ไป
นั่งเล่น เดินเล่น เช่น คราว ๆ

เจ้าพนักงาน ที่ มา กำกับ แล รับ ใช้ สอย มี เป็น อัน มาก ที่ เป็น ตัว
นาย คือ อาหะเม็ด ปาซาราช ของครักษ์ อยู่ ประจำ คน ๑ ท่าน ผู้ นั้น
เป็น ราช ของครักษ์ ประจำ ลำห้วย รับ แยก เมือง ที่มี บรรดา คัด คัด ไม่ ว่า
ใคร ๆ ไป จน ออก ไม่ ไคร่ พอ จะ ติด ตรา ที่ แก่ ได้ เมื่อ ข้าพเจ้า กลับ
เข้ามา แล้ว อ่าน หนังสือ พิมพ์ ถึง เรื่อง ที่ ใคร ๆ ไป เตอร์ ก็ ต่อ มา ก็
เห็น แต่ ชื่อ อาหะเม็ด ปาซา คน นี้ เป็น ผู้ใหญ่ ไป อยู่ ด้วย แต่ ตะแก เป็น
คน คล่อง แคล้ว จริง แล ยังมี วิชชา เบ็ด เตล็ด อีก หลาย อย่าง ช่าง
เขียน ก็ เป็น การ ไฟ พ้ำ ก็ เข้าใจ ดู เหมือน จะ เป็น คน ไป รด ปรวน
มาก นอกจาก นี้ ยัง ท่าน กรม วัง ผู้ หนึ่ง ชื่อ ไร จำ หา ได้ ไม่ เป็น ผู้
เดิน เข้า นอก ออก ใน เชิญ กระแส รับ ลัง อยู่ เสมอ ๆ ยัง นาย ทหาร
แล ล่าม แล พนักงาน ผู้ น้อย ก็ อีก หลาย นาย ดู ผู้ คน เกล็ด น กลัน
ไม่ ไคร่ ขาด ใน ตา แต่ ท่าน เจ้า พนักงาน แล คน ใช้ เหล่า นี้ ถ้า ต่อ
หน้า ทำ กิริยา ภาการ ยืน เดิน กัก กัก อย่าง ฝรั่ง พอ ลับ หลัง ก็ ลง นั่ง
ขัด สมาริ กับ พน อย่าง แยก ข้าพเจ้า ออก ไป เจอ เขา หลาย ครั้ง
นึก ๆ ดู ก็ ชน มิใช่ จะ ตี เตียน ประการ ไต ชน ที่ เหมือน กับ ไทย เรา
รับ ฝรั่ง มิ ได้ มี นิต ^{04/23} ฤๅ พุด จากัน เลี้ย ให้ เห็น ออก ถึง จะ นั่ง ขัด สมาริ
รับ เล็ดจ ข้าพเจ้า ก็ เห็น จะ ไม่ ว่า กระไร

อนึ่ง บรรดา เจ้า พนักงาน ที่ มา อยู่ กำกับ แล รับ ใช้ สอย ทั้ง ปวง นี้

แม้แต่พลทหาร รักษาพระองค์ที่ มา ยืน ยาม รักษา ลังเกต ดู ที่ ออก
 ผู้ใด จะ ว่าง เปล่า จาก เครื่อง ราช อิศริยาภรณ์ หรือ เทรียน อย่างใด
 อย่างหนึ่งนั้น เป็น ว่า ทรมาน ได้ มี ล่าม คน หนึ่ง แด่ แรก ซ้ำ พเจ้า ไป ถึง
 เห็น ซด เปล่า ครั้น ไม่ กี่ วัน ก็ ได้ ตรา แขนง คอ ตวง หนึ่ง ใน ระหว่าง
 นั้น เอง ความ ซ้ำ นี้ ถ้า ลังเกต ดู แต่ ตาม ตา เห็น ไม่ พิเคราะห์ ถึง
 ขนบ ธรรมเนียม ให้ ตลอด แล้ว ก็ น่า ที่ จะ เข้าใจ ว่า ตรา เดอร์ กิ คง จะ
 เปน ของ ที่ พึ่ง จะ ได้ โดย ง่าย ตาย ดัง คำ ฝรั่ง ที่ เปน คน คน หนึ่ง ปรากฏ
 แกล้ง ไล่ ความ ว่า ตรา เดอร์ กิ เปน ของ ยาก ที่ ผู้ใด จะ พึ่ง หลีกหนี
 ให้ พ้น ไป ได้ ดังนี้ แต่ ที่ จริง ประเพณี ใน เดอร์ กิ การ รักษา
 พระ องค์ ลุลลต่าน เปน การ กวดขัน อย่าง ยั้ง เพราะ เคย มี เหตุ การ
 ปรทะ ร้าย มา แด่ ก่อน นี้ หนึ่ง ต้อง เลือ ก ล้น ผู้ ที่ จะ รับ ราชการ
 ใกล้ ชิด พระ องค์ เขา แด่ คน ซึ่ง ใจ คอ ลัด ยี่ ซ้อม มัน คง เปน ที่ ไว้ วาง
 พระ ราช หฤ ไทย ได้ จริง มา อยู่ ประจำ ตัว มิ ให้ คน แปร ก ปลอม
 เมื่อ เช่น นี้ บรรดา คน ซึ่ง รับ ราชการ อยู่ ใกล้ ชิด ถึง จะ เปน ตำแหน่ง
 สูง ต่ำ ประการ ใด ก็ ย่อม จัด ว่า เปน คน อย่าง ดี ที่ จะ พึ่ง เลือ ก ล้น
 ได้ ใน ชั้น นั้น ก็ ย่อม ส้ม ควร จะ ได้ รับ บำ เหน็จ พิเศษ กว่า คน สามัญ
 ไม่ เปน ที่ เสื่อม เลี้ย หรือ ควร จะ เห็น ว่า แปร ก ปลาด อัน ใด

คืน แรก มา อยู่ ใน พระ ราช วง นี้ เกิด ซลัก ซลัก หน้อย หนึ่ง ด้วย
 เรื่อง เครื่อง ฝัง ไฟ คือ ตาม แบบ เรือ น ฝรั่ง ใน ห้าง นอน ย่อม มี ตู้
 หรือ เต่า ไฟ ให้ อย อยู่น ใน ระ ตุ หนาว เต่า เช่น นั้น เขา ทำ ปล่อง แขน

ในฝาผนัง เบ็ดให้ควันทลุขึ้นทางหลังคา แต่เตาฝังไฟอย่างแฉก
 ฝาเช่นผนังไม้ เขาใช้ตุ่มทอง ขาวขนาดใหญ่ ลักเท่าตุ่ม ของควา
 เขาถ่านไฟบรรจุเต็มในตุ่มนั้น มีเท้ากลมเกลี้ยงข้างบน มีเหล็ก
 เกือกม้าเล็กๆ ที่ใช้แล้ว วางไว้บนเท้ากันค ตามความเข้าใจ
 ของข้าพเจ้าที่ได้อ่านมาแต่ฝรั่ง ดูเหมือนแปลว่าเป็นของมงคล กับ
 ขวดน้ำมันหอม ตั้งไว้ริมๆ ข้างขอบตุ่ม ขวด ๑ เพื่อให้ น้ำมัน ร้อน
 แลส่งไอให้กลิ่นหอมไปในห้อง คืนวันนั้น เขาเอาเตาอย่างนี้
 เข้าไปตั้งไว้ในห้องนอน ข้าพเจ้าไม่เคยรู้รสชาติ ก็ขัดหน้าต่าง
 ประตูนอน อย่างอยู่เรือนฝรั่ง เห็นดวงลมออกจะไม่พอหรืออย่างเง
 รุงเข้าตื่นนอน ขึ้นปวดหัวเป็นกำลัง แต่แรกนึกว่าจะเปลี่ยน
 แต่เมื่อได้ถามในพวกที่ไป เห็นแปลอย่างเดียวกันหลายคน
 พิจารณาไปถึงได้เค้าว่า เพราะไอไฟที่เตาตัวเอง อบห้องกลุ่มเข้า
 ตลอดคืน จึงพาให้ปวดหัว จึงสั่งให้แจ้งแก่เจ้าพนักงาน ว่าอย่าให้
 เขาเตานั้นไปตั้งในห้องนอนอีกเลย แต่การที่สั่งนี้ อย่างไรไป
 ทราบถึงพระเนตรพระกรรณ โปรดให้เจ้าพนักงานจัดเตาอย่างฝรั่ง
 มาเปลี่ยนในวันนั้น ข้าพเจ้าไปแลเห็นกำลังจะเจาะฝา
 เพื่อจะสอดปล่องควัน ออกไปข้างนอก ได้ร้องทักท้วงห้ามปราม
 โดยแข็งแรง 03/04/2585 ว่าระตุนี้ก็ไม่หนาวปานใดนัก ว่าที่แท้แล้วไม่
 จำเป็นจะต้องมีเตาไฟในห้องนอนเลย อีกประการหนึ่ง ฝาตำหนัก
 เขียนไว้งามๆ จะมาเจาะเสีย เพราะจะตั้งเตาไฟให้ข้าพเจ้าหนึ่ง

ข้าพเจ้า ขอเสีย เกิด เขาก็ตอบ แต่ ว่า มีรับ สั่ง ใดๆ ก็ ต้อง ทำ
อย่าง นั้น ไม่ สามารถ จะ ชัด ขวาง ได้ ถูก อธิ ไม่น เข้า อธิ ก็ ต้อง ลา
ตก ลง ต้อง แล้ว แต่ จะ ไป รด

วันที่ ๒๐ เป็น วัน กำหนด จะ เข้า เฝ้า แต่ วัน นั้น มี การ พระ ราช พิธี
ละ ลาม ลึก ได้ รับ พระ ราช ทาน อนุญาต ให้ ไป ดู กระ บวน เส็จ ก่อน
ต่อ เส็จ กลับ จาก พระ ราช พิธี จึง จะ ไป รด ให้ เฝ้า การ พระ ราช พิธี
ที่ เรียก ว่า ละ ลาม ลึก นี้ คือ ถึง วัน ศุกร ซึ่งเป็น วัน พระ ข้าง แยก
สุ ดด้าน เส็จ พระ ราช ดำ เนิน พร้อมด้วย เสนา มา ตย์ ราช ขริ พาร
ทั้ง หลาย ไป ทรง นมัสการ พระ ณะ สุธเراء แห่ง ๑ เป็น การ เต็ม ยศ
คล้าย คลึง กับ การ ถือน้ำ ของ เรา มาก

เวลา เที่ยง เส็จ ข้าพเจ้า กับ พวก ที่ ไป ด้วย กัน แต่ง เต็ม ยศ ชน รด
ออก มา ข้าง หน้า พระ ราช วัง เจ้า พนักงาน จัด ให้ ชน พัก ที่ พลับ พลาคู
ซึ่ง อยู่ หน้า พระ ที่ นั้ง แล เป็น ที่ แล เห็น ได้ ตลอด ไป จน ใน ลาน
สุ เหว่า ที่ นั้ง ของ วัง ตั้ง เที่ยง เวลา กลาง วัน แล มี พวก ฝรั่ง
ต่าง ประเทศ ที่มี บรรดา คัก คัก คือ พวก ราช ทูต แล ชุน นาง วัล เสี่ย ที่ มา ส่ง
ข้าพเจ้า เป็น ต้น ได้ รับ พระ ราช ทาน อนุญาต มา ดู อยู่ ด้วย หลาย นาย
แล พวก วัล เสี่ย ที่ มา ส่ง ข้าพเจ้านี้ ได้ ทราบ ว่า แล้ว ไป รด ให้ เข้า เฝ้า
แล ได้ รับ พระ ราช ทาน ตรา ด้วย ทุก นาย

สุ เหว่า ที่ สุ ดด้าน จะ เส็จ ไป นมัสการ พระ วัน นี้ เป็น สุ เหว่า ใน พระ
ราช วัง ทำ ของ วัด พระ แก้ว ตั้ง แถว ทหาร ม้า ทหาร บัษ ใหญ่

แถม ทหารเดินเท้า ทหารเรือ กรมต่าง ๆ จุกช่อง ล้อม วง ราย สองข้างทาง ตลอด ประมาณพลทหารไม่ต่ำกว่า ๕๐๐๐ คน และมีแตร วง เป็น อัน มาก ทหารเดอรัก็ นู รูป ร่างใหญ่โต ลำ ต้น ถึง นี มี อ ก็ ปรา กฏ ว่า เข้ม แข็ง แม้ การ ผัก ซ้อม จะ หยุ่ น กว่า ทหาร ฝรั่งเศส เจ้าพวก แหก เหล่า นี้ ใน ว่า มี มา ไซ กว่า ที่ ทร หด อด ทน โดย ถิ่น ง่า ย อยู่ ง่า ย กว่า ฝรั่งเศส ถ้า เท่า ๆ ถิ่น ก็ พอ รั บ รอง เมื่ อ รบ กับ รัสเซีย เมื่อ ๑๗ ปี มา แล้ว นี้ ทหารเดอรัก็ กอง โข สมา น ปา ชา น้อย กว่า รัสเซีย ยัง ตั้ง มั่น รั บ ทัพ กษัตริย์ ไว้ ได้ ถึง ๕ เดือน ถึง ทุก วัน นี้ ฝรั่งเศส ก็ มี ได้ หนี น ประ มาท แด ทหาร ที่ มา ล้อม วง ใน การ พระ ราช พิธ สละ ลาม ลึก นี้ ตาม คำ ฝรั่งเศส ที่ เขา เคย ตู บอก ว่า ตาม ธรรม ตา ไม่ ตู มาก มาย เท่า ไค ตู มี แหก บ้าน คำน เมือง พิเศษ จึง กระทบ ที่ เลือก สรรมา เช่น นี้

การ จุก ช่อง ล้อม วง พร้อ ม แล้ว กระ ขวน พระ ประ เติ ยม ออก จาก พระ ราช ช้าง ก่อ น กระ ขวน นี้ มี กรม วัง เติ น ประ ลาน มี คน นำ หน้า ๒ คน แล้ว ถึง รถ เก่ง บุ รุ ชุม อย่าง ฝรั่งเศส ๑ ได้ ความ ว่า เป็น รถ พระ ที่ รั บ พระ ชน นี้ พัน บั หลวง ข้าง หลัง รถ มี ชั้น ที่ ประ ลาน มี คน ๒ คน ตู ยรถ สมิ เตจ พระ พัน บั หลวง ลง มา ถึง รถ เก่ง เหมือน กัน มี คน นำ คน ตาม อย่าง เดียว กัน ชัก รถ ๑ ไม่มี ใคร บอก ว่า รถ ไค ข้า พเจ้า

03/04/2565

รถ ประเทียบ ทั้ง ๒ นี้ ขับเข้าไป ถึงในลาน สู่เหว่าแล้ว ก็แก้ม้า
ปลด คาน เชื้อเข้าต่อกันไว้ เปนยุติเท่านั้น ข้างในไม่ได้ ลง จากรถ
จน เลี้ยวการ พระราชพิธี แล้วก็ ขับ กลับ คืน เข้า พระราชวัง

เรื่อง ยุทนต์ คือ คน ชนที่ ได้ กล่าว มา เมื่อแต่ ก็นี่ ดู เปน เครื่อง
ที่ ผรั่ง ชอบ บุษย์ ไข บอก ให้ ดู แต่ แหก ไม่ ยาก จะ ให้ ชัก ไข ได้ ตาม
ถึง เลย เขา ว่า มา แต่ เมือง นุเบีย โดย มาก เปน ของ นัก หัก ก้น มา
แต่ เล็ก ๆ คน พวก นี้ มัก จะ ผ่าน จะ พบ แต่ ตาม ที่ ใกล้ ๆ รั้ววัง มี ลักษณะ
ที่ จะ ลัง เกตุ รู้ ได้ โดย ง่าย ที่ เปน คน ดำ แล ถึง จะ แก่ จะ หนุ่ม หรือ
แม้อายุ เพียง ลับ ล้าม ลับ ลับ ก็ ดี หน้า ตา เทียว แห่ง แก้ม ดอย นิด กว่า
คน ปกติ ดู พิกัด นักหนา

กระ บวน พระ ประ เทียบ ไป แล้ว ครู่ หนึ่ง มี เด็ก ๆ ผู้ ชาย ลัก
๖ คน แต่ง ตัว เปน นาย ทหาร กรม ต่าง ๆ คน ใหญ่ ขนาด อายุ ราว
ลัก ๑๔ ปี คน ปลาย เหว ราว ลัก ๘ ขวบ เงิน ออก มา จาก พระ ที่ หนึ่ง
ลงไป ราย กัน ไป ยืน ตาม หน้า แฉก ทหาร ต กิริ ยา ถ้า ทาง พวก นาย
ทหาร แล ดง ความ เคารพ นั้น ข้า กับ เจ้า ข้า พเจ้า ก็ เข้า ใจ ว่า คง จะ
เป น ลูก เธอ หัน ไป ถาม ล้าม เขา บอก ว่า ลูก เธอ บ้าง ไม่ ใช บ้าง ข้า
พเจ้า ถาม ตั้ ไป ว่า ลูก เธอ มี ก็ พระ ของ ศัก ด้วย กัน ดู เหมือน เขา บอก
ว่า มี ๖ พระ ยงค์ แต่ ครั้น ไป ตาม คน อื่น ก็ กลาย ไป ๕ หรือ เป น ๗ ดู
ไม่ แน่ จึง เห็น ว่า น่า ที่ คน เหล่า นั้น บาง คน จะ ไม่ รู้ หรือ มี คน
จะ เข้า ใจ ว่า แหก เมือง ละ จะ เป น ผรั่ง ไป ทมด จึง มา เลย บัง เขา

ไทย เข้าด้วย ก็จะเป็นได้

อีก ครุ่หนึ่ง ถึง กระทบชน นาง ผู้ใหญ่ ฝ่าย ทหาร พล เรือน ประ
 มาณ ลัก ๓๐ คน เดิน เปน สอง แถว อย่าง ดำ ทรวง ออก จาก พระที่นั่ง
 ไปราย ๒ ข้าง ทาง ตั้งแต่ ประตู กำแพง แล้ว เข้า ไป จน ถึง ใต้
 ลู เหว้า ประ เดียว ใต้ ยืน เสียง กระ ทัง แตร เดียว เปน สัญญา เสด็จ
 ออก ผู้คน คึก คัก ทหาร ขยาย อาวุธ ยืน แถว โดย เรียบ ร้อย คอย รับ
 เสด็จ ทุก หมวดย หมู่ กระ ขวน เสด็จ นั้น มี กรม วัง เดิน ประ สาน มือ นำ
 หน้า คู่ หนึ่ง แล้ว ถึง รถ พระ ที่นั่ง อย่าง รถ ๔ ล้อ เบ็ด ประ ทุน เทียม ม้า
 เทศ คู่ สีขาว มี สาระณี ชัย ใน รถ นั้น สุล ตำน ประ ทับ ข้าง ใน โอ
 ลยาน ปาชา ผู้มี ฝีมือ ที่ได้ เปน แม่ทัพ รบ รัสเซีย เปน เสนา บดี
 กระ ทรวง วัง นั้น หน้า ต่อ รถ พระ ที่นั่ง มี นายทหาร แล พล ทหาร รักษา
 พระ องค์ ประ มาณ ๑๐๐ คน เดิน แชนง สอง แถว พวก มหาดเล็ก เด็ก ขา
 เคลื่อน กล่น ไป ระหว่าง กลาง ต่อ มา มี ม้า พระ ที่นั่ง ผูก เครื่อง คน
 จูง ตาม เสด็จ ประ มาณ ๖ ม้า แล้ว ถึง รถพระ ที่นั่ง รong เปน รถ ดี ล้อ
 เบ็ด ประ ทุน เทียม ม้า เทศ ขาว คู่ แต่ ไม่มี สาระณี เปน หมด กระ ขวน
 เสด็จ เท่านั้น รถ พระ ที่นั่ง มา ใกล้ แถว ทหาร ฉวาย วัน ทิยา วุธ แตร
 วง เบ้า เพลง สรร เลิญ พอ รถ พระ ที่นั่ง ตรง แถว ทหาร ปล่อย มือ
 ขว จาก บั้น มา ฉวาย สะ ลาม แล ร้อง ทำ นอง ให้ อยู่ เหว ฉวาย ไชย
 มงคล ตั้ง นั้ ทุก แถว เมื่อ รถ พระ ที่นั่ง ผ่าน หน้า พลับ พลา สูง ข้า
 พเจ้า ยืน ฉวาย วัน ทิยะ หัตถ์ พวก ไป ด้วย ที่ แต่ง เปน พล เรือน ก็

ถวาย คำ นับ สุต ตำน ทรง ละลाम รับ เหมือน กัน ทั้ง ขา ไป แล ขา มา
เวลา รด พระ ที่นั่ง เข้า ไม กำแพง แก้ว สุก เหว้า พวก ขุน นาง ที่ ยืน แถว
คอย รับ เล็ด ไซ อยู่ ๒ ข้าง ต่าง ก็ มั่ง ลง ถวาย ละลาม พร้อ กัน แล ลักษณะ
ละ ลาม อย่าง เดอร์ก์ นี้ เขา อธิบาย ว่า มี เปน ๓ ชั้น คือ ชั้น ต่ำ ยก มือ
ขวา ขึ้น มา แตะ หน้า มาก เปน การ ละลาม ผู้ ที่ เลม อกัน หรือ ผู้ ไหญ่
รับ ละลาม ผู้ น้อย เทียบ กับ ประเพณี ไท ก็ คือ อย่าง ยก มือ ข้าง
ขวา แตะ ใจ ไม ตู หรือ รับ ไหว้ กัน ละลาม ชั้น กลาง นั้น เขา มี มา
สตุ ตปาก เล็บ ห้อย หนึ่ง แล จึง เขา ขึ้น แตะ ที่ หน้า มาก เปน อย่าง
ผู้ น้อย ละลาม ผู้ ไหญ่ แล ว่า เขา วา จู หรือ ขาว มี ของ ทาน อัน พัง
เคา รพ ขอบ เลียบ ก้อม แล จึง ไหว้ ณะ ละระ ประเทศ ทำมอ อย่าง
ประ สาน มือ ไหว้ ของ เรา ละลาม อย่าง สูง นั้น ก็มี ตัว ลง เขา
มือ ขวา เอ้อม ลง ไป เกือบ ถึง ดิน แล จึง ยก มา ขอบ แล แตะ หน้า
มาก เปน ที่ สุต แล ว่า ซ้อน เขา ลของ อลั พระ บาท มา ขอบ แล
ทูล ไว้ เหนือ เคียร เกล้า ตรง กับ ถวาย บัง คม อย่าง ข้าง ไท เพราะ
นั้น ย่อม ใช้ แล ถวาย ละลาม สุต ตำน พระ องค์ เดียว ขุน นาง เข้า
แถว อยู่ มาก ๆ ถวาย ละ ลาม อย่าง สูง ดัง ว่า มา นี้ หน้า ตู มาก ชู มือ
ควัก ไหว้ กัน ไป ที เดียว การ ละลาม อย่าง น ดัง ขำ ราชการ จะ เพศ กต
หรือ รับ ๆ สิ่ง นี้ หนึ่ง ก็ ต้อง ละลาม ครั้ง หนึ่ง ขำ พเจ้า ได้ สิ่ง เกด
ใน เวลา ที่ เค้า แล เวลา หนึ่ง ร่วม ไต่ เสวย ถ้า สุต ตำน มี รับ สิ่ง ว่า
กระไร ล่าม ก็ เปน ต้อง ละลาม อย่าง สูง ครั้ง หนึ่ง แล จึง แล

กระแสน้ำล้างแก่ข้าพเจ้า ๆ สั่งให้กราบทูลตอบว่ากระไร กราบ
ทูลแล้วก็ต้องถวายละลाम อีกครั้งหนึ่ง ดังนี้ไปทุกคืน มีอลามเป็น
ว่าจะหาเวลาหยุดได้โดยยาก แต่ถึงอย่างนั้นก็ไม่ทัน ได้ยก
มือขึ้น ๆ ลง ๆ ถวายบังคมแต่สั่งเจป แต่คิด ๆ ดูก็ไม่ควร จะ
ขออนุญาต ขนบธรรมเนียมของเขา กิริยาของเราเช่นหมอบแด
คลานนี้ ถ้าเขามาเห็น ก็คงอาจจะเอาไป พรรณาเห็นลำบากลำบาก
ได้เหมือนกัน ดอกกระมัง ทั้งนี้ก็อาไครยความเคยเป็นใหญ่ซึ่ง
ข้างเราแต่ฝ่ายเขา นี้ว่าประสาเห็นแปลก ๆ ก็เล่าสู่กันฟัง

รตพระที่นั่ง จอดหน้าบันไดสุเทร่า มีแขกแต่งตัวรุ่มร่าม ออก
มารับเสด็จคน ๑ ข้าพเจ้าคะเนเห็นว่าจะจะเป็นพระราชครูหะยิ
ผู้อำนวยการพระราชพิธีนั้น สุลต่านเสด็จเข้าไปในสุเทร่าแล้ว
จะไปประทับที่โถงหรือบำเพ็ญพระราชพิธีประการใด ข้าพเจ้า
เหลือรู้เพราะแฉเห็นเข้าไปไม่ถึง แต่สักครู่หนึ่งเห็นนักลวดคน ๑
ชั้นบน หอสูงซึ่งอยู่ในบริเวณสุเทร่า ร้องโหยหวนด้วยเสียงอัน
โดังดังเข้บแหลมฟังดูเยือกเย็นเสียงจริง ๆ แต่จะว่ากระไรก็ไม่
เข้าใจ เขาบอกว่าเป็นคำประกาศเตือนพลเมืองให้นมีสการพระ ต่อ
เวลานี้ก็เป็นอันสงบเงี้ยลัก ๒๐ นาที เห็นแต่พวกมหาดเล็ก
เด็กชาข้าราชกรมยี่มเดินเกลียนกล่นอยู่ในลานสุเทร่า ไม่นิดทำ
มองเวลาเสด็จพระราชทานพระกระวีในพระอุโบสถ

สักครู่หนึ่งได้ยินเสียงประโคมแตรวง แลไปดูเห็นหน้าต่าง

สุหรั่งเปิด เขา บอกว่า สุลต่าน ประทับ อยู่ตรงนั้น โปรดให้เดิน
 กระบวน ทหาร ฉวาย ตัว พวกทหาร หมวดยุทธต่าง ๆ ที่จุดช่องล้อม
 วงคิ่ง แลวเดินเป็นด้าย ๆ เข้า ประตูกำแพง แก้วสุหรั่ง ผ่าน หน้า
 พระที่นั่ง เป็นลำดับ ถิ่นไป ออก ประตูสุหรั่งด้านโน้นแล้ว กลับมายืน
 แลววางทาง อย่าง เดิม พระเจ้า ลูกเธอที่ แต่งเป็น นายทหารกรมโต
 ก็ ไปนำหน้า กรม นั้น บาง องค์ ก็ ทรง ม้า บาง องค์ ก็เดินดิน แล้ว
 แต่ อยู่ใน กรมทหารม้า หรือทหารราบ ทหารเดิน ฉวายตัวเสร็จแล้ว
 สุลต่านก็เสด็จกลับ พระที่นั่งโดยทำนองที่เสด็จไป ต่างกันแต่ทรง
 รถพระที่นั่ง รอง ทรงขับเอง แลขา กลับมีราชองครักษ์ขี่ม้าแซง
 ลัก ๔ ม้า แต่ขาไปเหตุดีจึงไม่ขี่ก็ไม่ทราบ

เสด็จกลับแล้ว ประมาณ ลัก ๕ นาที เจ้าพนักงาน กรมวังมาพา
 ข้าพเจ้า กับ พวกที่ ไปด้วย เดิน ออกจาก พลับ พลา สูง ผ่าน ห้องน้อย
 ใหญ่ ไป ๑ รุ่หนึ่ง ถึง ห้องพระโรง มีขุนนางผู้ใหญ่ ฝ่ายทหารพลเรือน
 ยืนแถวอยู่ ประมาณ ลัก ๑๕ คน สุลต่าน แต่ง พระองค์เดิมยศ
 เสด็จ ออกมา รับ ถึง พระ ทวาร ประทาน พระหัตถ์ให้จับแล้ว มีรับสั่ง
 ให้ข้าพเจ้า กับ พระองค์ จีระ ตามเสด็จเข้าไปเฝ้าใน ห้องเล็กอีก
 ห้อง ๑ มีแต่ ล่ามตามเข้าไปแปล พระราชปฏิสันถาร ข้าราชการ
 นอกจากนั้น คอยอยู่แต่ห้องนอก สุลต่าน ประทับ พระเก้าอี้แลโปรด
 ให้ข้าพเจ้ากับ พระองค์ จีระ นั่ง ณ ที่สมควร พระราชทาน พระโสรจ
 กระดาษให้สูบ ก่อนแล้ว จึงมี พระราชปฏิสันถาร ตามถึง พระบาท

สมเด็จพระเจ้า อยู่ หัว ว่า ทรง สบายดี อยู่ หรือประการใด ข้าพเจ้า
กราบ ทูล ว่า ตาม ข่าว ที่ได้ ทราบ จาก บ้าน เมือง ใน คราว หลัง ที่ สุด นี้
ทราบ ว่า ทรง พระ สบายดี อยู่ สุด ด่าน มี พระ ราช ดำรัส ถ้าม ต่อ ไป
ถึง การ ที่ ข้าพเจ้า ได้ เติบ ทาง ใน ยุโรป แล รัช สัง ถาม พระ องค์ จิระ
ถึง การ ที่ ทรง เล่า เรียบ กับ ข้อ ปก ธิระ ต่าง ๆ แล ทรง แสดง พระ ราช
หฤ ไทย ยินดี ที่ได้ ทรง รัช รอง เจ้า นาย ใน ราช ตระ กุล สยาม มาสู่
พระ นคร เป็น ครั้ง แรก พอ สมควร แก่ เวลา แล้ว เสด็จ ก็ เสด็จ จาก พระ
ราช อาสน์ พา ข้าพเจ้า กับ พระ องค์ จิระ มาสู่ ห้อง ห้อง พระ โวง
ข้าพเจ้า จึง นำ ข้าราชการ ที่ ไป ด้ว ยให้ เฝ้า โดย เฉพาะ หัว ทุก คน สุด ด่าน
ก็ ทรง นำ ให้ ข้าพเจ้า รู้ จัก กับ ข้าราชการ ผู้ ใหญ่ ซึ่ง อยู่ ใน ที่ นั้น
ทั่ว กัน แล้ว ก็ กราบ ถวาย บังคม ตากลับ มา ที่ พัก ได้ ทราบ จาก
เจ้า พนักงาน ว่า อีก ครั้ง หนึ่ง สุด ด่าน จะ เสด็จ มา เยี่ยม ตอบ จึง ไม่ ได้
เปลื้อง เครื่อง เต็ม ยศ หนึ่ง คอย รัช เสด็จ อยู่ อย่าง นั้น

เวลา ก่อน สุด ด่าน เสด็จ มา เยี่ยม ตอบ โปรด ให้ เจ้า พนักงาน เชิญ
เครื่อง ราช อภิสิยาภรณ์ เดอร์ ก็ มา พระ ราช ทาน ข้าพเจ้า กับ ข้าราชการ
ที่ ไป ด้ว ยกัน ตาม ควร แก่ บรรดา ศักดิ์ ทั่ว ทุก คน แล มี พระ ราช ดำรัส
มาให้ ถาม ข้าพเจ้า ว่า สุด ด่าน มี พระ ราช หฤ ไทย ยินดี ที่ พระ เจ้า
ลูก เชน ใน พระ บัง คสมเด็จ พระ เจ้า อยู่ หัว ได้ เสด็จ มา ถึง เดอร์ ก็
กับ ข้าพเจ้า ถึง แม้ ว่า จะ ทรง พระ เยาวน ก็มี พระ ราช ประสงค์ จะ
ใจ พระ ราช ทาน ตรา ให้ เป็น ที่ ระ กุ ใน การ ที่ เสด็จ มา ถึง พระ นคร

แต่ การ ทังนี้ อยาก จะ ทรง ทราบ ก่อน ว่า ข้าพเจ้า จะ ยอม ให้ พระองค์
 จีระ รัช เกรือง ราช อิศริยาภรณ์ หรือ ไม่ ข้าพเจ้า จึง สั่ง ให้ เจ้าพนักงาน
 นำ ความ กลับ ไป กราบ ทูล ว่า ที่ ทรง พระ กรุณา ทังนี้ เป็น พระ เศษ
 พระ คุณ แล เป็น ความ ยินดี ของ ข้าพเจ้า หา ที่ สุด มิ ได้ แต่ ที่ จะ ให้
 กราบ ทูล สอน พระ ราช คำ รัส ประการ ไต นั้น ยาก เป็น อย่าง ยิง ด้วย
 การ ที่ พระ บาท สมเด็จ พระ เจ้า อยู่ ทัว ทรง พระ กรุณา โปรด ให้ พระ
 องค์ จีระ ออก มา คึกษา วิชา การ ใน ประเทศ ยุโรป นี้ มี พระ ราช
 ประสงค์ แต่ จะ ให้ ทรง เล่า เรียบ โดย เต็ม พระ บัญญา แล อุด สาทะ
 จะ ได้ พระ ราช ทาน เกียรติยศ หรือ บริวาร ยศ อย่าง ไต ให้ ยิง ไป ทว่า
 ที่ สมควร แก่ การ เล่า เรียบ นั้น หา มิ ได้ ใน การ ที่ โปรด ให้ พระ องค์
 จีระ เลด็จ มา กับ ข้าพเจ้า ใน ครั้ง นี้ ก็ ให้ มา แต่ เป็น อย่าง นัก เรียบ
 ตาม ควร แก่ พระ ชนมาย เพื่อ พระ ราช ประสงค์ จะ ให้ ได้ เห็น บ้าน เมือง
 ต่าง ประเทศ แล ขนบ ธรรมเนียม ใน ราช ลำ นัก ต่าง ๆ อัน จะ เป็น คุณ
 ใน การ คึกษา ของ เธอ มิ ได้ พระ ราช ทาน พระ บรม ราชานุญาต มา
 ให้ รัช เกรือง ราช อิศริยาภรณ์ ใน ประเทศ ไต แต่ ก็ มิ ได้ มี พระ ราช
 คำ รัส ห้าม มั่ว ราม โดย เฉพาะ อย่าง ไต จึง เป็น การ ยาก ใน ส่วน ตัว
 ข้าพเจ้า ผู้ อยู่ ใน ระหว่าง มิ ทรง พระ ราช ประสงค์ ใน พระ บาท
 สมเด็จ พระ เจ้า อยู่ ทัว ใน ข้อ นี้ จะ กราบ ทูล รัช หรือ จะ ปฏิเสธ
 ประการ ไต ได้ แต่ มา คิด เห็น ว่า สด ด่าน ก็ เป็น พระ มหากษัตริย์
 ใน พระ นคร ใหญ่ อัน หนึ่ง พระ บาท สมเด็จ พระ เจ้า อยู่ ทัว เล่า

ก็เห็น พระมหา กษัตริย์ ครอง ครอง พระ นครอื่น หนึ่ง เหมือน กัน การ ที่
จะ ทรง พระ ราช ดำริ เห็น สมควร ในทาง พระ ราชไมตรี ต่อ กัน ประการ ใด
เอา แต่ กระแส พระ ราช ดำริ เป็น ไใหญ่ อย่ำ หรือ ข้าพเจ้า ซึ่ง เปน
ผู้น้อย แล อยู่ใน ความ ชัด ช้อง ดัง ได้ ว่า มา แล้ว นั้น จะ ดี กว่า ท่าน
เจ้า พนักงาน กลับ ไป กราบ ทูล ลัก คุรุ หนึ่ง กลับ ออก มา แจ้ง
แก่ ข้าพเจ้า ว่า คำ ซึ่ง ข้าพเจ้า สั่ง ให้ ไป กราบ ทูล ช้ แจ้ง นั้น สุต ด่าน
ทรง พระ ราช ดำริ เห็น เปน การ ชอบ แล แล้ว แต่ มี พระ ราช ประสงค์
จะ ทรง แสดง พระ ราช ทศ โไทย ยินดี ที่ พระ เจ้า ลูก เธอ ใน พระ บาท
สมเด็จพระ เจ้า อยู่ หัว ได้ เสด็จ มา ถึง พระ นคร ถึง แม้ ว่า ยัง ทรง
พระ เยาวณ์ อยู่ ก็ จะ พระ ราช ตาม เครื่อง ราช อิศริยาภรณ์ ให้ เปน
พระ เกียรติยศ พิเศษ จึง ไป รุด ให้ เชิญ เครื่อง ราช อิศริยาภรณ์ มา
พระ ราช ทาน ใน เวลา นั้น ข้าพเจ้า ก็ ยอม ให้ พระ องค์ จีระ รัย ไว้
แล พากัน ดิต ตรา เตอร์ ก็ คอย รัย เสด็จ ด้วย กัน ทุก คน

ลัก คุรุ หนึ่ง สุต ด่าน เสด็จ ทรง รถม มา ทาง ถนน รอบ พระ ราช วัง มี
กระบวน แห่ ท่าน องค์ ที่ เสด็จ สู่ เสร้า ข้าพเจ้า กับ พวก ที่ ไป ลง ไป รัย
เสด็จ ถึง รถม พระ ที่ หนึ่ง เสด็จ ลง จาก รถม แล ประทาน พระ หัตถ์ ให้ จับ
แล้ว เจ้า พนักงาน กรม วัง นำ เสด็จ ไป ยัง ห้อง รัย แหก ซึ่ง อยู่ ชั้น ต่ำ
ใน ตำหนัก มรด ชิม

ธรรมเนียม ตาม ราช ลำนัก ใน ยุโรป มัก จะมี ขุน นาง ผู้ ใหญ่
ใน กรม วัง นำ เสด็จ ใน สมัย กาล ประกอบ ด้วย ยศ ศักดิ์ อย่าง น

แทบทุกแห่ง บางเมือง กรมวัง ถือไม้ ลัก ท้าวทอง เป็นเครื่องยศ
 บางเมืองก็ไม่ถือ ธรรมเนียม ที่มี กรมวัง นำเช่นนี้ เป็น คุณแก่ แยก
 เมืองเช่น ข้าพเจ้าไป นี้เป็น อัน มาก เป็นต้นว่า ไป ถึงวัง พอลง
 จาก รถก็ เจอ ท้าช เหล่านี้ เติร์ยม นำ อยู่ เสร็จ พอก้าว เข้า พระทวาร
 แยกก็ นำ ทาง เร็ว เราคอย แต่ตาม แยกไป ก็ไม่ต้อง วิตก ว่า จะเซอะเซะ
 หรือต้อง มีใคร สกิด สะเกา ชุด คร่า ประการใด แต่ธรรมเนียม กรมวัง
 นำ เล็ดจัน เขาว่า บาง เมือง กรมวัง ต้อง เดิน ถอย หลัง เพราะต้อง
 หัน หน้า มา เผื่อ เป็น เคารพ แต่ที่ ข้าพเจ้า ได้ เห็น มา ใน ยุโรป ดู
 เขามัก จะ หยุด แล กลับ หน้า มา ดู ต่อ เมื่อ ถึง พระ ทวาร หรือ ที่ เลี้ยว วน
 เพื่อ เป็น กิริยา ที่ จะ รอ มิ ให้ เรา หลง บางคน แก่ ๆ เห็น เดิน เร็ว
 ไม่ เหลียว หลัง ก็มี แต่ ท่าน กรม วัง ใน ตอร์ กีน ดู อยู่ ข้าง เกร็ง
 เดิน ถอย หลัง ด้วย ต้อง กราบ เพศ กราบ ทูล ถวาย สะลาม ชั้น ที่ หนึ่ง
 ไป พลาด ด้วย จน ออก วิตก กลัว แยก จะ สดุด อไร หก ล้ม ลง แต่ก็
 ไม่ ยัก ล้ม เห็น จะ ผัก หัก ซ่าน ซ่านาญ มา มาก

สุด ด่าน เข้า ไป ประทับ ใน ห้อง รับ แยกนี้ แต่ ด้วย ข้าพเจ้า พระ องค์
 จิระ กัย เสนา ยดี กระ ทรง ว่าง ต่าง ประเทศ แล ล่าม อีก คน ๑ ข้าพ เจ้า
 กับ พระ องค์ จิระ กราบ ทูล ขอบ พระ เศษ พระ คุณ ใน ส่วน ตัว แล แทน
 พวก ที่ ไป ที่ ได้ รับ พระ ราช ทาน ตรานั้น ตาม สม ควร สุด ด่าน มี พระ
 ราช ดำ รัส ว่า ทรง หวัง พระ ราช ฤ ไทย ว่า ที่ ข้าพ เจ้า ได้ มา ถึง
 พระ นคร ใน ครั้ง นี้ จะ เป็น เหตุ ให้ สอง พระ นคร มี ทาง พระ ราช ไมตรี

อัน สนิท แก่กัน ต่อไป แล้ว ตริสั ประภษาต่าง ๆ พอ สม ควร แก่ เวลา
แล้ว ก็ เสด็จ กลับ เป็น เสรีจ การ เข้า ได้ มี ยศ ใน ครั้ง แรก

สุด ด้าน เดอร์ ก็ พระ องค์ นี้ ทรง พระ นาม ว่า พระ เจ้า อัย ตูลหะ มิ ต
พระ ชนม์ พร รษา (เมื่อ ร ค ๑๑๐) ได้ ๔๘ พรรษา ครอบ ครอง ราช
สม บัต มา ได้ ๑๗ ปี เป็น พระ ราช โอรส ของ พระ เจ้า อัย ตูล เม ต ยิต
แล เป น สลุด้าน รัช กาล ที่ ๓๔ ใน พระ ราช วงษ์ โอ ตมา น พิ เคาร ะ ท์
ดู พระ ศิ ริ รูป สูง ต่ำ พอ สัน ทัด แต่ อยู่ ข้าง จะ พาย นอม เหมือน หนึ่ง ผู้
ซึ่ง ปราค จาก ลุข ล่า ราชู ใน อี ริ ยา บด เขา ว่า เป น เพระ ทรง พระ
อู ตสาหะ ใน ราช การ บ้าน เมือง มาก ไม่ ว่า ราช การ ไต ไต ต้อง เพศ ทูล
ถึง พระ เนตร พระ กรรณ แต่ ต้อง ทรง เป น พระ ราช อูระ ทั่ว ไป หมด
ทุก อย่าง ใน ว่า จน ไม่ ใ คร มี เวลา ที่ จะ เข้า ที่ พระ บัน ทม ได้ เต็ม พระ
เนตร ความ ซ่อน เป็น คำ ขุน นาง แหก บอก เล่า จะ จริ ง เท็จ เพียง
ไต ต้อง ไร่ แก่ ผู้ กล่าว แต่ ข้อ ที่ ไม่ ว่า อะไร ๆ เป น ต้อง ทราบ ถึง พระ
เนตร พระ กรรณ นั้น เห็น งาม จะ จริ ง ได้ ปราก ฎ แก่ ตัว ข้ำ พ เจ้า ด้วย
เรื่อง เตา ฝัง ไฟ ครั้ง หนึ่ง แล้วย ยัง มี พยาน อย่าง อื่น อีก คือ เมื่อ
ข้ำ พ เจ้า ไป ใน ยุโรป ครั้ง นั้น ได้ เล่า หาร วบ รว ม ตัว อย่าง ตัว ไป รล นี ย
ตัวอย่าง เงิน แล รป ถ้าย ต่าง ๆ ตาม บรรดา เมือง ที่ ได้ ไป ของ เหล่า นั้น
ถึง ที่ ไต มี เวลา ถึง ที่ นว สห อ หาร วบ รว ม มา ทุก แห่ง ครั้น มา ถึง เดอร์ ก็
เข้า มา อยู่ ใน ที่ คับ ขัน เห็น จะ หา โอกาส ไป เท็ย เตรีจ เตรีว เร็ว ын ตาม
อำ เภอ ใจ ไม่ ได้ อย่าง เมือง ฝรั่ง จึง ว่า วาน ท่าน เข้า พนัก งาน ให้ ช่วย

เป็น อูระ ซื่อหาให้ตาม ประสงค์ ท่านเหล่านั้นรับปากไปนึ่ง ๆ เสีย
 คาดว่าเขาจะล้ม จึงได้เตือน ก็ได้รับคำตอบว่า สิ่งของเหล่านั้น
 สุลต่านได้โปรดให้ตระเตรียมไว้ พระราชทานแล้ว ดังนี้ จึงเข้าใจว่า
 กิรียา หรือ วาจากรรม อย่างใดใด ที่ข้าพเจ้าได้ ประพจน์ในที่ นั้น
 คงจะมี ผู้นำความไป กราบ ทูลหมดทุกอย่าง เป็นแน่แท้ ตั้งแต่นั้นมา
 ถึง จะอยากได้ อะไร ก็มิได้ บอกให้เจ้าพนักงาน ทราบ

ราช ประเพณี เดอร์กินั้น ตามที่ได้ อ่าน มาใน หนังสือ แล ฟัง จาก
 คำฝรั่ง ผู้ใด อยู่ใน เมืองนั้น ช้านาน เขา บอกเล่า ทั้งที่ได้ ถึง เกิด
 เห็น ด้วย ในตา ของตนเอง ดู เป็น การ ซึ่ง ควร จะ พิศวง หรือ จะ ว่า
 ควร คิด เห็น เป็น เครื่อง สลดใจ ก็ว่าได้ คือ พวก เดอร์กิน เป็น แขนก
 อิศลาม ต้อง ถือ ประเพณี ตาม คัมภีร์ โภทฺร่าน ซึ่ง พระ มะหะมัด บัญญู ตี
 ไว้ มิ ให้ เคลื่อน คลาด การ สืบ วงษ์ อัน บังคับ ไว้ ใน โภทฺร่าน นั้น ผู้
 อยู่ใน ตระกูล มี บรรดา คัด ชัน เดียว กัน ผู้ใด มี พวฺรษา แก่ กว่า ย่อม
 ต้อง ได้ เป็นใหญ่ ก่อน ผู้ เป็นเด็ก กว่า เป็นต้น ว่า ถ้า สุลต่าน พระ องค์ ๑
 มี พระ ราช บุตร ๓ พระ องค์ แล สุลต่าน นั้น ล่วงไป พระ ราช บุตร
 องค์ ใหญ่ ได้ ครอบครอง ราช สัมบัติ จะมี ลูก เหม มากน้อย เท่าใด
 ก็ตาม ถ้า สุลต่าน พระ องค์ ที่ ๒ ล่วงไป เมื่อใด น้อย ยา เธอ ต้อง
 ได้ ครอบครอง ราช สัมบัติ โดย ลำดับ กัน จน หมด น้อย ยา เธอ แล้ว
 จึง จะ ถึง ลูก เหม สุลต่าน พระ องค์ ที่ ๒ แล ต่อ กัน ลงไป โดย ท่าน ของ นั้น
 ประเพณี สืบ วงษ์ อย่างนี้ เป็นต้น แล้ว ให้ มีความ กิน แทนง ระแวง

กัน ใน ราชตระกูล ตั้งแต่ พระยา ยะหริดี กับ อีมาตมุเซน หลาน พระ
 มะหะมัด เกิดฆ่า พันกัน ขึ้นเอง เป็นปฐม สืบต่อ มาตราบเท่า ทุกวัน
 นี้ เมื่อ พิเคราะห์ ที่ดู ก็ แลเห็น เหตุผล ได้โดยง่าย เปรียบ ว่าพี่น้อง สองคน
 แก่กว่ากัน สามปี คนพี่ ได้ ครอง สมบัติ ถ้าพี่ มีชีวิต อยู่ ไป ได้จน แก่
 เท่า ประมาณ ว่า ๗๐ ปี พี่น้อง ชายจะ ได้ ครอง สมบัติ ก็ ตั้งแต่ เมื่อ อายุ ของตน
 ได้ ถึง ๖๗ ปี ถ้าชาย อยู่ ได้ เท่า พี่ ก็ คือ จะ ได้ ครอง สมบัติ แต่ เพียง
 ๓๓ เท่านั้น ถ้าพี่ อายุ ล้น ยิ่ง ล้น ชีวิต เร็ว เข้า เท่า ไ้ โอกาส ที่น้อง
 จะ ได้ ครอง ครอง สมบัติ ก็ ยิ่ง ยืด ยาว ออก ไป เมื่อ เช่น นี้ ก็ เป็น
 ขรรพดา ที่ พี่ กับ น้อง ย่อม ต้อง มีความ กิน แห้ง ต่อ กัน ฝ่าย พี่ คง ใฝ่
 ว่า น้อง คง คอย แข่ง ชัก หรือ คิด หา โอกาส ทำ อันตราย เพื่อ จะ ช่วงชิง
 เอา สมบัติ โดย เร็ว ฝ่าย น้อง ที่ ชั่ว ก็ จะ เป็น ได้ ดัง เช่น นั้น ที่ ตัก
 จำต้อง ระวัง ระวัง ตัว เมื่อ ว่า โดย ย่อ ก็ คือ เป็น ยาก ที่ จะ มีความ ใจ
 วางใจ ต่อ กัน ได้ ยกตัว อย่าง อัน จะ แล เห็น ใน บัด ยุบั้น คือ ผู้ ที่ จะ
 รับ ราช สมบัติ ต่อ สุล ตำน พระ องค์ นี้ ชื่อ เมเหเมต เรซัด เอฟเฟนดี
 เป็น น้อง ยาเธอ ชนมา ยุ อ่อน กว่า สุล ตำน ๒ ปี เขา บอก ว่า ท่าน ผู้นี้
 อยู่ วัง แห่ง ๑ มี ผู้ คอย ควบคุม ดู อย่าง นึก โทษ จะ เกี้ยว ข้อง คบ
 หา ข้าราชการ คนใด ไม่ ได้ ถ้า ใคร ไป มา หา สู้ คบ หา กับ เจ้า องค์ นี้
 ไม่ ซ้ำ ก็ ต้อง ราช โภค ต่าง ๆ มี ลูก เนียร ระเทศ เปน ต้น ผู้ เปน รัช
 ทายาท แม้ มิ ได้ เปน ลูก เธอ หรือ ผู้ ซึ่ง มี อายุ อ่อน กว่า สุล ตำน มาก ๆ
 จำ ต้อง รับ ความ เดือด ร้อน เช่น นี้ เปน ประเพณี มา แต่ เก่า ก่อน จะ

ได้เป็นแต่เจ้าองค์นี้เท่านั้น หามิได้ ตกอยู่ในผู้ใดเป็น ผู้จะรับราชสมบัติผู้ นั้น ก็เสมอ อภัพกัณฑ์ ไม่ได้โอกาสที่จะศึกษา ราชการ บ้านเมือง ซึ่งจะต้องเป็นภาระของ ตนต่อไปในกาล ครั้งหนึ่ง หรือจะได้คบหาสมาคมกับ ข้าราชการ ให้รู้จักกำลังพาทนะที่จะได้อาไครยในภายหน้า การเป็นดังนี้ เขาจึงว่า สุตด้าน พระองค์ใด จะครอบครองบ้านเมืองได้ดีหรือเลว ประการใด อาไครยแต่ด้วยอุปนิสัยอันมีมาแก่พระ องค์เป็นประมาณ

ผลของ ประเพณีสืบ วงษ์ดังว่ามาแล้วนี้ ยังมีข้อควร สดุดใจ อีกด้วยเรื่อง ลกเธอ เวลาพระ ชนก็มี พระ ชนม์ ถึง จะทรงอุป ถัมภ์ บำรุงเลี้ยง โดย พระ กรุณา ประการใด ก็เสมอแต่ หีบ ยืม เกียรติยศ มาไว้ ใช้ สลย วัน รมแต่ ชั่วคราว หนึ่ง ความเควพ นบนอบ อันใด ของ บรรดา ข้าราชการ ก็เสมอว่า แกล้ง ทำแต่ พอให้ ถูกพระ ไทย สุตด้าน ล่วงไป เวลาใด ลูกเธอเหล่านี้ ก็จำต้อง ห่าง เห็นเข้า เมฆหมอก ไป จนกว่า จะได้ ประ สบ พยทุกขลาก เข้าในอนาคต

ราช ตระกูล ใน เดอร์กี ก็มี ประเพณีสืบ วงษ์ เป็น โครค ประจำอยู่ ตั้ง ธริบาย มา นี้ เจ้า นาย จึงไม่ได้มี โอกาส ออกหน้า หรือ เกี่ยวข้อง แก่ ราชการ บ้านเมือง เลย เมื่อ ข้าพเจ้า ไป อยู่ในเดอร์กี ได้รู้จัก บรรดา ข้าราชการ ซึ่งเป็น คน สลัก สำคัญ แทบ ทั่วตัว แต่ จะ ได้ พบปะ เจ้า นาย แต่ ลึก องค์ หนึ่ง องค์ เดียว นั้น หามิได้ เมื่อ เข้า สุตด้าน วัน แรก ได้ กรวย ทูล ชมเชย พระ เจ้า ลูกเธอ ที่ แต่ง เป็น นาย ทหาร

ไปรับเสด็จ ใน พระราชพิธี สะดุด ลึก ก็เป็นแต่รับสั่งว่า ให้ฝึกหัดไว้เพื่อจะให้รับราชการแทน ไม่ได้โปรดให้พบปะ หรือจะมีรับสั่งเรื่องเจ้านายต่อไปประการใด

การเรื่อง ประเพณีสืบวงศ์ดังได้พรรณามานี้ บางทีท่านทั้งหลายจะนึกสงสัยว่ามีโทษอยู่อย่างนั้น เหตุใดเขาจะไม่คิดเห็น และมีได้แก้ไขเปลี่ยนแปลงเป็น อย่างอื่น ความข้อนี้ข้าพเจ้าได้นึกสงสัย แต่ได้ไต่ถามผู้บอกเล่า เขาว่า การเรื่องนี้แขกเขาก็คิดเห็น ถ้าเปลี่ยนได้ สุลต่าน คงจะได้ตั้ง พระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงเสีย นานแล้ว แต่การ หากติด อยู่ด้วย เป็น บัญญัติใน คัมภีร์ โศภราน เป็น ของ สัปสรว ไว้มิให้เปลี่ยนแปลง ถ้าไปทำเข้าราชฎาก็ จะแลเห็น เป็น การ มิช มา ทิฎฐิ แม้ มิเรียบ ร้อย จะเป็น เหตุให้เกิด จลาจล ขึ้น แก่ บ้าน เมือง จึง ต้อง จำทน ด้วย เหตุนี้ อนึ่ง จะเป็น ด้วย ผล แห่ง ประเพณีสืบวงศ์ที่ ได้ อธิบาย มา แล้ว หรือจะเป็น ด้วย บัณฑิต อัน อยู่ ภายนอก ความ รู้ เห็น ของ ข้าพเจ้า ออกไป ประการใด ด้วย หา ทราบ ชัด ไม่ เขา ว่า การ รักษา พระ องค์ ของ สุลต่านนี้ เป็น อย่าง กวดขัน อย่าง ยิ่ง กว่า ที่ ข้าพเจ้า ได้ เคย รู้ เห็น มา แต่ ใน ที่ ไต ๆ ผู้คน ซึ่ง จะ เข้า ได้ ใกล้ ชิด พระ องค์ ก็ จำ กัด เลิก สรร มิให้ แผลง ปลอม และมีได้เสด็จ ไป ที่ ไต ไต ภายนอก พระราชวัง ยิ่ง กว่า บั๊ ละ ครั้ง เดียว คือ ไป นมัสการ พระ ตาม ลู เหว่า ไต ลู เหว่า หนึ่ง เป็น การ บั๊ ทำนอง เสด็จ พระราช ตาม พระ กฐิน แต่ กระ

03/04/2565

นั่น ในว่าไม่บัตร์ หมายถึงให้รู้ว่า จะเสด็จสู่ เหว้า ไค จนเวลาจวน
 แจ ในวัน หนึ่ง สอง วัน หนึ่ง แต่ก่อนมา การ พระ ราช พิธี สะดามลิก
 สุลต่าน ก็เคยเสด็จตาม สู่ เหว้า ต่าง ๆ นลัดเปลี่ยนเวียนกันไป
 ครั้น สุลต่าน พระ องค์นี้ ก็โปรด ให้สร้าง สู่ เหว้า ขึ้น เลี้ยว ใน พระ
 ราช วัง เพื่อจะได้ ไม่ต้องเสด็จ ไป สู่ เหว้า ขึ้น ดังแต่ก่อน ความ ชื่อนี้
 ข้าพเจ้าเอง ก็คิดไป ไม่เห็น ว่าทำไม จึง ต้อง รักษา พระ องค์ กวด
 ขัน ถึง ปาน นี้ ครั้นจะ ได้ถาม เขาความ ที่พวก แหก ก็จะเป็น
 ชัน ปราศ จากความ เคาพ แล ที่ไหน เขาจะ บอกความ ตามที่เป็น
 จริง ๆ ซัก ใช้ฝรั่ง ผู้บอกเล่า เขา ช้แจง ให้เป็นแต่เล่า ๆ ว่าการ
 คิด ประทุษร้าย ใน เดอรั๊ก นี้ มักจะมี ชัน ง่าย ๆ สุลต่าน อับดุลเมต
 ยิด พระ ชน กษัตริราช ของ สุลต่าน พระ องค์นี้ ก็ล่อง ไปด้วยถูก
 วาง ยาพิษ สุลต่าน อับดุล อาลิล ซึ่งเป็น พระ เจ้าอา ได้ รับ ราช
 สมบัติ ต่อมาได้ ๑๕ ปี ก็ ถูกเนียร เทศเลี้ยว จาก ราช สมบัติ ไม่ช้านาน
 เท่าใด ก็มี ผู้ร้าย ลอบ ล้ำ เร็ว โทะย เลี้ยว ต่อมา สุลต่าน มุรัต พระเจ้า
 พิของ สุลต่าน ได้ ครอบ ครอบ ราช สมบัติ ได้ ๓ เดือน เลี้ยว พระจรีต
 ก็ ถูกเนียร เทศ เลี้ยว อีก แลยัง อยู่ใน ที่คุม จน ทุก วัน นี้ ต่อมา
 จึง ถึง สุลต่าน พระ องค์นี้ ได้ ครอบ ครอบ ราช สมบัติ เขา ช้แจง ให้
 ฟัง ว่า เมื่อ สุลต่าน ได้ ทอด พระ เนตร เห็น ภัยนั้น ตราย มีมา แก่ สุลต่าน
 ถึง ๓ พระ องค์ ติด ๆ กัน ปรากฏ แก่ พระ ไทย อยู่ เช่นนี้ ก็ เป็น ธรรมดา
 ที่ จะ ต้อง ระมัด ระวัง พระ องค์ นี้ ให้ เป็น เช่น เดียว กัน ได้ แต่ เขาว่า

สดุดาน พระ องค์ นี้ มีความ สามารถ ในราชูปถัมภ์ไสย มาก เมื่อได้ขึ้น
ครอง ราช สัมบัติเป็น เวลา บ้านเมือง ถึง ยุค เข็ญ ภายใน กำ ลัง
เกิด การ ขบถ ประ ทูชร้าย ภาย นอก รุส เสี้ย ก็ กำ ลัง จะ เบียดเบียฬ
พอ การ ภาย นอก เรียบ ร้อย สดุดาน ก็ เป็น พระ ราช ธุระ กำ จัด พวก
เหล่า ร้าย ที่ ก่อ การ กำ เริม ใน บ้าน เมือง เรียบ ร้อย รวบ ตาม ได้
จน ทุก วัน นี้ นี้ ว่าตาม ที่ เขา บอก เล่า จะ จัง เจริง เพียง ไต ต้อง อยู่ แก่
ผู้ กล่าว แต่ ข้า พเจ้า ยัง ดิดใจ ชะ ที่ ว่า ไม่ เสด็จ ออก นอก พระ ราช
วัง เลย นี้ อยู่ ไม่ รู้ หาย เห็น เป็น พัน วิไสย ก็ จะ พัง ทน ได้ แต่ ความ
ข้อ นี้ ว่า ก็น เป็น ปาก เดียว ตัว ไป ข้า พเจ้า จึง มา นึก สัน นิษฐาน เขา ใน
ใจ ว่า ถึง จะ ไม่ เสด็จ ออก นอก พระ ราช วัง โดย ทาง ราชการ คง จะ
มี เวลา เสด็จ ปลอม พระ องค์ ไป เทียว ประ พาศ ตาม แผน กาลิฟ แต่ ก่อน ๗
บ้าง เป็น แน่ แท้

ในเวลา คำ วัน ที่ ๒๐ นั้น กิน อาหาร แล้ว ได้ รับ กระ แตร บัง
โปรด ให้ ข้า พเจ้า กับ พวก ที่ ไป เข้า ไป ดู การ เล่น ที่ โรง ดนร พระ
ราช วัง ขึ้น ใน เขา พา ให้ เดิน ทาง พระ ทวาร ที่ ต่อกับ ตำนั ก มรสั ชิม
แต่ จะ ไป ทิศ ทาง เหนือ ไต อย่าง ไต หาทราบ ไม่ เป็น แต่ เดิน ผ่าน ห้อง
น้อย ไทใหญ่ ตด เลี้ยว ไป มา ครู่ หนึ่ง ก็ ถึง ห้อง ที่ สดุดาน ประ ทับ ประ
ทวน พระ หั ว ใต้ ^{๐๖๐๔/๒๕๖๕} ให้ จับ แล มี พระ ราช ปฎิ สัน ดาร พอลม ครว แล้ว เสด็จ
พา ข้า พเจ้า กับ พระ องค์ จิระ เข้า ไป ยัง ห้อง ที่ ประ ทับ ท้อง พระ เนตร ลคร

โรง ดนร นี้ ทำ อย่าง โรง ดนร ฝรั่งเศส ไฟฟ้า แล ประ คับ ประ ตา

งตงาม แต่เป็นขนาดเล็กย่อมกว่าโรงละคร ในหอพระสมุท วชิรญาณ
นี้ ลึกหน่อย หนึ่ง ที่นั่งดู ยกพื้นสูงเป็น ระเบียบ (แคตเลอริ) รอบ
ทั้ง ตามด้าน ด้านสกัดที่ ตรง กับ หน้าโรงละคร จัดเป็น ห้อง ที่ประ
ทับ อยู่ข้าง ซ้าย ตอน ๑ ห้อง ต่อไป ข้างขวา เป็น ห้อง สำหรับ
ข้างใน ดู ห้องนี้ ข้างหน้ามีไม้ระแนงปิด ทงดี เป็น ตาตารางแทนมู่ลี
บัง ตามีให้แล เข้า ไป เห็น ถึง ภายใน ต่อ ไป ข้าง ด้าน ยาวถัดห้อง
ข้างใน เป็น ที่ ชุน นาง สนม กรม วัง นี้ ข้าง ด้าน ยาว ตรง กัน ซ้าย
เป็นที่ พวก ข้าราชการ แล พวกไทยนี้ ดู ได้ ระเบียบ นี้ มีแต่พวก
ชั้น ที่ ซึ่ง ประจำ ราชการ ต่อ ออก ไป ก็ พวกคน ดริ สำหรับ ทำ ใน
การเล่น นั้น

การเล่นในวัน นี้ มีใช้ ละคร เป็น แต่ พวก พิณ พาท หลวง ชับ ร้อง
เพลง ฝรั่งเศส ถิ่น กับ พวก ยวน ทก เล่น ดัด ดน แล ทก ขะ เมิน ทำต่าง ๆ
แฉ่ การ เล่น นี้ แบ่ง เป็น สอง ตอน ตอน แรก เล่น จบ แล้ว มี รบ สัง เรียก
พระ สุธาวร ชามี น้ำตาต เจื่อ เข้า มา พระ ราช ทาน ครั้น เล่น จบ ตอน
หลัง แล้ว ไปรด ให้ ไป กิน อา หาร วาง ใน ห้อง นึก แห่ง แต่ มิ ได้ เสด็จ
ไป ประทับ เสวย ด้วย กิน แล้ว จึง ไป ทูลลา กลับ ออก มา ที่ พัก

เมื่อ ข้าพเจ้า เข้า ไป เผ้า ที่ โรง ละคร วัน นี้ สุลต่าน มี รบ สัง ตาม ว่า
ข้าพเจ้า จะ อยู่ เดอริก สัก ก็ วัน ข้าพเจ้า กราบ ทูล ว่า หมาย จะ อยู่
สัก ๔ วัน พอ วัน จันทร์ ได้ คราว เรือ จะ กราบ ถวาย บัง คม ลา ไป เมือง
ครีส์ สุลต่าน มี รบ สัง ว่า ที่ จะ อยู่ เพียง ๔ วัน นั้น หน่อย นึก ที่ ไทเอน จะ

ดูอะไรได้ทั่วถึง จะอยู่ต่อไปอีกสักห้าวันไม่ได้ หรือ ข้าพเจ้า
 กราบ ทูลว่า ที่ทรง พระกรุณา ทั้งนี้ เป็น พระเดช พระคุณหาที่สุด
 มิได้ ข้าพเจ้าก็อยาก จะปฏิบัติตาม พระราชประสงค์ แต่หากเห็น
 จำเป็น จะต้อง กราบ ถวาย บังคม ไปใน วันจันทร์ ด้วยเหตุ ๒
 ประการ คือ ประการที่ ๑ ได้ว่าโดยสามเรือไว้เสียแล้ว กับ ประ
 การ ที่ ๒ ซึ่ง ข้าพเจ้า จำต้อง กราบ ทูล ความ ตาม จริตใจ ที่รู้สึก อยู่
 ว่าข้าพเจ้ามาสู่ พระนครครั้งนี้ จะได้ มีราช การ อันใดให้ จำเป็น
 ต้อง ทรง รับ รอง ก็หาไม่ ที่ทรง เป็น พระราช อุดม แสง แสง พระกรุณา
 เป็น เอนก ประการ ดังนี้ ก็ย่อม เป็น พระราช ภาระ เพิ่ม เต็ม เกิน ขึ้น
 เพราะ ข้าพเจ้า เป็น เหตุ จะ อยู่ นาน วัน ก็เห็น เป็น ประเด็น หนึ่ง ว่า
 เพลิดเพลิน ใน ความ สุข สบาย ไม่ ระลึก ยำ เกรง พระ บารมี ด้วย
 เหตุ เหล่า นี้ เป็น โทษ จึง มีความ เสียใจ ที่ จะ เลื่อน วัน ต่อ ไป มิ ได้
 สุด ต้าน มี รับ ลัง ตอบ ว่า ข้อ ที่ได้ ว่า โดย สาม เรือ ไว้ แล้ว นั้น ไม่ เป็น
 การ ล้า คัญ อันใด จะ โปรด ให้ เจ้าพนักงาน ไป ว่ากล่าว คืบ แก่ เขา เสีย
 แล จะ โปรด ให้ จัด เรือ หลวง ไป ลัง ข้า พเจ้า โดย เฉพาะ ให้ ถึง เมือง ครี ส
 แล ข้อ ที่ ข้าพเจ้า เกรง พระ บารมี นั้น รับ ลัง ว่า ทรง รับ รอง
 ข้าพเจ้า กับ พวก ที่ ไป ด้วย ใน คราว นี้ โดย เต็ม พระราช ฤทธิ ไทย ที่
 ทรง ยิน ดี จริต มิ ได้ มีความ รัง เกียจ แต่ สิ่งใด อนึ่ง สุด ต้าน แต่
 ก่อน ๆ มา ใน พระ ราช วงษ์ นี้ ย่อม มี พระ เกียรติยศ ปรา กฏ แก่ นา ๆ
 ประ เทศ ว่า เป็น ผู้ เอา พระ ไทย ใส ใน การ ดัน รับ แหก มิ ได้ เว้น

แต่ละ พระ องค์ การ ที่ ข้าพเจ้า จะ ไป เลีย โดย เจริญ นี้ จะ ปราบ ฎ เหมือน
หนึ่ง ว่า เพราะ ไม่ เป็น พระ ราช ธุระ รับ รวง ให้ พย ใจ ที่ จะ อยู่ ก็ จะ
เลื่อม เลี้ย พระ เกียร ติยศ เพราะ ฉนั้น ขอ ให้ ข้าพเจ้า เลื่อน กำ หนด วัน
ออก ไป แม้ เพียง สัก สาม วัน นี้ ก็ ให้ เป็น พระ เกียร ติยศ ตั้ง พระ เจ้า
แผ่นดิน แต่ ก่อน ๆ นั้น เกิด มี รับ สั่ง ดัง นี้ ก็ เป็น อัน หมด ท่า ที่ จะ
กราบ ทูล ได้ อย่าง อื่น จึง กราบ ทูล ว่า ถึง ข้าพเจ้า จะ เป็น คน ต่าง ชาติ
ต่าง ภาษา เมื่อ มา อยู่ ใน พระ นคร ก็ เหมือน เป็น ข้า สู้ ด่าน เป็น
พระ มหา กษัตริย์ มี รับ สั่ง ประ ภากร ใด ก็ได้ แต่ จะ ต้อง กระ ทำ ตาม
ด้วย เหตุ นี้ จึง เป็น อัน เลื่อน กำ หนด ออก ไป จน วัน พุท ทัตติ ต้อง
ไทร เลข กราบ ทูล ถึง พระ เจ้า แผ่น ดิน ตรีศ ขอ เลื่อน กำ หนด ซึ่ง ได้
กราบ ทูล ไว้ แต่ เดิม ด้วย

รุ่ง ชัน วัน ที่ ๒๑ เดิม กำ หนด ว่า จะ มี การ เลียง พระ ราช ตาม
ที่ พระ ที่ นัง แต่ สู้ ด่าน ไป รด ให้ เลื่อน กำ หนด ไป เพราะ พระ
วิจิตร วร ชาติ ยัง ไม่ หาย บัวย จะ ไป นัง ได้ ด้วย ไม่ ได้ การ ที่ พระ
วิจิตร บัวย นี้ ตั้งแต่ วัน แต่ เดิม ยศ ไป ดู พระ ราช พิธี สะ ลาม ลิก ไป
เป็น ลม ต้อง ชัน ะถ กลับ มา ที่ พัก หา ได้ เผ้า แหน กับ เขา ไม่ พย เหตุ
ทราบ ถึง พระ เนตร พระ กรวณ ก็ ไป รด ให้ หมอ หลวง ทั้ง แหก ตั้ง ผรัง
มา รักษา พยา บาด แล เป็น พระ ราช ธุระ ทรง ได้ ตาม ถึง แล ให้
มหา ติ เล็ด มา ตาม อากูร ไป กราบ ทูล เนื่อง ๆ เมื่อ การ เลียง เลื่อน ไป
วัน นี้

03/04/2565

จึง ตก ลง พากัน ชัน ะถ ไป ดู ตาม ใน เมือง

(เรื่อง นี้ ยัง จะ มี ต่อ ไป)

เรื่องสภากากะบาดแดง ในประเทศต่างๆ

บัดนี้จะได้กล่าวถึงเรื่องสภากากะบาดแดง (คือ โรคคอสโซไซซอต์) ที่ชาติทั้งหลายโดยมากได้ตั้งขึ้น เพื่อเป็นการอุดหนุนแก่ผลทหารที่ต้องสาตราวุธบาดเจ็บ แล บัวยใช้ในเวลาการสงครามให้ดีขึ้น แล บรรเทา ชาติทั้งปวงที่อธิปไตยทั้งราชาธิปไตย แล ประเทศราชผู้ปกครองของชาตินั้นๆ ได้เข้าร่วมสัญญาตั้งเป็นกลางขึ้นในเมืองเยนิวาในประเทศสวิตสแลนด์ แล มหาชนบางหมู่ บางเหล่าที่มีใจกรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ ได้ประชุมตั้งสภากากะบาดแดงขึ้น เพื่อที่จะได้ช่วยรักษาพยาบาลผลทหารที่ต้องสาตราวุธบาดเจ็บ แล บัวยใช้ในการสงคราม ได้รับความบำรุงของชาติแลความเป็นกลาง ซึ่งชาติที่ทำสงครามต่อกัน จะได้ยกเว้นจากความประทุษร้าย แล กระทำสรรพอันตรายต่างๆ ต่อสภากากะบาดแดง ซึ่งได้ทำทามมายช่วยเหลือต่อกำลังผลทหารผู้บัวยใช้ แล ต้องสาตราวุธบาดเจ็บ ในเวลาการยุทธกิจต่อกันนั้นโดยประการใด ดังจะได้พรรณนาต่อไปโดยสังเขปภาให้เห็นทางดำริเข้าใจแก่ท่านผู้อ่าน ซึ่งจะมีกตจิตรศรัทธาในทางกรุณาต่อเพื่อนมนุษย์นั้น

บัดนี้จะได้กล่าวถึงมูลเหตุของสภา อากาศบาดแดงทั้งหลายพอเป็นเหตุที่เกิดขึ้นของเนื้อความนี้ให้ท่านทั้งหลายทราบเรื่องไว้เป็นทางเล่าบอกเพื่อความดำรินนี้ดังนี้

จำเดิมยังมีชายผู้หนึ่ง มีนามว่า อังรี ดุนังต์ เป็นชนชาวเมืองเยนิวา ในขณะที่เมื่อเกิดการสงครามขึ้น เมื่อในปีมิลลุตศักราช ๑๘๕๘ ตรงกับปีมะแมโทศกศักราช ๑๒๒๒ รัตนโกสินทรศก ๑๘๙ ในระหว่าง ๓ ชาติ คือ ฮอลันดา ฝรั่งเศส และอิตาลี รบกันที่สมรภูมิ หรือสนามรบ ชื่อว่า ซอลเฟอริโน ในวันที่ ๒๔ มิถุนายน ในบั้นนั้น อังรี ดุนังต์ เป็นผู้ได้ไปเห็นที่สมรภูมิ อันเป็นที่กระทำให้น้ำใจลยดลยของหัวนเสียวสังเวทยิ่งนัก ด้วยพลทหารทั้ง ๓ ชาติมากกว่า ๓๐๐๐๐๐ คน กระทำการตบยุทธรบพุ่งกันถึง ๕ ชั่วโมง เมื่อหยุดรบแล้วเหตุของการที่ประทุษร้าย มียุทธมาณะต่อสู้กันด้วยอาวุธ ทำลายล้างชีวิต แลให้เกิดความทุกข์เวทนาในหมู่พลทหารในสมรภูมินั้น ภายหลังถึง ๒ วันแล้ว พลทหารที่ตาย แลต้องอาวุธบาดเจ็บนอนทอดทิ้งเต็มไปในท้องสนามรบ ไม่มีที่กำบังช่วยร้องโอดโอย ครวญคราง ด้วยบาดเจ็บ มีความทุกข์เวทนาแสนสาหัส ครวญจะนำสังเวทสังสารยิ่งนัก ถึงแม้ว่ากองแพทย์พยาบาลนำย กองทัพทั้ง ๓ ชาติ ที่ทำประยุทธต่อกันนี้ ได้จัดการเป็นอย่างดีที่สุด ประการใดก็ดี ก็ไม่อาจสามารถจะช่วยกำลังพลทหาร ผู้ที่ได้รับความทุกข์เวทนาในเวลาอันควรใช้

ยังรี ตูมั่งดี เมื่อได้ เห็น การ ดำบากทุกขเวทนาอันเป็นที่ สยด สยงของใจ
 พึง จะ มีความ กรุณา สง สสาร เช่น นั้น แล้ว จึงได้ แต่งหนังสือ ชื่อ ว่า
 ที่ระฤกแห่ง ซอลเฟรีโน บรรยาย การ ทุกขเวทนา ของ ผู้ที่ ต้อง อาวุธ
 ฆาต ฆาต ฆาต อยู่ใน ห้อง สนาม รบโดย เลื่อยตัด แล้ว
 ลงพิมพ์ ให้ ปรากฏ ด้วย ผล อันนี้ จึงได้ ชักชวน ประ ชา ชน ชาวเมือง
 เยนิวา ให้ ประ กอบ ความ กรุณาต่อ ชาติ มนุษย์ จึง คำ ตาม จะ ได้ กล่าว
 แนะนำ ต่อ ลง ไป นี้ ว่า

“ท่าน ทั้ง หลาย จะ ดำริ การ เห็น เปน อย่างไร เล่า ถ้าแล้ว
 เรา ทั้ง หลาย เปน ผู้เอก ชน จะ ได้ เข้า ประ ชุม กัน ทั่วไป เปน คณะ
 สภา ชน ด้วย ความ เต็มใจ ที่ จะ ถู การ อันนี้ ว่า เปน น้ำ ที่ ของ เรา
 ทั้ง หลาย ที่ จะ ได้ ช่วย กำ ลัง พลตหาร อัน กล้า หาญ ต้อง อาวุธ ฆาต ฆาต
 ฆาต อยู่ใน ห้อง สนาม รบ เมื่อ เข้า พนักงาน กองแพทย์
 พยาบาล ฝ่าย ทหาร หมด กำ ลัง ที่ จะ ปฏิบัติ น้ำ ที่ ของ ตัว ได้ แล้ว
 เรา ทั้ง หลาย จง มา ช่วย กัน ปฏิบัติ ผู้ บ่วย ไข้ แต่ ผู้ ต้อง ฆาต ฆาต
 อัน ทอด ทิ้ง อยู่ ไม่มี ผู้ ช่วย เหลือ แล้ว เรา ทั้ง หลาย มา ช่วย กัน รักษา
 พยาบาล ให้ จน ดั้น ลม หายใจ ใน ที่ สุด ก็ ช่วย กัน ฝัง ผู้ ที่ ตาย ใน ที่
 นั้น ด้วย เมื่อ เรา ช่วย กัน ดั่ง นี้ แล้ว ท่าน ทั้ง หลาย จะ ไม่ ดำ ริ
 เห็น ว่า เปน น้ำ ที่ แห่ง ความ กรุณาต่อ ชาติ มนุษย์ ที่ จะ สง เควาะห์
 โดย ความ อ่อน หวาน ใน การ พิณาค ของ การ สง คราม ให้ บาง เมา สง
 ตาม แต่ จะ เปน ไป ได้ หรือ ไม่ เล่า

03/04/2565

เมื่อ ความ กล้าว ชัก ชวน เช่น นั้น แล้ว ก็ ชัก จูง น้ำใจ ของ คน ที่ ได้
ให้ เกิด กุณณา จิตร โดย ทัน ที มา ประ ชุม ใน ที่ สนาม รบ ที่มี ผู้ ตาย
แฉ ดั่ง ชาวูธ ตา ตาษ อยู่ใน ท้อง สนาม เปน ที่ นำ สดุดใจ ลัง เวท
ยั้ง นัก ได้ ช่วย บำ บัด ความ ทุกข เวทนา ของ พล ทหาร นั้น โดย
เต็ม กำ ลัง ที่ จะ เปน ไป ได้ ให้ บั้น เทา ทุกข์ โดยการ รักษา พยาบาล
การ บรรยาย ที่ เปน ความ เห็น กล้าว อ่าง ของ ฮัง วิ คุ แนนต์ นั้น ก็ได้
แม่ ไพศาล ไป ใน นานา ประเทศ ที่ รุ่ง เรือง แล้ว ใน หมู่ ประ ชุม ชน
ได้ รับ ความ ตอบ ว่า เรา จำ จะ ต้อง ช่วย

แฉ ถึง ดัง นั้น ก็ ดี ใน การ ที่ จะ ชัก นำ น้ำใจ ไป สู่ ความ กุณณา
แฉ ลัง สार ด้วยการ พิภพ พัง กล้ว ทุกข โภย ใน ท้อง สนาม รบ นั้น
ไม่ได้ เปน คราว แรก ที่ เดียว ด้วย ว่า นัก ปราชญ์ ผู้ แต่ง หนังสือ นั้น ๆ
โดย มาก ตาม ยุค กาล ตาม เวลา ได้ กล้าว แฉ นำ ต่อ ชาติ มนุษย์
ที่ รุ่ง เรือง แล้ว ให้ ดำ ริ ใน การ ที่ จะ บำ บัด ความ พิ นาด ใน การ
สง คราม ให้ เปา ลง ก็ได้ มี มา แล้ว แต่ ชาติ ทั้ง หลาย มิ ได้ ใส่ใจ
ที่ จะ ช่วย ให้ เพียง พอ ไม่ จน ความ เห็น ของ ฮัง วิ คุ แนนต์
ได้ ลง พิมพ์ กล้าว เปน ทาง แฉ นำ ตาม ทาง กุณณา ชน เช่น นั้น จึง เห็น
เปน ความ ต้อง การ อัน ควร ที่ จะ ต้อง ช่วย บำ บัด ทุกข เวทนา แก่ กำ ลัง
พล ทหาร ที่ ต้อง ฮัง วิ คุ บาด เจ็บ แฉ บ่วย ใช้ ใน ท้อง สนาม รบ เหลือ มือ
กอง แพทย์ หมอ สำหรั บ ทหาร แล้ว ซึ่ง สภา กากะ บาด แดง ทั้ง หลาย
ใน เวลา บั จุ บั นนี้ ต้อง ช่วย นั้น ความ ดำ ริ ของ ฮัง วิ คุ แนนต์

นั้นได้กล่าวโดยลักษณะที่เป็นมูลเหตุว่า ความกรุณาถ้าไม่มีความ
 วินิจฉัยแล้ว จะเป็นไปได้โดยน้อยนักน้อยหนา แลเพื่อจะชักนำ
 ให้ทำทานใน การ สงเคราะห์นี้ ยังวิ ตูแนนต์ เห็นว่าควร จะตั้ง
 สถาปนาชาติต่าง ๆ ให้มั่นคงในเวลาที่ยังบ วยบ วย ซึ่ง จะเตรียม
 ตัวจัดการใน กุฎที่ดี เพื่อจะได้ ออก หนุนชัก นำน้ำใจ กรุณาให้เป็นที่
 ปราศจากไว้ใน บรรดา ชาติ ทั้งหลายที่รุ่งเรืองแล้ว เมื่อเกิดสงคราม
 ขึ้นก็จะได้ใช้ความ กรุณาที่ได้ จัด การไว้โดยดี จะเป็นการ ควร
 ประพฤติ จะได้ ช่วย พล ทหาร ที่ต้อง อาวุธบาดเจ็บใน สนามรบ
 ได้โดยเร็วพลันทันที แลเพียง พอแก่ความที่ ช่วย เกื้อ หนุน นั้น

สภาที่ประชุมของชาวเมนิวา ชื่อว่าสำหรับประโยชน์ต่อมหา
 ชนนั้น ในที่แรกได้ถือโอกาสในการนี้ ในเวลาที่นัดประชุม
 กันเมื่อวันที่ ๘ เดือน กุมภาพันธ์ คฤสตกักราช ๑๙๒๓ ตรงกับ
 บัณฑิต คักราช ๑๒๒๖ รัตนโกสินทร์ ๘๒ ซึ่งได้ตกลงกัน
 นัดเชิญชาติต่าง ประเทศประชุม เพื่อที่จะได้ ปรึกษาในทางที่จะ
 ได้ จัด การ ทาน มัย โดย ความ กรุณาต่อ ชาติ มนุษย์ให้ เป็น มูล สำเร็จ
 ครั้นเมื่อวันที่ ๑ กันยายน ในนั้น จึงได้ ออกใบแจ้ง ความ นัด
 เชิญประชุมในที่ การ สโมสร สันนิบาต ในระหว่าง ชาติ ด้วยเรื่อง
 สาระบ วย รวม การต่าง ๆ ซึ่งได้ประชุมในเวลาเดียวกัน ในกรุง
 เบอร์ลิน ซึ่งเป็นเมืองหลวง ประเทศ ปรุสเซีย ส่วน ราย งาน การ

03/04/2565

๓๘๖ เรื่อง สภา กากะบาดแดง ใน ประเทศต่าง ๆ

ประชุมตามแผนของชาวเยนิวา นั้น พวกที่มาประชุม สโมสร สันนิบาต ณ กรุงเบอร์ลิน คราวนี้ ได้แสดงความเห็นให้เป็น ที่สงสารทั่วไป จึงเป็นเหตุให้ชักนำ การประชุมในระหว่างต่าง ประเทศ ซึ่งสภาเพื่อประโยชน์แก่มหาชน ของชาวเยนิวา ได้นัดเชิญประชุมที่เมืองเยนิวา วันที่ ๒๖ เดือนตุลาคม ในบั้นนี้ ปกฤษาข้อบังคับด้วย การเรื่องนี้ ที่เป็น ส่วน ระหว่างต่าง ประเทศนั้น บรรดาชาติทั้งหลายในทวีปยุโรปแทบจะหมด ได้แต่งผู้แทนมาในที่ประชุม วันนั้น แลได้ ปกฤษาเป็น ข้อตกลงที่จะได้ จัด การแจ้งต่อไป นี้

๑ ใน ทุก ประเทศ จะได้ตั้ง สภาสำหรับช่วย การนี้ ด้วยความประสงค์ที่จะ ได้เตรียม ไว้ ให้พร้อม ในเวลาที่ซับซ้อนเกิดการ คักสังครามแล้ว จะได้ ช่วย พลดทอน ที่ต้อง อาวุธ บาดเจ็บ แลช่วย ใช้ ใน สนามรบ เมื่อ เจ้า พนักงาน กอง แพทย์ ของ กองทัพ จะ ช่วย การนั้น ไม่เพียงพอแล้ว แล ด้วยการ เช่นนี้ จะได้ รวมเข้า เพื่อที่จะ ได้ ช่วย การ แพทย์ แล พยาบาล ของ กรม ทหาร นั้น

๒ จะ ได้ ตั้ง ข้อ บัง คับ อัน จะ ได้ ปก ครอง สภาช่วย สำหรับ ชาติที่ จะ ตั้ง ขึ้น แล กรม การ จัด การ ใน ขณะ ที่ สภาทั้ง หลาย จัด การ อยู่ ให้ เป็น ประ โยชน์ อย่าง ยิ่ง แล ให้ เป็น ทาง อัน สดวก ที่ สมควร

๓ บรรดา ช่วย การ เหล่านี้ ซึ่ง สภา ๑ มี ทาง แล การ อัน แปร

ปลาค จะจัดการ ตามกำลัง ของชาติแห่งสภา แลธรรมนิยม ที่
 พืดเพี้ยนธรรมนิยมกัน จะได้เข้าร่วมช่วยกัน โดยน้ำใจไมตรี
 ในระหว่างชาติ เพื่อที่จะได้จัดการเป็นทางกรุณา แลสามัญ
 ประโยชน์ได้เร็วเข้าแลแน่ชัดขึ้น

๔ จะได้มีคำขอต่อ อธิบดีผู้ปกครอง ของบรรดาชาติที่มี
 ความรู้เรื่องแล้วตั้งต่อไปนี้ว่า

(ก) ขอให้ อธิบดีผู้ปกครอง อนุญาต ความบำรุงอย่างสูง
 ของผู้ปกครอง ต่อสภานั้น

(ข) ในเวลาการสงคราม ยานสำหรับคนเจ็บแลโรงพยาบาล
 ชาติทั้งหลาย ขอให้ประกาศให้เป็นของกลางที่ไม่มี อันตราย
 ด้วยการที่จะใช้ของอย่างเดียวกัน สำหรับทั่วไป แลความที่เป็น
 กลางใน อย่างที่เต็มบริบูรณ์ จะได้ยอมให้แก่เจ้าพนักงานแล
 คนใช้ ทั้งบรรดาผู้ที่มีความเต็มใจ จะช่วยส่วนตัวแก่คน บัญ
 ใช้แลคนที่ต้อง อาวุธบาดเจ็บ แลความเป็นกลางเช่นนี้เหมือน
 กันสำหรับพลรบที่ต้อง อาวุธบาดเจ็บ หรือบัญใช้ที่ต้องรับ
 ไปเลี้ยงรักษาพยาบาล โดยไม่ถือว่าเป็นคนชาติหนึ่งชาติใดด้วย

(ข) จะได้ใช้รพหมาย เป็นดวงตราสำหรับความเป็นกลาง
 ใช้ติดแถบที่แขน โดยเจ้าพนักงาน กองแพทย์ นายทหารแล
 คนใช้ทั้งผู้ที่มีน้ำใจเป็นเอกชน ช่วยในการแพทย์พยาบาลนั้นด้วย

๓๘๘ เรื่อง สภา กากะบาดแดง ใน ประเทศต่าง ๆ

(ค) บรรดาชาวเมืองที่อยู่ใน เขตการศึก ซึ่งจะได้ แสดง ความกรุณาของ ชาวเมืองนั้น โดยรับ พลทหารที่ บ่วยใช้หรือต้อง อาวุธบาดเจ็บไป เร่งรักษาพยาบาลแล้ว จะได้ รับความบำรุง บัอง กันเป็น การพิเศษ ด้วย

การที่ได้ ประชุมใน ระหว่างชาติ ปฤกษา การเรื่องนี้ เมื่อพิจารณา ดูโดย ผลที่ได้ ตกลง นี้แล้ว ก็ไม่ใช่เป็น การง่ายตายเลย เพราะ ว่า มีการ ที่จะ ชักนำให้ เข้า มารวมให้ เข้ากัน ได้ดี มีเหตุ ที่เป็น การเถียง กันเอง อยู่ถึง ๒ ประการ คือว่า ความ กรุณาต่อ ชาติ มนุษย์ กับการสงคราม อัน ทำลาย ชาติ มนุษย์ ไม่แต่เท่านั้น ข้อ บังคับ ที่เป็น มูล อัน จะได้ ร่าง ชั้นให้ ใช้ ได้ทั่วไป แก่ บรรดา ชาติ ทั้ง ปวง แลใน ซึ่ง สภา ช่วย การจะได้ ตั้งเป็น รูป ชั้น แล ความช่วย โดยน้ำใจ ซึ่งเป็น ธรรมดาแห่ง กิริยา ที่เป็น ความ อิศร เหล่านี้ ก็จะต้อง ชัก นำให้ เข้ากัน กับ ด้วย บัญญัติ ที่เป็น การ บังคับ บัญชา ของ กองทัพ อัน จะ ให้ ผู้ บังคับ การ ทหารได้ รับโดย เรียบ ร้อย เหล่านี้ มิใช่เป็น การเล่น เลย ถึง อย่างไร ก็ดี ความ ชำนาญอัน ใหญ่ หลวง ของ พวก ผู้ที่ เข้า ปฤกษา ใน ที่ ประชุม คราวนี้ โดย มาก อัน มีน้ำใจ โดย ทาง กรุณา ต่อ เพื่อน มนุษย์ จัง ๆ มี อยู่ ด้วยกัน ทั้ง นั้น จึงได้ ข้าม ความยาก ลำบาก อันนี้ ได้ แลได้ ทำ ความ สำเร็จ ที่ ได้ ร่าง ประทาน บัด โดย ซึ่ง สภา กากะบาดแดง ทั้ง หลาย ใน ปัจจุบันนี้ ของ ชาติ ต่าง ๆ

ได้เป็นทางแนะนำนั้น แล บรรดา โลก ที่มีความ รุ่ง เรือง แล้ว ควร
จะ ออกได้ ว่าเป็น ประเพณี ชั้ เดียว กัน ซึ่ง เทพยุดาแล มนุษย์ ที่ดี
มีความ ชื่น ชม ยิน ดีสรร เสริญ ใน การ นี้ โดย แน่ แท้

เมื่อ การ ประ ชุม อัน นี้ ได้ ตก ลง แล้ว ชน ทั้ง หลาย ที่มี ชื่อ
เสียง อย่าง สูง ได้ ลุก ขึ้น ใน ทุก ประเทศ ที่ ล้ำ แดง การ อัน นี้ แก่
ชาว เมือง ของ ตน โดย แต่ง หนังสือ แล โดย กล่าว ความ แนะนำ
ว่า ความ ช่วย ต่อ พล ที่ เข้า ร่วม กัน เอา โล หิต ของ ตน ออก เพื่อ
เกียรติยศ แล บั้ ง กัน บ้าน เมือง ของ ตน นั้น ไม่ เพียง พอ เลย แล ทั้ง
แสดง ให้ เห็น ชั้ ว่า ความ กรุณา ของ ความ ช่วย ที่ เป็น กลาง ใน การ
สัง คราม นั้น เป็ น อัน สำ คัญ ยิ่ง ใน ทุก ประเทศ ที่ มีความ รุ่ง เรือง
แล้ว น้ำ ใจ ของ พล เมือง ประ กอบ ด้วย ความ เมตตา กรุณา จึง ได้
ชัก ชวน กัน รับ ธุระ ทำ การ อัน นี้ ที่ เป็ น ความ ต้อง การ อย่าง ยิ่ง โดย
ต้อง ออกแรง แล ทรัพย์ ทั้ง ความ คิด อ่าน บุชา ต่อ การ ทาน มัย นี้

เมื่อ ชน ทั้ง หลาย ใช้ ความ รู้ แล ความ สามารถ ของ ตน ที่ ดี ยิ่ง ใน
สิ่ง เหล่า นี้ มิ ได้ คิด ความ กำ เริบ ยศ ศักดิ์ หรือ เกียรติยศ ที่ ไม่
เป็ น ผล แล้ว ความ สำ เร็จ ของ ผู้ หนึ่ง กลาง ที่ จะ เป็ น เหตุ นิติ หรือ ทำ
ความ เสีย ใจ ให้ แก่ เพื่อน เกิด ร่วม ชาต ิกัน โดย มาก ได้ บ้าง แต่ ว่า
เมื่อ วิชชา แล ความ กรุณา รวม เข้า ติด ต่อ กัน แล้ว การ ที่ ประ พฤติ ทำ
มัย คง เติ ม อยู่ ก็ จะ ทำ ให้ ความ ทุก ข เวท นา แห่ง ชาต ิ มนุช ย์ โดย

มาก ลด น้อยลง ความ สำเร็จ อัน นี้ เป็น ที่ อวย พร ได้รับ ความ ดีทั่ว ไป ใน ความ กรุณา ต่อ ชาติ มนุษย์ แล ใน ทาง พระ ศาสนา ซึ่ง สิ่ง เดียว ที่ จะ ทำ ความ ไว้ ใจ ของ เรา ให้ เพียง พอ เพื่อ จะ ได้รับ ความ สงบ เรียบร้อย อยู่ เยน เป็น สุข ทั่ว ไป ใน ระหว่าง ชาติ มนุษย์ ที่ มีความ รุ่ง เรือง แล้ว ทั่ว สกล โลก

เมื่อ การ ประ ชุม ระหว่าง ต่าง ประเทศ ที่ เมือง เยนัว ใน คฤสตุ คักราช ๑๘๖๓ นี้ อัน ให้ อุป บัณฑิต แก่ สภา กากะบาดแดง ทั้ง หลาย ชนแล้ว สภา ที่เป็น ทาน สถาน ดัง กล่าว นี้ เกิด แพร่ ชน ใน ประเทศ ต่าง ๆ เป็น ลำดับ ไป สภา เหล่า นี้ ไม่ได้ เป็น ส่วน ราชการ ที่ ต้อง รับ ร้อง ใน ระหว่าง ชาติ ก็ จริง แต่ การ ที่ จำ แยก ตรา รูป หมาย นั้น ยัง ชน อยู่ ใน ทาง ราชการ ทุก ประเทศ ที่ เป็น ส่วน น่าย ทหาร ตรวจตรา บาง ชาติ ก็ มี สภา กลาง ชน ที่ ใน เมือง หลวง แล มี กิ่ง ก้าน สาขา ออก ไป ตาม หัว เมือง แต่ เป็น ธรรมเนียม ที่ ชาติ ต่าง ๆ ได้ ตั้ง สภา อัน มี ประ เพลิน แล ความ ประ คงค์ อย่าง เดียว กัน แล้ว ก็ ต้อง มี ที่ กลาง ซึ่ง จะ ได้ เป็น ที่ จัด การ แล ปลูก ษา การ ตั้ง อยู่ ใน ที่ เมือง เยนัว ใน ประเทศ สวีตส แลนด์ แล เป็น เมือง กลาง แห่ง ๑ ใน บรรดา การ ที่ ชาติ ทั้ง ปวง จะ ทำ การ งาน อัน ร่วม กัน เข้า เป็น สา มล สนิท การ สิ่ง ใด มี สภา กลไป รสนีย์ แล โทร เลข เป็น ต้น ก็ ตั้ง เป็น กลาง อยู่ ที่ ใน เมือง เยนัว โดย มาก ซึ่ง ได้ จัด การ ดัง นั้น เรียก ว่า

กรรม การใน ระหว่าง ฆา นา ประเทศ สำหรับ แจ้ง ความไปมา แล
 ยอก เหล่า แก่ บรรดา ประเทศ ทั้ง ปวง ที่ได้ ตั้ง สภา กากะ ฆาต แดง
 ขึ้น สำหรับ ชาติ แดง พิมพ์ ราว การ ทุก ๓ เดือน ที่ ๑ แจก ไปตาม
 ผู้ ทำ การ แทน ของ สภา ใน ประเทศ ต่าง ๆ

ฝ่าย ฮังรี คูนังด์ ผู้ เริ่ม คิด ให้ เกิด สภา กากะ ฆาต แดง ขึ้น เปน ตาม
 สถาน ใน ระหว่าง อา วุช อย่าง นั้น ขึ้น ก็ เข้า รับ การ เปน เลขา ณ การ
 ใน กรรม การ ใน ระหว่าง ต่าง ประเทศ ใน เมือง เยนัว ใน ที่ แรก
 คราว หนึ่ง ด้วย ว่า ใน ล้วน ธุระ การ บัง คับ บัญ ษา หา สู้ ซ้ำ นี ซำ นาญ
 เปน อัน ดี ยิ่ง จึง ทา ยอม จะ รับ ที่ สภา นาย กไม่ ใน ตำแหน่ง
 สภา นาย ก ของ กรรม การ กลาง ใน ระหว่าง ชาติ แห่ง สภา กากะ ฆาต
 แดง นี้ มอง สิ เออร์ ก็ สตา ฟ โมนิ เออร์ จึง รับ ตำแหน่ง ที่ สภา นาย ก
 ตั้ง แรก ตั้ง กรรม การ ใน ระหว่าง ชาติ มา จน เดียว นี้ ถึง ๓๐ ปี
 เศษ แล้ว ใน ทุก ประเทศ ที่ได้ ตั้ง สภา กากะ ฆาต แดง ขึ้น แล้ว ก็
 มี กรรม การ แห่ง เดียว ที่ เปน ผู้ แทน ทั่วไป ใน ทาง สถาน ที่ได้ จัด การ
 ขึ้น สำหรับ ชาติ นั้น ใน บาง ประเทศ ก็ มี การ เกี่ยว ข้อง ด้วย ทาง
 ราชการ ใน ระหว่าง สภา กกับ เจ้า พนักงาน ฝ่าย ทหาร ใน บาง
 ประเทศ สภา มิ ได้ เกี่ยว ข้อง กับ เจ้า พนักงาน ใน ทาง ราชการ ก็มี สภา
 สำหรับ ชาติ เหล่า นี้ ได้ ทำ ความ ดี ต่อ ทาง กรุณา ต่อ ชาติ มนุษย์
 โดย มาก ทั้ง ทาง ตรง แล ทาง อ้อม ส่วน ใน ทาง ที่ ตรง นั้น ก็ได้ จัด

การ ช่วย ผู้ที่ บัญชี ใช้ แต่ ผู้ที่ ต้อง อา รุข บาดเจ็บ โดยใหญ่ หลวง
 ทั้ง แรง กาย แล วัตถุ สิ่ง ของ ด้วย ได้ เป็น คลอง ของ ทาน มัย สำหรับ
 ชาติ แล ส่วน ใน ทาง ที่ อ้อม ค้อม นั้น ก็ได้ ยุต หนุน เร้า แรง เจ้า
 พนักงาน ฝ่าย ทวาร แล เจ้า พนักงาน ฝ่าย แพทย์ ในการ ที่ จัด การ
 ปก ครอง ใน การ แพทย์ แล พยา บาด โดย เหยื่อ ช้านั้น ให้ ดี ขึ้น โดย
 ชุก ชุม แล ทน การ ใน ประเทศ ต่าง ๆ โดย มาก ทั้ง คน ใช้ สำหรับ
 สถาน นั้น มี โดย มาก แล พัด คุ สิ่ง ของ ที่ จะ ใช้ นั้น มี มาก บริบูรณ์
 กว่า เจ้า พนักงาน กอง แพทย์ พยาบาล สำหรับ ราชการ แล เป็น อิศร
 แก่ ตน ที่ จะ ส่ง ไป มา ใน ทุก ขณะ แล เป็น สภา ที่มี อำนาจ มาก โดย
 ความ เห็น ของ ประ ชุม ชน ที่ จะ ช่วย จัด ยาน สำหรับ คน ใช้ ไป ได้ ใน
 ทุก สถาน การ ชุก ละ ทุก สิ่ง ไร เกิด ขึ้น สภา ก็ ช่วย เจ้า พนักงาน กอง
 แพทย์ ได้ ทั่ว ไป ใน ทาง ที่ ดี ที่ สุด ถึง ดั่ง นั้น ก็ ดี ใน บาง สิ่ง บาง อย่าง
 ก็ ยัง มีความ อ่อน ที่ ต้อง การ ความ ชี้แจง อยู่ บ้าง แล สภา เรีย ราช
 เก็บ รวบรวม เงิน จัด จ้าง คน ทำ การ สำหรับ ยาน คน ใช้ แล สิ่ง ของ
 เครื่อง ใช้ รวบรวม เตรียม ไว้ พร้อม แล มี ผู้ ทำ การ แทน สำหรับ สภา
 ใน เวลา เกิด ตัก สง คราม แล้ว ก็ รับ สิ่ง ยาน แล เครื่อง พยาบาล ไป
 ยัง สยาม รบ แล ตั้ง ความ อุด หนุน ที่ จะ ให้ ความ ช่วย เกื้อ หนุน โดย
 ทาง เงิน ทอง หรือ ผู้ คน หรือ ความ แนะนำ ทุก ประการ

03/04/2565

ใน คุณ ประโยชน์ ที่ เป็น ความ ดี ของ สภา กากะบาดแดง ดัง ได้ กล่าว

มาแล้วก็ตั้ง
ถึงตั้งนั้น ก็ยังมีสิ่งที่ยังจัดการไม่ได้
บริบูรณ์อยู่หลายสิ่งหลายอย่างเหมือนกัน เป็นต้นว่า จัดการ
โดยเรียบร้อยไม่ได้ ระวางการโดยดีแล้ว ผู้ที่รับใช้ ทั้ง ชายและหญิง
ได้เข้ารับการในบางคราวบางเวลา แล หมู่ผู้เกียจคร้านได้เข้ามา
รับการ เพื่อจะกำบังความเกียจคร้านของตนก็มี ผู้ที่เข้าหาใครย
ความบำรุง กากะบาดแดง ซึ่งพลเหล่านั้นไม่มีการ สิ่งหนึ่งสิ่งใด
ที่จะเกี่ยวข้องแก่สถานใดเลยก็มี เช่นแต่เอาใครยซ่อนเร้นไปด้วย
ถึงสมรภูมิที่รบ โดยยกเหตุว่าเป็นผู้เต็มใจช่วยในยานสำหรับ
คนใช้ เพื่อจะได้ไปดูรบกัน เป็น การ ปลาดให้เป็นที่สนุกยินดีก็มี
แฉกหญิงเดือนโดยมาก มิได้มีธรรม เนียม พัก หัด ความ บัง คับ บัญชา
อันดี แลไม่อยู่ในบังคับใคร ตาม กองทัพไปในสนามรบก็มี ไม่
ได้ทำการโดยจริงก็ไป เป็น ที่กีดขวาง แลบางทีก็ทำลายเกียรติยศ
โดยการพิเศษที่ไปเปลี่ยนน้ำใจ ให้ความคิด ชอบ ของ ผู้เข้าร่วม
ใน สภา กากะบาดแดง เสว้า หมองไปก็มี แต่ การ ที่เป็น ความ ช้อน
เหล่านี้ถึง มี ก็น้อย เมื่อ จะ เทียบ กับ ความดี ของ สภา กากะบาดแดง
ชั้น ช้าง ตรา ชู กันแล้ว ก็ผิดกัน มากใน สิ่ง ที่ ต้อง การ ความ ช่วย ใน
การ สงคราม นั้น ต้องจัดผู้ช่วย การ ที่ได้ พัก หัด อยู่ใน บัง คับ บัญชา
อันดี หญิงชายนี้ ประ กอบ ไป ด้วย อิน ทรีย์ ที่มี ความ ไคร่ ต่อกันแล้ว

ไม่เป็นที่ ต้อง การ ใน การ สง ความ เหย สภา ต้อง การ แต่ ผู้ ที่ เต็ม ใจ
 แล ได้ ผัก หัก อยู่ใน บัง คับ บัญ ชา อัน ดี ใน ที่ เล็ก ใจ แล้ว ใน เวลา
 ที่ สงบ เจริญ เรียบ ร้อย แล แพทย์ ได้ ตรวจ ดู ร่าง กาย ใน ตัว แล
 ตรวจ กิริ ย า อา การ เป็น ธรรม อัน ดี จึง ควร ให้ รับ ตำแหน่ง การ ของ
 สภา แล เรียก ตรวจ ตรา เป็น ครั้ง เป็น ความ ถ้า ทำ นิด ภัย ช้อ บัง คับ
 ความ ประ พุติ แล แล้ว ควร ต้อง ไล่ เลี้ย ผู้ รับ การ นั้น เป็น พวก ผู้ ที่ เป็น
 พี่ เลี้ยง ผู้ พยาบาล แล คน ใช้ ลำ หรับ เจ้า พนักงาน ที่ เรียบ ร้อย จึง
 จะมี เป็น ราคา ถึง ดั่ง นั้น ก็ ดี สภา ต้อง ผัก หัก คน ที่ จะ ใช้ ให้ อยู่ใน
 บัง คับ บัญ ชา อัน ชัด เจน เป็น สิ่ง สำ คัญ ของ การ ใช้ ใน สภา ยิ่ง นัก
 เมื่อ ได้ กล่าว ถึง การ อุป บั ต์ ของ สภา กากะ บา ด แดง ที่ ได้ ช่วย
 พล ทหาร บั ว ย ใช้ แล ต้อง อา วุ ธ บา ด เจ็บ ก็ ดี ก็ ยัง มี สภา ที่ ช่วย การ
 เช่น นี้ ลำ หรับ ชา ตี ช่น อยู่ใน เจ้า พนักงาน ทหาร ของ ประเทศ นั้น ๆ
 มี มา แต่ โย ราณ กาล ตั้งแต่ เวลา ครุ เสต ซึ่ง ประเทศ ยุโรป ได้ รวม
 กัน ยก พย ุ โย ธา ไป ต่อ สู้ แก่ พวก แหก มะ หะ มัด ซึ่ง จะ ทำ ตาย ล้าง
 คุก สด ศา สนา ใน แน่น ดิน ลัก ลี ทิ ช่น นั้น พวก ชน นาง ใน บาง ประเทศ
 ได้ พิจารณา เห็น เป็น ทาง กรุณา ต่อ เพื่อน มนุ ษย์ ที่ ได้ ไป นมัสการ
 เมือง ที่ พระ เยชู คุก สด เกิด ได้ รับ ความ กต ชี ช่ม เห่ง ให้ พวก แหก นั้น
 การ นี้ แต่ แรก ก็ ได้ จัด การ ไป ที่ ละ เล็ก กละ น้อย ภาย หลัง ก็ เขี่ย ช่น

ครั้งนี้ ข้าพเจ้า ก็วิ่งไวยลง สภา พวกที่ช่วย การ คฤสถศึกษาเหล่านี้ ก็กลายเป็นเครื่อง อิศริยาภรณ์ สำหรับทหารไป มีชื่อว่า อิศริยาภรณ์ เช่น ยอน ฝ้าย กรุง เยอรมนี อังกฤษ ฮอลเดรีย อิตาลี และ อิศริยาภรณ์ มอลตา และ อิศริยาภรณ์ ดอยไดนิค ฝ้าย กรุง ฮอลเดรีย เป็นต้น ซึ่งจะได้ พรรณาด่าง หากในคราวต่อไป ใน ส่วน สภา กากะบาดแดง ในชาติต่าง ๆ นั้น ก็ได้ มี หนังสือ พิมพ์ จดหมายเหตุดุ เช่น ทางที่ จะแนะนำ การ ทำเนียบ ประเพณี วิชชา การ แพทย์ การ พยาบาล ยวดยาน การ พาหนะทั้ง ปวง ได้ ลงพิมพ์สำหรับ ประเทศต่าง ๆ อัน มีชื่อ จดหมายเหตุดุ หนังสือพิมพ์ ต่อลงไปนี้

๑ หนังสือพิมพ์ ชื่อ ไกร เกอร์ แชน เป็น อินทรีย์ ของ สภา เยอรมัน ลงพิมพ์ที่ กรุงเบอร์ลิน เดือน ละ ครั้ง

๒ ชื่อ ทุดของ สภา รุเซีย ลงพิมพ์ที่ กรุง เซนต์ปีเตอส์เบิร์ก เมืองหลวง ประเทศ รัสเซีย อาทิตย์ ละ ครั้ง

๓ ชื่อ การ์ ดีล เอง ลาวีรา ลงพิมพ์ที่ เมตครีต เมืองหลวง ประเทศ สเปน เดือน ละ ครั้ง

๔ จดหมายเหตุดุ ออร์ แพทย์ ฝ้าย ทหาร ลงพิมพ์ที่ กรุง สตอกโฮล์ม เมืองหลวง ประเทศ สวีเดน

๕ ชื่อ นีตัน ไตรบ เป็น อินทรีย์ ของ สภา สวีตสแลนด์ ลงพิมพ์

๓๙๖ เรื่อง สภากาณะบาดแดง ใน ประเทศต่าง ๆ

ที่ เมืองซริก ใน ประเทศ สวิตสแลนด์

๖ ชื่อบุลิติน อิน เตอมาซัน แนล ของ สภากาณะบาดแดง เป็น
อินทรีย์ ของ กรรม การ ระหว่าง นานาประเทศ ลงพิมพ์ที่ เมืองเยนิวา

๓ เดือนครั้ง ๑

ยัง หนังสือต่าง ที่ เกี่ยวด้วย สภากาณะบาดแดง ที่ได้ ลงพิมพ์
เป็น ครั้ง เป็น คราว ใน ประเทศอื่น ๆ ก็ยังมี อีก เหมือน กัน

ใน ที่ สุดนี้ ขอ คัด ราย ชื่อ ประเทศต่าง ๆ ที่ได้ ตั้ง สภากาณะบาด
แดง เข้า รวบ ติด ต่อ กั บ กรรม การ ใน ระหว่าง นานา ประเทศ

ณ เมือง เยนิวา ตาม ลำดับ วัน คิน ที่ สภา ขึ้น ตั้ง น

จำนวน

๓๑๕๗

แห่งสภา กากะบาทแดง ชาติด่าง ๆ

เรียงตามระเบียบวาระที่ ได้ตั้ง กอนเดหลัง

พุทธศักราช	รัตนโกสินทรศก	วัน เดือน ที่ลง ชื่อ ติดต่อกัน	ชื่อ ประเทศ	อยู่ที่ไหน
๑๘๖๓	๘๒		เวอร เดมเบ็ก	ใน ทวีป ยุโรป รวมใน เยอรมนี
๑๘๖๔	๘๓	๒ มกราคม	โอล เดนเบ็ก	” ”
”	”	๔ กุมภาพันธ์	เบล เคียม	ใน ทวีป ยุโรป
”	”	๖ ”	รูลเซียม	” ”
”	”	พฤษภาคม (๓๑๘๗๕)	เดนมาร์ก	” ”
”	”	๒๕ ”	ฝรั่งเศส	” ”
”	”	๑๕ มิถุนายน	อิตาลี	” ”
”	”	๑๔ ”	แมกเดโนเบ็กซอเวอริน	ใน ทวีป ยุโรป รวมใน เยอรมนี
”	”	๖ กรกฎาคม	สเปน	ใน ทวีป ยุโรป
”	”	๑๘ ตุลาคม	แฮมเบ็ก	ใน ทวีป ยุโรป รวมใน เยอรมนี
”	”	ธันวาคม	เฮล	” ”
๑๘๖๕	๘๔	๑๑ กุมภาพันธ์ (๓๑๘๘๗)	โปรตุเกส	ใน ทวีป ยุโรป
”	”	๒๔ พฤษภาคม	สวีเดน	” ”
”	”	ตุลาคม	นอร์เวย์	” ”
๑๘๖๖	๘๕	๒๖ มกราคม (๓๑๘๘๑)	ยูไนต์ ดีเตดส์เดตออเมริกา	ใน ทวีป อเมริกาเหนือ
”	”	๗ มิถุนายน	แซกโซนี	ใน ทวีป ยุโรป รวมใน เยอรมนี
”	”	๒๘ ”	บาเคนต์	” ”
”	”	๑๗ กรกฎาคม	สวีตสแลนด์	ใน ทวีป ยุโรป

จำนวนแห่งสภาการะบาดแห่งชาติต่าง ๆ

คฤสถ คักรวาช	รัตนโก สินทรศก	วันเดือนที่ ลงชื่อ ตัดต่อกัน	ชื่อ ประเทศ	อยู่ที่ ไทน์
๑๘๖๓	๘๖	๑๘ พฤษภาคม	ปรัสเซีย	ในทวีปยุโรป
”	”	๑๘ ”	ฮอลันดา	” ”
”	”	๑๙ กรกฎาคม	ฮอลันดา	” ”
๑๘๖๘	๘๓	๕ มกราคม	บาเวเรีย	ในทวีปยุโรป รวมในเยอรมัน
”	”	๒๐ มิถุนายน (ค. ๑๘๗๗)	ตุรกี	ในทวีปยุโรป
๑๘๖๙	๘๘	เมษายน	อังกฤษ	” ”
๑๘๗๐	๘๙	กรกฎาคม (ค. ๑๘๘๘)	ลักเซมเบิร์ก	” ”
๑๘๗๕	๙๔	๑๘ มิถุนายน	เดนมาร์ก ตั้งใหม่	” ”
๑๘๗๖	๙๕	๑๕ มกราคม	มองเตเนโกร	” ”
”	”	๒๑ ”	เซอร์เบีย	” ”
”	”	กรกฎาคม	เวเนซุเอลา	” ”
๑๘๗๗	๙๖	กุมภาพันธ์	ตุรกี ตั้งใหม่	” ”
”	”	เมษายน	กรีซ	” ”
๑๘๗๙	๙๘	๑๓ มิถุนายน	โปรตุเกส	ในทวีปอเมริกาใต้
๑๘๘๐	๙๙	๑๕ เมษายน	รัสเซีย ลัก ฮาเยน ดิน	” ”
๑๘๘๑	๑๐๐	๑๗ พฤษภาคม	อิตาลี	ในทวีปยุโรป
”	”	๑๓ มกราคม	ยูเอชเอ ในดีดเดต ตั้งใหม่	ในทวีปอเมริกา
๑๘๘๕	๑๐๔	๕ พฤษภาคม	บัลแกเรีย	ในทวีปยุโรป
๑๘๘๗	๑๐๖	๗๒ ”	โปรตุเกส ตั้งใหม่	” ”
”	”	๒๒ มิถุนายน	ญี่ปุ่น	ในทวีปเอเชีย
๑๘๘๘	๑๐๗		ลักเซมเบิร์ก ตั้งใหม่	ในทวีปยุโรป

เรื่องเหาะไปตุงพระยาไฟ

ท่านผู้อ่านเห็นจำเรื่องว่า “เหาะไปตุงพระยาไฟ” คงจะนึก
ล่องหน้าไปว่า ข้าพเจ้าจะเล่านิทาน หรือเอาความนั้นมา
ประดิษฐ์แต่งให้ฟังเป็นแน่ ข้าพเจ้าจึงขอบอกกล่าวล่วงหน้าไว้
ให้ชัดเจนว่า เรื่องที่จะเล่านี้เป็นเรื่องจริงแท้ มีหลักฐาน
มากนับด้วยร้อย ขอท่านทั้งปวงอย่าได้มีความสงสัยว่าหลอกลวง
เลยเป็นอันขาด

แต่ก่อนมาข้าพเจ้าได้อ่านหนังสือ ถึงเรื่องที่เขาเหาะเห็นเดิน
อากาศต่าง ๆ ก็ไม่ได้เชื่อ เป็นแต่สัก ๆ ดูว่าถ้าเหาะได้ คงจะไป
ไหนมาไหนเที่ยวดูอะไรต่ออะไรเล่นได้รวดเร็วดีนักหนา อ้ายการ
เดินดินนี้มันลำบากมิใช่น้อย ไปเร็วก็ต้องถ่อต้องแจวต้องพาย
วนเวียนคดเคี้ยวไปตามแม่น้ำลำคลอง ขึ้นบกเดินไม่ไหวก็ต้อง
ขี่ม้าขี่ช้างเข้ายาโยกโคลงเคลง ไปเกวียนก็พัดเอากระดูก
แทบหล่นร่วงออกเป็นชิ้น ๆ โทนจะต้องบุกบ่าน้ำนวม โทน
จะต้องข้ามหล่มลุยเลนเปื้อนเประไปไม่เว้น ตละวัน อย่างต่ำ ๆ
จะไปเที่ยวดูเพียงตุงพระยาไฟเท่านั้น ตั้งต้นถ้าโดยสามเรือไฟ

เขาได้ ออก จาก กรุง เทพฯ ไปเพียง ๑ รั้ว ญิก ก็เข้าไป วัน ๑
 แต่ ๑ รั้ว ญิก เวื่อไฟ ย่อม ๆ ต่อไป ได้ รวว เหนือท่าเรือ แล้วลง เรือแจว
 ขึ้นไปเมือง สระบุรี รวววัน ครึ่ง ออกจากสระบุรี ก็ออกสักวัน ๑ จึงจะถึง
 ดง พระ ยาไฟ รวม เบ็ญ เสรีจราว ๓ วัน ขากลับ ล่อง น้ำก็ราว ๒ วัน
 กว่า ๆ จึง จะถึง กรุง เทพฯ ถึง อยากร จะ ขึ้นไป เทียวเล่น คิด ๆ ดู
 ถึง ระยะเวลา ทาง ก็ ออก อิดใจ ถ้าเหาะไป ดู ได้ ละจะ เทียวเล่น ให้ สนุก

ทำไม ข้าพเจ้า จึง เหาะ ดง พระ ยาไฟ มา อย่าง ใน ที่นี้ เพราะ ดง นี้
 ขึ้น ชื่อ ลือ นาม มา ช้า นาน พัง ดู ผู้ ที่ เคย ไป เขากลับ มา เล่า ว่า
 พอ เข้า ไป ใน ดง ก็ เบียด เยือก จับ หัวใจ ด้วย ต้น ไม้ ใหญ่ โต ขึ้น ทับ
 กิ่ง ก้าน กระจ่าง เบียด เลียด กัน บัด แล้ง พระ ธา ชาติ ยี่ สยด ล่อง ลง มา
 ไม่ ใคร ถึง พ้น แผ่น ดิน ถึง กลาง วัน ก็มี ต ธรรม เหมือน เวลา เย็น
 ถ้า ตก เวลา ค่ำ น้ำ ค้าง ตก ฝัะ นะ ลง รวว กับ เม็ด ฝน ทั้ง ความ ไข้ เจ็บ
 ก็ ชัก ชุม จน เป็น ที่ ย่ำ เกรง สยด สยง ของ คน ทั้ง หลาย โดย มาก
 ย่ำ ดง เช่น นี้ ถึง มี ที่ อื่น ก็ หา ไกล เหมือน กับ ดง พระ ยาไฟ ไม่
 จึง เห็น เป็น หน้า ดูนึก หน้า แต่ มา ชัด ช้อง เลี้ยว ที่ ระยะเวลา ดัง ว่า มา แล้ว
 ข้าพเจ้า ได้ ตั้งใจ จะ เข้า ไป ดู ครั้ง หนึ่ง เข้า ไป ไม่ ทัน ถึง ที่ รก ชัก
 ก็ ต้อง กลับ เพราะ ไม่ได้ เตรียม ไป ค้าง ใน กลาง ดง ว่า โดย ย่อ แต่ นี้ ก็
 อยากร จะ แล เห็น ดง พระ ยาไฟ นี้ มา เป็น ช้า นาน แต่ มัน เหาะ ไม่ได้
 เวลา ว่าง กไม่มี พอ จะ เดิน ดิน ไป ดู จึง เป็น อัน ต้อง รัง รอม มา จน เมื่อ
 เร็ว ๆ นี้ ได้ ข่าว ว่า มี อุป เทห์ ที่ จะ เหาะ ได้ ง่าย ๆ ผู้ ซึ่ง เขา ได้ ทดลอง

ได้มาบอกกล่าวเป็น มันเหมาะ เห็น ควรเชื่อควร ลง จึงได้ อุตสาหะ
ทำพิธีตาม แบบ อุปะเทห์ไน ชั้น ต้น ลำ เร็ว แล้ว ได้ ลง เหาะไป ตุง
พระยาไฟเมื่อวันที่ ๒๕ เดือนตุลาคมนี้ เห็นได้ จัง ดัง ว่า จึงได้
เรียบเรียง ส่ง มา ลง พิมพ์ ให้ ปราบ กฏ แก่ ท่าน ทั้ง ทลาย ใคร อยาก
จะ เหาะ เล่น บ้าง ก็ จง ลง ดู ได้ ไม่ ยาก ลำบาก อัน ไค่นัก

คือทาง รถไฟนคร ราชสีมา เดียวนี้ เขา วาง ตั้ง แต่ ตำ บล ทัพ กวาง
ใกล้กับ หิน ลับ ใช้ รถ เล่น ลง มา ได้ จน ตำ บล บ้าน พระ แก้ว แขวง
กรุงเก่า และมีทาง สำหรับ ใช้ รถ ไฟ ชน ของ ต่อ มา จน บ้าน ปาก จัน
เหนือ บ่อ โพง ที่ เคย รับ ช้าง เมื่อ กั้น ไป หนึ่ง ยี่ หนึ่ง แต่ เวลา นี้
น้ำ ยัง มาก ท่วม ทาง ที่ ปาก จัน ต้อง ไป เรือ ไป ขึ้น ที่ บ้าน พระ แก้ว
แล้ว จึง จะ ขึ้น รถ ไฟ ต่อ ไป ได้

เมื่อวันที่ ๒๔ เดือนตุลาคมนี้ ข้าพเจ้า ออก จาก บาง ปอ น
เวลาเช้าโมงเศษ ถึงกรุงเก่าเวลา ๓ โมงเศษ หยุดพักผ่อน เข้า เข้า
อยู่จนเวลาเกือบ ๕ โมงเช้า จึงลงเรือขี้กนิกฟ่วงเรือไฟเล็กเข้าคลอง
บ้านเข้าเฝ้า ไปจนบ่ายโมงเศษถึงบ้าน พระ แก้ว ขึ้น รถไฟ
แต่ที่นั่น ต่อไป ชั่วโมงเศษถึงบ้านปากเพรียว เห็นเมือง สระบุรี
ต่อไปอีก ๒๐ นาทีถึงแก่งคอย แล้วเข้าตงพระยาไฟไปสักครึ่ง
ชั่วโมง ถึง ตำ บล ทัพ กวาง หมุดทางเพราะถึง ยอดเนินเขา
กำลัง ฟ้า ภูเขา อยู่ ลง เดิน ตุง แต่ ที่ เขา ทำ ทาง อยู่ สัก ๒๐ นาที
แล้ว ขึ้น รถไฟ กลับ มา พัก กิน เหยิง ที่ บ้าน ปาก เพรียว จน เวลา ย่ำ ค่ำ

จึงได้ ขึ้น รถไฟ กลับ มา ลง เรือที่บ้าน พระแก้ว แล่น ออกมาพัก
 กิน เข้า เย็น ที่กรุงเก่า แล้ว ล่อง ลง มา เวลา พอ ๒ ยาม ถึง บาง ปออิน
 ในวัน เดียว นั้น คิด ดู กับ ที่เคยไป แต่ ก่อน ที่ จะ ต้อง ซัด เซ ไป
 ไม่ ต่ำ กว่า ๕ วัน ครั้น ไป ได้ ใน ชั่วโมง เดียว เท่านั้น จึง เห็น เป็น หน้า
 อัจฉรย์ เหมือน กับ เหาะ ไป ได้ มาก กว่า อย่าง อื่น ถ้า ไม่ เคย พบ
 เคย เห็น รถไฟ ใคร เลย จะ เชื่อ ว่า จะ ไป ได้ รวด เร็ว ถึง เพียง นี้
 ทั้ง รู้ อยู่ว่า อย่าง นี้ เวลา ไป ใน รถไฟ ก็ ยัง นึก พิศวง มิ ใคร่ หาย อะไร
 แล่น ไป ตาม ท้อง ที่ กรุงเก่า ซึ่งเป็น ท้อง น้ำ ท่วม ลึก ประ เดียว กลาย
 เป็น บ้ำ ละ เมาะ มี แต่ ไร่ นา น้ำ ฝน ราว กับ ท้อง ที่ ทาง ไป พระ ฉาย
 อะไร เสีย อีก เล่า เล่า ประ โคน บอก ระยะเวลา ทาง ไป พระ ฉาย บั๊ก คน ได้
 อยู่ ข้าง ทาง รถไฟ แทบ จะ ดำ ตา แล ไป ดู ข้าง หน้า ก็ แฉว ภูเขา
 ปาก เปรี้ยว จำ ได้ ชัด ๆ แต่ ดู ยัง ไม่ หาย สง ใส ย ครั้น รถ หยุด เขา ว่า
 สเดชั่น บ้าน ปาก เปรี้ยว ลู เด็น ออก ไป ดู จน ริม น้ำ ดู ไป พุ ใต้
 นั้น แก่ง เปรี้ยว แท้ ๆ ยอม สบาย ได้ ได้ เคย ขึ้น มา เรือ เป็น หลาย ครั้ง
 นี้ อย่าง ไร ประ เดียว เดียว มา ถึง ได้ จน เพียง นี้ แล่น ไป ถึง สเดชั่น
 อีก แห่ง หนึ่ง เขา บอก ว่า แก่ง คอย คิด ดู ก็ เห็น ว่า เชื้อ เขา เลี้ย ตึก ว่า
 แต่ กรุงเก่า ปรุ ด เดียว มัน ยัง มา ได้ จง ปาก เปรี้ยว นี้ ปรุ ด เดียว เท่านั้น
 ทำไม จะ ไม่ มา ได้ ถึง แก่ง คอย ออก จาก แก่ง คอย ไป ครู่ หนึ่ง รู้ ลึก
 ออก เย็น เย็น เหมือน อย่าง เมื่อ ขึ้น ไป เทียว เล่น บน เกาะ ข้าง อ้อ
 เห็น จะ เข้า ชาย ดง พระ ยาไฟ เพราะ เขา ว่า ทาง แก่ง คอย เพียง ลึก

๕๐ เส้นเท่านั้น แต่ยังมีต้นไม้ เตียน รั้วโล่ง ตลอดไปไม่เห็น ครีမ်ครำ
 รก เร็ว น่ากลัว อย่าง เขาว่า ที่นี้คง จะเป็น แต่ ชาย ดง ดอก กระจ่าง
 ข้างใน เข้าไป จึง จะ รก ชฎี ลักครุ่ ดู รด เล่น ชั้น ที่ ลาด ไป หน้อย หนึ่ง
 ถึง พ้น ที่ เป็น คีลา ก็ หมด ทาง เห็น เนิน ขวาง หน้า กำ ลัง คน ระคม ฆ่า
 คีลา อยู่ เกือบ ร้อย เขา บอก ว่า ที่นี้ แล ทับ กวาง ห่าง จาก หิน ลับ ไม่ ก็
 มาก หน้อย พวก นาย งาน เขา ดั่ง ที่ พัก อยู่ ที่ หิน ลับ เข้า มา เย็น ไป
 ทุก ๆ วัน ถ้า อย่าง นั้น นี้ ก็ ใน ดง พระ ยา ไฟ นั้น ซิ อ้าย เรื่อง ที่ ว่า
 รก ครีမ် ครำ น่า สยด สยง นั้น จะ ไป รด อย่าง ไหว ? ถ้า ดง พระ ยา ไฟ
 เป็น อย่าง นี้ ดู บ้า พระ บาท จะ น่า กลัว กว่า มาก อ้อ ! ที่ ไหน เล่า
 ข้าพเจ้า เหลว ไป เอง หา ต้น ไม้ ถึง เรื่อง ที่ เขา ฟัง มา ล่อง กล้อง ตัด ทาง
 รด ไฟ เมื่อ เร็ว ๆ นี้ ไม้ ไป มัว วาง อารมณ์ ว่า ธรรมดา ดง พระ ยา ไฟ
 คง จะ เป็น เช่น นี้ ตาม ประสา ที่ ไม้ ได้ เคย เข้า มา ถึง ต่ำ บล ทับ กวาง
 แต่ ก่อน นี้ ก็นั่ง มา ได้ ดั่ง นี้ จึง ได้ พิจารณา ออก ไป ตาม ข้าง ทาง รด ไฟ
 อ้อ จริง อย่าง เขา ว่า แล้ว หนอ บ้านี้ เป็น ดง ดิบ รก ชฎี จริง แหงน หน้า
 ขึ้น ไป ดู เห็น แด่ ยอด ยุง ยาง สูง ๆ สพรัง ติด ต่อ กัน ไป ครั้น แล ต่ำ ลง มา
 ก็มี แด่ ต้น ไม้ ขึ้น แซก แซง กิ่ง โย เลียด ซ้อน กัน ไป ไม้ ที่ สุด ดู มี ตม ัว
 แล้ง แดด คง จะ ไม้ สยด ล่อง ลง ไป ได้ ถ้า คน ไม่ เคย บ้า มา เดิน คัด ตัน
 ไป ใน ดง เช่น นี้ ^{03/04} ก็ ไม้ ที่ จะ ฟัง สยด สยง แต่ เหตุ ที่ ฟัง กลัว เช่น นั้น
 นี้ วัน นี้ บัด นี้ จะ เลือ ม ถอย หน้อย ลง ไป เพราะ ที่ มา มี ทาง หลวง แล ข้า
 วาง รด ไฟ พา คน เหวะ ข้าม ไป มา ได้ รวด เร็ว ไม่ จำ ต้อง นอน ค้าง

ข้าง แรม กลาง บ้าง ตุง ตั้งแต่ ก่อน ตีร้าย ตุง พระ ยา ไฟ นี้ จะ กลาย
 เป็น ที่ ลำ หรับ เทียว เตร ได้ สุก สาน ใน วัน หน้า แห่ง ๑ ถึง ๑๐ นั้น
 ก็ ยิง หน้า พิศวง ไม่ หาย ถัด ท่าน ผู้ใด ยัง ไม่ เคย ไป ก็ เชิญ ลอง เหาะ เล่น
 เช่น ข้าพ เจ้า ก็ จะ แล เห็น ประ จักษ์ แก่ ตา อุป เทห์ ที่ จะ เหาะ ไป ตุง
 ตุง พระ ยา ไฟ ก็ ไม่ ยาก ลำ มาก อัน ไต นึก ถ้า เป็น ผู้ มี วิชา ภา ก้าว คือ
 ที่มี เวลา ว่าง แต่ จำ กัด ควร จะ แจ้ง ความ ขอ อุปการะ ของ กรม รถ ไฟ
 หรือ ผู้ รับ เหมา ทำ การ รถ ไฟ เขา คง จะ จัด การ ตระ เตรี ยม นัด แนะ
 ให้ แน่น อด ตาม ควร แก่ เวลา ว่าง ที่ จะ มี ให้ ได้ ไป โดย สดวก ดัง ข้าพ เจ้า
 ได้ ไป มา แล้ว นี้ ถ้า เป็น พล เรือ น หา เรือ ขึ้น ไป ให้ ถึง ต้น ทาง รถ ไฟ
 เขา ใช้ ลง มา ขน ของ คอย โดย สार เขา ไป ก็ ได้ ได้ ยิน ว่า เขา
 ใช้ รถ ไฟ วัน ละ ๓ เทียว เสมอ จะ ไป มา ได้ ไม่ ยาก ลำ มาก อัน ไต
 แต่ รถ ที่ ไป นั้น ต้อง เข้าใจ ว่า ไป รถ ที่ เขา ลำ หรับ ขน ของ มิใช่ รถ เก่ง
 อย่าง รถ ไฟ ปาก น้ำ เพราะ รถ ไฟ ที่ เขา ใช้ อยู่ ทุก วัน นี้ ชั่ว แต่
 ลำ หรับ จะ ขน ของ ทำ การ เท่านั้น แต่ ถึง อย่างไร ใคร มี เวลา ว่าง ก็ เชิญ
 ลอง ดู เถิด ถ้า ไม่ ชอบ ใจ ละ ข้าพ เจ้า เป็น ยอม ให้ ปรับ ได้

มิดเดิลตัน

เรื่องมายอริกอส

โดย ตอมัส เบลีฮอล คริก,

(แปลจากภาษาอังกฤษ โดย กิตติยา กร.)

๑. หนังสือจาก หมออดิลดอน. ถึง มิดเดิลตัน เอ็ดเวิร์ด เดลแลนี่, อยู่
บ้านต้นสน, ใกล้เมือง นิวแฮมไชร์

วันที่ ๘ เดือน กรกฎาคม ๑๐๘

จดหมายมายัง มิดเดิลตัน เดลแลนี่ ทราบ

ด้วยข้าพเจ้า มีความยินดีเป็นอย่างยิ่ง ที่จะได้บอกให้ท่าน
ทราบว่า ที่ท่าน กลัวไปนั้นไม่เป็นการสำคัญอะไร มิดเดิลตัน เฟลมิ้ง
คงจะต้องนอนอยู่แถวๆ อยู่กับ แก้ว อียาว ลักส์อง สามี อาทิตย์ และ
เมื่อหายแล้ว จะต้องร้อง ลักส์อง หนึ่ง ย้ำให้เดิน นึก.

ข้าพเจ้าเช่นนี้ รักชามากอยู่ แต่ลำบากหน่อยหนึ่ง แต่พอเมื่อล้ม
ลงนั้น เพราะหัดมี หมออดิลดอน อยู่ในเมืองนั้นด้วย - ได้มาเอา ข้าพเจ้า เข้า
ให้โดย เรียบร้อยแล้ว - ข้าพเจ้าคิดว่า ข้าพเจ้า จะไม่เสีย เช่นนี้.

ใน กาย นั้น มิดเดิลตัน เฟลมิ้ง คงไม่ เป็นไร เช่นนี้ แต่ในใจ นั้น
ข้าพเจ้า กลัว อยู่ ว่า มิดเดิลตัน เฟลมิ้ง อยู่ ข้าง จะใจ น้อย มาก ข้าพเจ้า
กลัวไปว่า จะ ทำให้ ได้ ความ ลำบาก

ท่านก็ทราบอยู่แล้วว่า มิคเตอร์เฟล มิง นั้นเป็น คนอย่างไร เขา
เป็นคน อยู่ไม่สุข เป็น คน มีกำลัง มาก ถ้า นั่ง หนึ่ง ๆ ไม่สบาย ต้อง
กะโดดโลดเต้น อยู่เสมอ ๆ เหมือน ควายเป็นผ้าแดง แต่เป็นคน
อหยาไสยดี มาก. แต่เดี๋ยวนี้ อยู่ข้าง จะเต็มที ใจคอ อยู่ข้าง จะ
ดูร้าย มาก น้องสาว มา จาก เมือง นิว ปอด จะ มา อยู่ ประณีบัติ มา อยู่
ได้ วัน หนึ่ง ก็ ต้อง ไป - มิคเตอร์เฟล มิง นั้น มี สมุด อยู่ ข้าง ตัว ด้วย
สัก ๒๗ เล่ม เสมอ สำหรับ ปาดาวอดกิน คนใช้!

เมื่อ วาน ข้าพเจ้า ไม่ทราบ อะไร ก็เอา มนาว ไป ให้ มิคเตอร์เฟล มิง
ห่อหนึ่ง - แต่ พอ เก เห็น เข้า แก่ โกรธ จน ไม่ รู้ ว่า จะ ไป ทาง ไหน.
ข้าพเจ้า ได้ ความ ว่า แก่ โกรธ เพราะ เมื่อ ล้ม ลง นั้น ล้ม เพราะ ไป สดุด
เปลือก มนาว เข้า!

ที่ แก่ เปน ไป เช่น นี้ เป็น ตาม ธรรมเนียม เสีย แล้ว - ไม่ ปลาด อไร -
แต่ บาง ที่ แก่ หนึ่ง บัง เสีย ทั้ง วัน - ไม่ พุด ว่า อไร - นั่ง แต่ พิจารณา
หา ที่ ต้อง เข้า เมื่อก อยู่ เท่านั้น.

เข้า ก็ ไม่ กิน - หนังสือ พิมพ์ ก็ ไม่ อ่าน แต่ หนังสือ อื่น ๆ นั้น มี ไว้
เสมอ - มี ใช้ สำหรับ สำหรับ ปาดาวอดกิน เท่านั้น. คน หมุ่ม เท่านั้น
ไม่ควร จะ คลัง ไป ได้ ถึง เพียง นี้ ถ้า ไม่ ร่วง แล้ว ขานี้ ก็ จะ เจ็บ
มาก ไป ด้วย

ข้าพเจ้า ไม่ รู้ ว่า จะ ทำ อย่างไร ถ้า เปน แต่ นอน ไม่ หัด ย หรือ
ขานี้ เจ็บ ปวด มาก ก็ จะ พอมียา แก้ว แต่ คน ไม่มี สติ เช่น นี้ เปน
เหลือ กำลัง - ไม่ทราบ ว่า จะ ให้ ยา อไร กิน

แต่บางทีท่าน จะแก่ได้ - ท่านก็เป็นเพื่อนสนิท ของเขา ขอให้
ท่านเขียน หนังสือ ถึงเขาบ่อย ๆ - ช่วยทำให้หาย มัวหมองในใจ -
ทำให้ลืมว่า แกเจ็บ อยู่ได้ แล้วจะดี มาก - ถ้าไม่เช่นนั้น จะเลย เป็น
คน เสีย จิตไปได้ -

แต่ข้าพเจ้าผู้มีความ นับถือ ท่าน
ดิฉฉฉ.

๒. หนังสือ มีศ เดอร์ เอ็ด เว็ด เด แลนิ ถึง มีศ เดอร์ ยอน เฟร มิง
อยู่ ถนน ที่ ๓๘ เมือง นิว ทอยชก

วันที่ ๘ กรกฎาคม ๑๐๘

ถึง ยอน - ได้ยิน จากหมอดิฉฉฉว่า ท่านค่อยยัง ช่ว ชน มากมีความ
ยินดีนัก หมอดิฉฉฉ คง จะ จัด การ ให้ท่าน ออกเดิน ได้ในเร็ว ๆ นี้
เป็นแน่ - ขอให้เชื่อหมอเท่า นั้น

เมื่อได้ ยิน ว่าท่าน ล้ม ลง นั้น ตกใจ มากแต่ใจ ท่าน คงดี ถึง นั้น
เหยียด ขาอยู่ วัน ยัง ค่ำ ๆ ก็ คงไม่ วุ่น วาย. นำว่า คานู อยู่ - เรา
ได้นัด กันไว้ ด้วยว่าจะไปเที่ยว ที่ชายทะเลให้สนุก แต่ จำเป็น จะต้อง
งดไว้ก่อน. บิดาฉัน ก็ ยัง บัว อยู่ เพราะ อย่าง นั้น ฉันเองก็ คง ไป
ไม่ได้. จะ มาเยี่ยมท่าน บ้างก็ ไม่ได้ไม่มีใคร อยู่ กับ บิดา แต่ มี
เวลา อยู่ มาก จะ เขียน หนังสือ มาให้เสมอ ๆ แต่ อยู่ ข้าง จะ ไม่มี เว็อง
ที่ จะ เล่า ไม่ เหมือน กับ อยู่ ตาม บ้าน ตาม ชาย ทะเล จะ ได้ เล่า เรื่อง
คน ที่ ไป เที่ยว - จะ ได้ เล่า ถึง เว็อง นาง ลวรค์ ที่ มา ยาน น้ำ ตาม ชาย

03/04/2565

เทล - นม ยาว ๆ (บางคนก็ ของตัวเอง บางคนก็ ของคนอื่น) -
ใส่เสื้อต่าง ๆ ตั้งแต่เสื้อแพรไปจนเสื้ออาบ น้ำ

แต่ที่นี้ไม่มีอะไรเลย. ได้มาเช่าห้องเขาในโรงนาโรงหนึ่ง -
ไกลจากไฮเตลสัก สอง ไมล์ - อย่าง ชั่ง เต็ม ที.

ฉันรู้สึก หยาก จะ เป็นคนเขียน นิทานได้ - เขียนเรื่อง บ้านที่ฉันอยู่
นี้แล้วจะเหมาะมาก - มีน้ำต่าง แสบ ๆ พันโรยด้วย ซาย ฝานหนึ่ง โบก
ปูน, ต้น สุน ที่กลาง คื่น ๆ ถูกลม มี ลม เนิยงเหมือน กระจับปี่ - ดูน่า
เขียน อยู่.

อยาก จะ รู้ นัก ท่าน อยาก มี เมีย หรือ ยัง - ถ้า อยาก มี อยาก จะ ไป
หา มา ให้ - มี อยู่ ที่ นี้ คน หนึ่ง ตรง บ้าน นี้ -

ตรง ไป ที่ มี บ้าน โบก ปูน ชาว อยู่ บ้าน หนึ่ง มี ไร่ เบียง รอบ - มี สวน
แล ต้น ไม้ ใหญ่ ๆ หลาย ต้น - บาง ที่ เข้า ๆ เวลา แดด อ่อน ๆ บาง ที่ เย็น ๆ
แดด ร่ม มี แม่ ลาว คน หนึ่ง มา นั่ง ใน เปล ไกว ไป ไกว มา บาง ที่ อ่าน
หนังสือ บาง ที่ เย็บ ผ้า น้ำ ต่าง ฉัน จำ เพาะ ตรง กับ เปล นั้น ด้วย -
ฉัน มอง เสมอ.

แต่ เรื่อง นี้ ไม่ ควร พุด ฉัน เป็น คน เรียบ ร้อย มา เทียว อยู่ กับ บิดา.
เขียน หนังสือ ถึง ฉัน บ้าง บอก ด้วย ว่า เป็น อย่างไร - เขียน หนังสือ
ยาว ๆ อย่า ทำ ใจ เร็ว - ถ้า ทำ ใจ เร็ว จะ ต้อง พ้อง เป็น แม่ - ฉัน เป็น
หมอ ความ อยู่ ด้วย.

จะมี ต่อ ไป

การสนทนากับใจกรากรด

ไท. ล้อแซ่ไว ซ้อไร, มาแต่เมืองไหน?

จีน. อ้อ แซ่ดำ ซ้อเหล็ง มาแต่เมืองเต้จิว.

ท. ล้อ อยู่เมืองเต้จิวทีเดียว หรืออยู่ในเขตแขวงเมืองซันของเมืองเต้จิว?

จ. อ้า! อ้อ อยู่ที่เมืองเต้จิว เมืองแขวงซันของเต้จิว อ้อเมืองดงบัง นอก เขาเล็กกว่าเต้เจียน

ท. ทำไมจึงต้องเข้ามาเมืองไทย ล้อมเหตุไม่สบายอันใด หรือพวกพ้องเขาชวนมากก็เข้ามา?

จ. อยู่เมืองเจียนไม่สบาย อ้อเป่ง คงคักสงยากจน หาเงินก็ไม่ง่าย ที่เมืองเจียน หาเงินยาก วังหนึ่ง จะหาสักไฟ สักไฟก็เต็มที.

ท. ทำไมล้อจึงรู้ว่าเมืองไทย หากินง่าย หรือก็เดาๆมา โดยไม่รู้ว่าจะเป็นอย่างไร?

จ. พวกพ้องเขาเข้ามาแล้วก็เอาเงินไปมาก เขาบอกอ้อว่า เลี้ยงโด หาเงินง่าย อ้อละก็ตั้งใจ พอเกษมเจียม คำโดยล้างเลื่อพอเลี้ยว ก็ล้นเข้ามา.

ท. ล้อมาเรืออะไร?

จ. มาเลือซมาซู่ เปงเลื่อกำบัง. เมื่อมาไม่เกษมเข้าเปงสองวัง เมาคกลงเกษมซู่ยา

- ท. ลืมมาที่วัน จึงถึงเมืองไทย แลเสียค่า โดยสถานเรือเท่าไร?
- จ. อ้า! ฮก วัง จึง มา ถึง เลียมโล (เมือง ไทย) เสียค่า โดย สถาน
๑๐ เหลียง กับ ๒ หลัง เท่านั้นเอง.
- ท. เมื่อแรก มา ถึง ลืม มา อยู่ ที่ ไหน แล มา อยู่ กับ ใคร ก่อน?
- จ. ฮิว มา อยู่ กับ พี่ ล้อ ง ที่ กอก เจ้า สัว เนียม ๕ วัง เลียว ไป ลับ จ้าง
อยู่ ที่ เขา ทำ กาง ลับ ลัง หลัง ล้อ ไป เมือง เจียน ได้ เงิน เดือน
๗ บาท สอง หลัง เลียว ก็ ไม่ ลุ บาย จึง มา อยู่ กับ อา ลัก ชา
ตัว หาย เลียว ก็ ไป ลาก ลก ต่อ มา
- ท. เดียว น ล้อ อยู่ ที่ ไหน ได้ อา ไคร ย ไคร เขา อยู่ หรือ อยู่ อย่างไร
สอง เล่า ให้ ฮิว ฟัง ดู?
- จ. เหลียว น ฮิว อยู่ ที่ วัต ดอก เขา ที่ เขา อยู่ ไล ลวน ๕ คง ด้วย กัง
เสีย ค่า เขา ให้ เขา คง ละ ซื่อ หลัง ๕ คง ก็ ๕ ซื่อ หลัง
- ท. เขา กิล ลอก ิน อยู่ หลัง นอน อย่างไร กิน ของ ตัว เอง หรือ รวม
อยู่ ด้วย กัน
- จ. ฮิว หา เกียน เอง เลียว ก็ ต่าง คง ต่าง หา เกียน ไม่ ล้าย ลวม กัง
เด่น นอน ไท้ง เลียว กัง เข้า ชัน ก็ ต่าง คง ต่าง ไป หา เกียน.
- ท. ล้อ หา เขา รด ที่ ไหน มา ลาก?
- จ. ลก ของ เขา เข่า ที่ บัก ต ๓ ยอก เปง พวก กวาง ดั่ง
- ท. ค่า เขา เขา เรียก เขา ว่า น ละ เท่า ไร?
- จ. วัง ละ แจ็ก ฮิว เท่านั้นเอง ถ้า เขา กาง ดึง อีก เขา เขา อีก แจ็ก ฮิว.

- ท. ล้อรับจ้างลากวันหนึ่ง ได้อู่เท่าไร?
- จ. ว่างซื้อหลัง สองหลัง ย้ง อย่าง มากก็ ว่างละ บีก ๕ ซื้อหลัง.
- ท. อย่างน้อยที่สุดเพียงเท่าใด?
- จ. ซื้อหลังย้งเป่ง อย่าง โน้ย.
- ท. แล้ว ล้อกิน เลี้ยววัน ละ เท่าไร เดียว นลช มี เงิน เกีย ไว้เท่าไร?
- จ. โอย! เดยมที่ เดยมที่ ล่ายเจียนไป เลี้ยว ก็ เทยไทย ๆ ก็ กิงเขา
ไม่ ไคย จะ มี เจียน เกีย ล่าย ไป ฝาก ไว้ ที่ อา ๒๐ บีก เลี้ยว ก็
เจียน ไป ไคย เขา เจียน ที่ อา มา ซื้อ เกียน ๕ บีก เลี้ยว อิว ก็ เกียน
วันละ เจ็ก ย้ง เท่านี้
- ท. ล้อกิน กี่ เวลา?
- จ. เกียน ๓ เวลา เจ็ก ย้ง.
- ท. ล้อ มา อยู่ เมือง ไทย กี่ ปี แล้ว แล ได้ ลากรถ มากี่ เตือน กี่ วัน แล้ว?
- จ. อิว ล้อ มา อยู่ เมือง ไทย ลง ปี เลี้ยว ลับ ย้ง ลาก ลก มา ยี่ หนึ่ง
เลี้ยว ก็ ไม่มี เจียน ถ้า มี เจียน เลี้ยว อิว ก็ จะ ไป เมือง เจียน
โพก พ้อง เขาก็ ไคย หา อยู่ ยัง ไม่มี เจียน ก็ ไป ไม่ ล่าย
- ท. ถ้า ล้อ มี เงิน ลัก เท่า ไคย จึง จะ ไป เมือง จีน เล่า?
- จ. มี ลัก ๑๐๐ บีก จึง จะ ไป เหลี้ยว นย้ง ไป ไม่ ล่าย
- ท. บิดา มารดา ของ ล้อ ย้ง อยู่ หรือ ทะ อัม บัด อิว ละ ไม่ เข้าใจ พ่อ
แม่ ของ ล้อ นย้ง ยัง อยู่ พรอัม หรือ ?
- จ. โอย! พ่อแม่ ตาย หมด เลี้ยว ยัง อยู่ เตพี่ ซาย อิก คง หนึ่ง เท่านี้

- ท. พ่อแม่ ล้อตาย ตั้งแต่นั้น อยู่ เมือง จีน หรือ ล้อ เข้า มา เมือง ไทย แล้ว จึง ตาย?
- จ. ตาย ตั้ง เต อี๋ ยัง อยู่ เมือง เจียน โฟ่ แม่ ตาย เลียว ก็ เข้า มา เมือง ไทย
- ท. ลูก เมีย ของ ล้อ มี หรือ เป่ ล่า?
- จ. ฮะ ฮะ !! มี ละ แต่ ยัง ไม่ ล้าย เจียง งาน กัง เปง เต มั่ง กัง ไว่ เลียว
- ท. ล้อ คิด จะ มี เมีย เมือง ไทย บ้าง ไหม?
- จ. ฮะ ฮะ ๆ เหย ๆ เต็ม ที ไม่มี เงิน หา เลียง เขา ไม่ ล้าย ไม่ มี ไค ไค หลง
- ท. ล้อ ได้ ถูก ใคร เขา รัง แก บ้าง ไหม เช่น กับ ลาก รด ไป แล้ว วิ่งหนี เลีย ไม่ ให้อี๋?
- จ. ยัง ไม่มี เเต่ ลก คัง อื่น ก็ มี บ้าง
- ท. รับ จ้าง ลาก รด ผู้ชาย กับ ผู้หญิง ใคร จะ ได้ ราคา มากกว่า กัน?
- จ. ผู้ชาย ล้าย มากกว่า ผู้หญิง ลาง ที เขา ว่า จะ ให่ เพียง ๒ อัก เต่ พอ ถึง ที เลียว เขา ว่า ล้อ แม้ แม้ ฮ้อ (วิ่งเร็ว ดี) เขาก็ ให้อัก หลง อัก เปง แจ็ก ฮัวง
- ท. ที ๆ จะ ขอ รด คอยคน โดย ลาน ที ไสน ซม มี ที กว่า ที อื่น ๆ บ้าง?
- จ. ลี้ กัก เสว ซิง ซ้า ฮ้อ ฮ่า เปง ลี้ กว่า ที อื่น มี ลง ไป มา มาก
- ท. เวลา ลาก รด อยู่ ถ้า หาก ว่า มี เหตุ รด ไป โคนอะไร ๆ หรือ รด มา โคน เข้า หัก พัง ออก ไป แล้ว เจ้า ของ รด เขา คิด เขา หรือ เป่ ล่า?
- จ. เขาก็ คิด เขา ว่า ทำ ลก ใหม่ อัก เต่ อี๋ ก็ ยัง ไม่ เปง เลย
- ท. เมื่อ เวลา จะ รับ เข้า รด เขา มี ต้อง มี คน รับ รอง ด้วย หรือ?
- จ. เพื่อน กัน เขา ลับ หลง อี๋ ก็ ไม่ ลู้ จัก กับ เจ้า เก่ เต่ เพื่อน เขา

ผู้จักถึง เด่บั้ง คงต้องเสีย ลายนำ ให้เขาลับลอง สิ้นเวลา
 เลี้ยวก็ต้องไปว่าถึงใหม่

- ก. การหาถิ่น เช่นนี้ ล้อรู้ลึก ความลำบากเป็น อย่างไร บ้าง?
- จ. เหลี้ยวนี้ไม่เหมือนเด่ก่อง เด่ก่อง ลากล่าย วัน ละมาก ๆ เหลี้ยวนี้ มีคน
 ลากมาก ล่วยกั๊ง ได้เจียน น้อยก็ ไม่สบาย ลากตกไป ฟูเหลี้ยว
 ก็เจียบ ไม่สบายก็ไม่มีเกียน เด่ก่อง ลากล่าย วัน ละ ๕ ซื่อหลัง
 ถึง ๖ ซื่อหลัง ก็ล่าย เหลี้ยวนี้ วัน ละ ๕ ซื่อหลัง นาน ๆ จะล่ายสักที
- ท. ประเดี้ยว ๆ ชั่วลีมถามไป การ ลากรถนั้น ล้อกำหนดราคา
 อย่างไร คือตั้งแต่ไหน ไป ถึงไหนราคา ๔ อัฐ ตั้งแต่ไหนไป
 ถึงไหนราคา ๖ อัฐ แล ๘ อัฐ?
- จ. ตั้งแต่ ๔ กักเสาชิงช้า ไปปักตุ วิเสกไชยศรี แลท่าช้าง ๔ อัก
 ตั้งแต่ ๔ กักเสาชิงช้า ไปตักพางหัง ๖ อัก ถ้าไปบางลัก
 ก็ ๘ อัก ๑๐ อัก เลี้ยวเต่ จะตักลงกั๊ง ถ้าทางคืนก็ล่ายลาคาลี
 กว่าทาง วัน
- ก. ล้อชอบลากไกล ๆ ดี หรือใกล้ ๆ ดี?
- จ. ชิวชอบลากใกล้ ๆ ดี เลี้ยวก็ล่าย อักเลี้ยว ๆ
- ท. ล้อชอบลากใกล้ ๆ ตั้งแต่ไหนไป ถึงไหน?
- จ. ชิวชอบ ลากตั้งแต่ชั้กักเสาชิงช้า ไปปักตุ วิเสกไชยศรี แล
 ปักตุสามย็อก ปักตุตักพางหัง ปักตุวัคพมไต้สิน ปักตุใหม่
- ก. ทำไม ล้อจั้ง ชอบลากไปที่ ประตุเหล่านี้?
- จ. ล่ายลาคาลี เลี้ยวก็ฟูเหลี้ยวก็มีคน ไปอีก ไม่ต้องโดยถาน ๆ

เมืองโบราณ

พระ ราชบริหารเมืองพัทท์ สีมา

มีพระบรมราชโองการ หมาย พระบัณ พุร ลุ่ลิ่งหนาท คำ รั้ด
เหนือเกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพระพุทธเจ้า
พระศรีสุนทรโวหาร เชิญ พระราชบริหาร มาเผด็จตาม พระราชา
คณะ ด้วย ลักษณะพัทท์ สีมา ซึ่ง จะ พัง ประ ฎิ บัดให้ สม ควร ตาม
กาลทุกวันนี้ จะ ควร ประ ฎิ บัดอย่างไร จึง จะไม่ เป็นที่ รัง เกียจ
สงสัยแก่ท่าน ผู้ นับ ถือวินัย รักใคร่ใน ข้อ ลึก ขา ยท แล จะ ได้
เป็น แขนง อย่าง ต่อไป ภาย น้า ให้ พระราชาคณะ ปฤ กษาให้ ตกลง กัน
แล การ ผูกพัทท์ สีมา นี้ ก็ เป็น สิ่ง ขจรรม ใหญ่ เป็นที่ตั้ง แห่ง สิ่ง ขจรรม
ทั้ง ปวง ใน พระ พุทธ สาศนา ไม่ได้ เกียว ข้อง ใน ราชการ แผ่น ดิน เลย
แต่ พระราชา คณะ หาก ประ พฤติ ไม่ เสมอ กัน คราว หนึ่ง เป็น อย่าง
หนึ่ง ๆ ก็ ยี่ ทิว ลุง คาม สีมา ซึ่ง เป็น พ้น รong นั้น เลือก แห่ง ได้ กร าย ทูล
ขอ ที่ ใน พระเจ้า แผ่น ดิน ๆ โปรด พระราชทาน แล มี พระราชหัตถ
เลขา กำหนด ยาว กว้าง เท่านั้น ๆ เป็น ลำ คัญ ได้ อ่าน ให้ พระ ลิง ขมี
ทั้ง ปวง พัง ก็มี 03/04/2565 ลาง แห่ง ไม่ ได้ กราย ทูล ขอ ที่ ใน พระเจ้า แผ่น ดิน
เป็น แต่ ผู้ ลำ เหนือ ราชการ เมือง ได้ บัด กำหนด ให้ ก็มี การ นี้ เห็น โล เล

เลือนเป็นอันมาก เพราะฉะนั้นให้พระราชาคณะคิดอ่านจัดแจงให้
 ส้มควร เมื่อเห็นว่าอย่างไรจะเป็นดีก็ตามแต่พระราชาคณะ
 ทั้งปวงจะเห็นพร้อมกัน เมื่อครั้งในแผ่นดินเจ้าตากฯ ได้มีหมาย
 ประกาศบังคับว่า ที่เขตรแดนในแผ่นดินทั่วทั้งพระราชอาณาจักร
 เมื่อใครจะต้องการสร้างวัดผูกพัทธสีมาณตำบลใดๆ ก็ดี ให้ยก
 เขาตามชอบใจ อย่าต้องให้กราบขอร้องที่ในพระเจ้าแผ่นดินเลย
 ทรงโปรดอนุญาตแล้วไม่ห้ามทวง ครั้นมาในแผ่นดินพระบาท
 สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระราชาคณะผู้ใหญ่ผู้น้อย
 กลับปลุกษาเห็นพร้อมกันว่า การที่เจ้าตากฯ บังคับดังนั้น พระสงฆ์
 จะประวิบัติตามไม่ควร เมื่อจะผูกพัทธสีมาลงในที่ใดๆ ควรให้
 กราบบังคมทูลพระกรุณาขอที่วิสุงคามสีมา ในพระเจ้าแผ่นดินก่อน
 การอันนี้ได้ประวิบัติมาถึงสามแผ่นดินแล้ว แต่ในหัวเมืองต่างๆ
 ลางหัวเมืองได้บอกมาให้กราบบังคมทูลพระกรุณา ขอที่ก็มี
 ลางหัวเมืองก็ไม่ได้บอก เหมือนที่แขวงกรุงเก่า พระธรรมไตรโลก
 ไปผูกพัทธสีมาที่วัดย่านบ้านปากไห้ตลาดคราวหนึ่ง พระยาไชย
 วิชีวิต(ขาว) ผู้รักราชการ ให้กรมการไปขี้กที่ถวายให้พระสงฆ์ผูก
 ณะเสร็จการแล้ว จึงบอกถวายพระราชกุศลลงมา การอันนี้
 ได้ทรงทราบเช่นเหตุเดิม ครั้นเมื่อเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติแล้ว
 ทรงเห็นว่าพระสงฆ์ประวิบัติในเรื่องพัทธสีมา นี้ ไม่เสมอกัน
 เป็นอย่างเดิวนั้นไม่สมควร จึงโปรดให้มีต้องตราหมายประกาศ

ไปทั่วทุกหัวเมือง บันดาที่ได้ รับ น้ำ พระ พิ พัทธสีมา ซึ่ง ขึ้น ใน กรม
มหาดไทย กระลาโหม กรมท่า ว่า ถ้า พระ ลง มัช จะ ต้อง การ ที่ วิ ลุง
คามสีมาเท่าใด ฤๅ บาลใด ๆ ให้ ผู้ สำนวณ ราชการ แล ผู้ รักษา
เมือง กรมการ บอก มา ให้ กราย บัง คม ทูล พระ กรุณา ขอ ที่ กำ หนด
ให้ ทรง ทราบ ฝ่า ลออง ธูลี พระ บาท ก่อน จะ ได้ ทรง ประทับ พระ
ราช ลัญจกร ทรง พระ ราชอุทิศ ถวาย เป็น ส่วน พระ ราชกุศล อย่าง หนึ่ง
แต่ บัด นี้ ผู้ สำนวณ ราชการ แล กรมการ ลาง เมือง ก็ ทำ ตาม
ลาง เมือง ก็ ไม่ ทำ ตาม เมื่อ พระ ราชา คณะ เห็น ว่า จะ ทำ ตาม พระ ราช
กำหนด อย่าง ท้อง ตรา ซึ่ง โปรด ให้ ประกาศ ไว้ แต่ ก่อน นั้น เป็น ความ
ยาก ลำบาก เนิน ช้ำ ไป จะ ให้ เลิก ถอน เสีย ให้ เขา อย่าง คึง แน่น ดิน
เจ้า ตาก บัง คับ นั้น ก็ ตาม ฤๅ ถ้า ใน แขวง หัวเมือง ทั้ง ปวง ให้
ผู้ สำนวณ ราชการ เมือง กรมการ บั ก แต่ ใน กรุง เทพฯ จึง จะ ให้
กราย บัง คม ทูล พระ กรุณา ขอ ใน พระ เจ้า แผ่น ดิน ก็ ตาม เมื่อ พระ
ราชา คณะ ชอบ ใจ ตั้ง นี้ เห็น พร้อ ม กัน ว่า เป็น ดี แล้ว ก็ จะ ทรง
พระ กรุณา โปรด ให้ ตาม พระ ราชา คณะ ชอบ ใจ อย่า ให้ ต้อง กราย
บัง คม ทูล พระ กรุณา เลย ให้ ไป ว่า กล่าว ขอ ที่ เจ้า พระ ยาย มราช ๆ
จะได้ จัด แจง บั ก กำ หนด ให้ แต่ วัด ที่ ทรง พระ ราชลัทธา โปรด ให้
สฐาปนา การ ขึ้น เป็น พระ อาราม หลวง อย่าง วัด โสมนันต์ วิหาร
เป็น เดิม จึง จะ ทรง ประทับ พระ ราชลัญจกร กำหนด ที่ พระ ราชทาน ให้
ฤๅ ถ้า พระ ราชา คณะ เห็น ว่า ซึ่ง ให้ กราย บัง คม ทูล พระ กรุณา

ขอทีในพระ เจ้าแผ่นดินนั้นได้เคยทำ มา ก็ นาน แล้ว จะ ยัก ย้าย
 เล็ก ถอน เลี้ยว ไม่ ควร ถ้า อย่าง นั้น ที่ เขตแดน ใน กรุง ก็น่า ดี ตาม
 หัวเมือง ที่ ได้รับ น้ำ พระพิพิท ลัดยา ทั้ง ปวง ก็ ดี ขอให้ คง ตาม
 ท้อง トラ ซึ่ง ไปรด ให้ ประ กาศ ไว้ แต่ ก่อน นั้น ก็ ตาม ใน ข้อ ความ
 ทั้ง สาม อย่าง นี้ พระ รา ชำ คณะ จะ เห็น อย่าง ไร ขอให้ ปฤ กษา
 ให้ ตก ลง กัน จะได้ ทรง พระ อนุ วัง ด้ร ตาม

เรื่อง นี้ น่า จะ มี คำ ตอบ พระ รา ชำ ปู จ ฉำ แต่ หา พย ฆ ยั ม ไม่ แต่ การ
 ที่ เปน อยู่ ใน ขั ด นี้ เปน อัน ต้อง กราบ บัง คม ทูล พระ กรุณา ขอ พระ
 รา ชำ ทาน พระ บรม รา ชำ นุ ญา ต ก่อน จึง จะ นุก พัทธ ลี มา ได้

เทศน์มนต์ถวายพระพร

พระเจ้าอยู่หัวยาเธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิธาดา

ล้น แล ประทีปไท้
กษัตริย์ สยาม นาม บพิท
เอกาทศวรรษ อิศ
นคฺง ราชภวฺร์ บำราคพ้อง

ทรงศุทศ ถวาย แส
เพรียงพร้อง
วราช แลนา
เพทพินภวฺร์ สยาม

ลง ความ โดยเล็ดจด้วย
แผ้วราช อาณาเขต
เมย เกียร ตึกระเดียงเดช
เล็ดจลู่ลู่ คักข้าง

โดยเชษฐ ท่านนา
ใหญ่กว้าง
ดลทั่ว ทิศเสย
เขี้ยว ไต้ ไชยเดชง

เปล่ง พระ จีรียภาพ พัน
พระ สฤษดิ์ กฤษฏีกา
เป้น หลักพิภพษา
ดับ ทุกข์ เสริมสุขให้

พรพนา
กฏไว้
คดัดรวม น แด
ทัว ต้าว แดนเกษม

เปี่ยมใจ ไทยทั่วหน้า
เพราะ พระ บำ รุงการ
แข่ง เรือ แต่ง เรือ ขนาน
ตาม นักชดถุกษ พัน

ล้ำาญ
ครึกครื้น
ขมัต แท้ แทนเฮย
จิตร ถ้วน ทวย สยาม

ตาม ประทีป พิศ อดอง
บรรจบยี่สิบห้า ครมถ้วนจำนวนหน้า

สมัย พระ ทรง ครอบ หล้า

ตั้งแต่วันที่ ๒ พฤศจิกายน ถึงวันที่ ๑ ธันวาคม ร.ศ. ๑๑๓

สมาชิกได้มาบังหอบพระ ลมุต วชิรญาณ ๙๕ ท่าน ได้ลง ชื่อ ๑๒๗

ครั้ง หนังสือที่ได้ จำหน่าย ให้ยืม ไป ๒๓๐ ครั้ง

สมาชิกได้ส่งเงินค่าเก็บ บิลเดียด ๙ ท่าน เป็นเงิน ๙๕ บาท

แล ได้ จำหน่าย ขาย หนังสือพิมพ์ เป็นเงิน ๒๗ บาท

รวมทั้งสิ้นเป็นเงิน ๑๒๑ บาท

สมาชิกส่งเงินบำรุง

ปีที่ ๑๑ เงิน ๒๐ บาท คือ

พระเจ้าห้องยาเธอ พระองค์เจ้าสวัสดิ์โคภน

ปีที่ ๑๓ เงินค่าณะ ๒๐ บาท คือ

พระยามนตรีสุวิทย์วงศ์ (ชม) พระยาสุเรนทร์ ราชเสนา (พิง)

พระยาตรังคภุมมาภิบาล (เอียด) พระ วรรณพิพลากร (ทิม)

หลวงสารจักรานกิจ (ยรรยง) มีสเดอร์ ฟิลิป บัคเตอร์ ชัน

สามัญสมาชิกฝ่ายใน

ปีที่ ๑๔ พระองค์ละ ๑๕ บาท คือ

03/04/2565

สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชเทวี พระนางเจ้า พระวรราช

เทวี พระนางเจ้า พระราชเทวี พระเจ้าพี่นางเธอ พระองค์เจ้า

โลไมวดี แด พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าภักตร์พิมลพรรณ
 พระองค์เจ้าศรีผาดสวาลดี พระองค์เจ้าอรณวดี พระองค์เจ้า
 วาณรัตน์กัญญา อุปนายก พระทานเปณล้วนบำรุงพิเศษ พระ
 องค์เจ้าอรไทยเทพกัญญา พระองค์เจ้านงคราญอุดมดี พระองค์
 เจ้ากาญจนากร พระองค์เจ้าบุษบันบัวผัน พระองค์เจ้าแซไชดวง
 พระองค์เจ้าภาพรประภา พระองค์เจ้าประदानศรีไถ่ พระองค์
 เจ้าประพาฬรัตมี พระองค์เจ้าเสาวภาคย์พรรณิ พระองค์เจ้า
 พวงสร้อยธิดา พระองค์เจ้าประไพศรีธาดา

สามัญสมาชิกฝ่ายหน้า

ปีที่ ๑๔ พระองค์แต่ตามละ ๒๐ บาท คือ

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ปฎิคม พระราชทานเปณล้วนบำรุง
 พิเศษ สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี
 จักรพรรดิพงษ์ แดสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ
 เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ พระเจ้าน้อง
 ยาเธอ กรมหลวงเทเวศร์วัชรินทร์ พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้า
 รพีพัฒน์ศิริ พระวรราชชายเธอ พระองค์เจ้าชจรจิรฉัตร หม่อม
 เจ้าขาว พระยาอภิบาลราชธานินทร์ (เวก) พระยาราชวราณกุล (อ่วม)
 พระยาวิจิตรการ บดี (ม.ว. คลี)

พระองค์แต่ตามละ ๑๕ บาท คือ

หม่อมเจ้าประไพศิริ หม่อมเจ้าฉัตรการ พระยาพรรัตน์
 ราชมานิต (โต)

ภาคีสมาชิก

๔๒๑

ปีที่ ๑๔ พระองค์แล ท่านละ ๒๐ บาท คือ

พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าบุรฉัตรไชยากร พระเจ้าลูกเธอ
พระองค์เจ้าเพ็ญพัฒนพงษ์ พระบรมวงษ์เธอ พระองค์เจ้ากัลยาณ
ประวดี พระบรมวงษ์เธอ พระองค์เจ้าเศรษฐวงษ์วราวัตร หม่อมเจ้า
จันทร์ หม่อมเจ้าวิทยา หม่อมเจ้าสวลดี หม่อมเจ้าตไนยวรรณ
หม่อมราชวงศ์ประยูร พระยาอัครานุภาพ (เยี่ยม) พระยา
เสนาภูเบศร์ (ใส) พระยามหาเทพ (บุตร) พระยาพิเรนทรเทพ
(เจ้าเรือน) พระยาอินทรเทพ (อวิล) พระยาเจริญราชไมตรี
(ชื่น) พระยาจำแลนบดี (ไท) พระยารวมพุมิโกไค (ชุ่ม)
พระยาราชโยธา (เพื่อน) พระยาเพชรรัตน์ (โมรา) พระยา
โยธาเชื่อนพันธ์ (โต) พระยาสีหราชฤทธิไกร (แย้ม) พระยา
ไกรโกษา (เทต) พระยาไพรมุขย์สมบัติ (เดช) พระยาธรรม
สารวิทย์ (ฤกษ์) พระยาธรรมสารนิต (แดง) พระยาอัครพันธ์
โสภณ (ม.ว.หนุ) พระยาอินทราธิบดี (ม.ว.ลบ) พระยา
สวัสดิ์วามดิฐ (พัก) พระยาราชเสนา (วัน) พระยาราช
านุประดิษฐ์ (นาค) พระนรนาถภักดี (เอม) พระราชชนพิทักษ์
(ดีด) พระพลชัยานุรักษ์ (คง) พระศรีลำแดง (อิน) พระ
จินดาจักรรัตน์ (เดช) พระศรีทิพโกษณ์ (ฮืด) พระมนตรี
พจนกิจ (เบีย) พระราชโยธาเทพ (กร) พระอังกนิศรพลารักษ์

(ม.จ. เบี้ย) พระพิริมย์ราชา (สุด) พระรัตนโกษา (แป๊ะ)
 พระพิบูลย์พัฒน์นาคร (เกียฮั่น) พระบริศตวรรษภัณฑ์ (คง) ขมิ้น
 จง รักษา องค์ชาย (ยัง) ขมิ้น สุรฤทธิ พฤติไกร (อุกฤษฏ์)
 หลวง คัดดี นายเวร (เซต) หลวง เดช นายเวร (ไต้ยัก) หลวง
 วา ทิต บรเทศ (ชิต) หลวง ศิลปสาตรา (อิน) หลวง ปฎิบัติ
 ราช ประสงค์ (อิมลเลอ) หลวง พจน วิลาศ (เจิม) หลวง ธกัษ
 พิจารณ์ (เลือน) หลวง วิสูตร สัมบัติ (วัน) หลวง วิเศษ อักษร
 สัมบัติ (เพื่อน) หลวง ล้ารภัณฑ์ พิสุทธิ (ต่วน) หลวง บุรีรัฐ
 พิจารณ์ (บี. เอ็ม เซวิฟ) หลวง รามัญ นนทเขตระคดี (เมี่ยม)
 ขุน วรการ พิเศษ (เพ็ง) ขุน นายาลำ ทิศกร (ทองดี) นาย รอง
 พล พัน (ลิวัด)

พระ ศรี ธรรม สาสณ์ (เล็ก) เพิ่ม ๑๒ บาท เปน ๓๒ บาท

ภาคินีสมาชิก

ปีที่ ๑๔ พระ องค์ แล ท่าน ละ ๒๐ บาท คือ

พระ เจ้า บรม วงษ์ เชน พระ องค์ เจ้า แมน เขียน พระ เจ้า ราช
 วร วงษ์ เชน พระ องค์ เจ้า บุตรี สมเด็จ พระ เจ้า ลูก เชน เจ้า พาส์
 ทิพย์ รัตน แล พระ เจ้า ลูก เชน พระ องค์ เจ้า ศรี วิไลยลักษณณ์ พระ
 องค์ เจ้า วรลักษณณ์ 03/04/2565 พระ องค์ เจ้า อัจฉร พรมณีรัช กัญญา พระ
 องค์ เจ้า จุฑารัตน์ ราชกุมารี พระ องค์ เจ้า ลวภักตวิไลยพรมณ์ พระ
 องค์ เจ้า อรพินทุเพญญาภย์ พระ องค์ เจ้า ยี่ เอตรี สกัทรายวงษ์ แล

พระ เจ้าบรมวงศ์เธอ พระ องค์เจ้าดวงประภา พระ องค์เจ้า สดาสวรรค์
 พระ องค์เจ้า สดียงองค์ พระ องค์เจ้า วงจันทร์ พระ องค์เจ้า เนติโสม
 พระ องค์เจ้า ประโคมโลก พระ องค์เจ้า โศภ สว่าง พระ องค์เจ้า
 พิมพ์พิศตรัสถัย พระ องค์เจ้า ภัททาวดี พระ องค์เจ้า ราชินี แด
 พระ บวรวงษ์เธอ พระ องค์เจ้า ธิดาจารย์ส แดงศรี พระ องค์เจ้า นาย
 รัศมีหิรัญพรรณ พระ องค์เจ้า อัมบดีศรีราช กานดา เจ้า คุณ ขอม
 มารดา เข้มม เจ้า ขอม มาร ดา เก สร เจ้า ขอม มารดา พร้อม
 เจ้า ขอม มารดา วาด เจ้า ขอม มาร ดา จันทร์ เจ้า ขอม มารดา อ่อน
 เจ้า ขอม มารดา วง เจ้า ขอม มาร ดา แซ่ม เจ้า ขอม มารดา เลื่อน
 เล็ก ใน หม่อมเจ้า ชลัง การ

ภาคีสมาชิกขึ้นใหม่

จำนวนปีที่ ๑๔

๗-๘ หม่อมเจ้าจันทร์ นำ พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่น สัมมต
 อมร พันธุ์ เทรญ์บุกรีย์รอง พระวรวารินทรามาตย์ (ม.ว. วงษ์) ๑
 หม่อมขยนต์ศรี วงษ์ (ม.ว. เพ็ก) หม่อมศรีพงษ์อนันต์ (ม.อ. นิม) ๑
 ๑๐ นาย กออยู่ดีมหาตเล็ก นำ นายเลื่อน มหาตเล็ก รับรอง
 นายเปล่ง มหาตเล็ก ๗

๑๑-๑๒ หม่อมอนุวงศ์วรพัฒน์ ผู้ช่วยสาราณียกร นำ พระ
ศิริโยศวรย์รับรอง พระณรงค์วิจิตร (เลื่อน) ๑ จมื่น ศรีบริรักษ์
(เลื่อน) ๑

ขอโทษมาชิกให้รูปแกะบิเน็ต

- ๑ พระเสถียรธำปณ กิตฺย (ชม)
- ๒ หลวง มนต์ มานิต (แก้ว)
- ๓ หลวง สติตย์ นิมาณ การ (ม.ช.ชิต)
- ๔ ขน วร การ พิเศษ (เพ็ง)

ขอโทษมาชิกให้หนังสือ

หลวงราชภณบริหาร (จ่าหรั) ได้ให้หนังสือพิมพ์อังกฤษ
๑ เล่ม ชื่อพีพีดี โคล เกนเยียส์ เหตุการ ในแผ่นดิน กวัน วิท ตอเรีย

จำหน่ายภาคีสมาชิก

กรรม สัม ปาติก สภา มีความเคร้า โศกอาไสย ดยพระบรมนาวันทรา
มาตย์ (ว. ม. ทัด) ถึงแก่กรรม เมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม ร.ศ. ๑๑๓
หลวง อกัย สัม บัตติ (ทัด) ถึงแก่กรรม เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน
ร.ศ. ๑๑๓ 03/04/2565

กรรม สัม ปาติกสภา ได้อนุญาตให้หลวงโศกา พิณง (ตาต)
ลา ออกตาม คำ ขอ